

ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΗ

**ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
9^η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ**

ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**«ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ
ΠΡΟΠΓΑΝΔΑΣ ΣΕ ΘΡΑΚΗ ΚΩ ΚΑΙ ΡΟΔΟ»**

ΑΠΟ ΤΟΝ

ΣΧΗ (ΤΘ) ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ ΖΑΓΚΟΝΤΙΝΟ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2019

ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδα
ΕΙΣΑΓΩΓΗ (ΠΡΟΛΟΓΟΣ)	1
ΣΚΟΠΟΣ	5
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ	6
ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ	6
Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – Η ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ	10
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	10
Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ	12
ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ	14
Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ	14
Τουρκογενείς ή Τουρκόφωνοι	15
Πομάκοι	16
Αθίγγανοι - Ρωμά	17
Παλαιομουσουλμάνοι - Κεμαλικοί	17
Ορθόδοξοι Σουνίτες – Μπεκτασήδες (Κιζιλμπάσηδες)	18
ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο – ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ	20
Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ	20
ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΚΩ ΚΑΙ ΡΟΔΟ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ	27
Ιστορική Αναδρομή της Εμφάνισης των Μουσουλμάνων σε Ρόδο και Κω	27

Η Μουσουλμανική Κοινότητα επί Ιταλικής Κατοχής 1912 - 1943	29
Η Μουσουλμανική Κοινότητα κατά τη Διάρκεια του Β΄ ΠΠ μέχρι Ενσωματώσεως στην Ελλάδα	29
Η Μουσουλμανική Κοινότητα μετά την Ενσωμάτωση με την Ελλάδα	30
Η Εκπαίδευση της Μουσουλμανικής Μειονότητας μετά την Ενσωμάτωση	31
Εξελίξεις στις Μουσουλμανικές Κοινότητες σε Κω και Ρόδο μετά το 1990	32
Μουσουλμανική Κοινότητα και Τουρκική Προπαγάνδα	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο – Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΑΙ Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ	36
Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	36
Η Πρώτη Περίοδος: 1923 - 1952	36
Ο Εκτουρκισμός της Παιδείας: 1953 - 1968	38
Τα Διοικητικά Μέτρα και ο Απομονωτισμός: 1969 - 1990	39
Ισονομία – Ισοπολιτεία: 1991 - Σήμερα	39
Το «Πείραμα» του Δ΄ ΣΣ μετά το 1995	39
Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΗ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ	40
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	41
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	46
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ – ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ</u>	49
«Α» Είδη – Μέσα – Τεχνικές Προπαγάνδας	A-1
«Β» Η Συνδιάσκεψη – Συνθήκη της Λωζάνης	B-1
«Γ» Κοινωνικοί Θεσμοί και Εσωτερική Οργάνωση της Μουσουλμανικής Μειονότητας	Γ-1
«Δ» Τα Όργανα της Τουρκικής Προπαγάνδας στη Θράκη	Δ-1
«Ε» Βιβλιογραφία	E-1

Συνταγματάρχης (ΤΘ)
Ελευθέριος Ζαγκοντίνος
του Γεωργίου (ΑΜ:50181)
Σπουδαστής ΣΕΘΑ
Αθήνα, 10 Ιουν 2019

ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΘΕΜΑ: Τρόποι Αντιμετώπισης της Τουρκικής Προπαγάνδας σε Θράκη, Κω και Ρόδο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ (ΠΡΟΛΟΓΟΣ)

1. Στη σημερινή ιδιαίτερη εποχή των διαρκών και συνεχών γρήγορων αλλαγών που συντελούνται τόσο στο διεθνές σύστημα όσο και την καθημερινότητα, με τις πληροφορίες να προλαβαίνουν ή καλύτερα να προσδιορίζουν πολλές φορές το ίδιο το γεγονός, γίνεται ολοένα και εντονότερη η ανάγκη ευαισθητοποίησης σε θέματα που άπτονται του εθνικού μας ενδιαφέροντος και των ζωτικών συμφερόντων της χώρας. Επιβεβλημένη είναι λοιπόν και η ανάγκη γνώσης και εμπάθουσας σε ιστορικά γεγονότα και καταστάσεων που έχουν διαμορφωθεί στο πέρασμα των αιώνων στην ευαίσθητη περιοχή της Ελληνικής χερσονήσου καθώς η έλλειψη αυτής είναι δυνατόν να προκαλέσει σύγχυση που θα οδηγήσει το λιγότερο σε ολιγωρία, αδράνεια και επιζήμιες ενέργειες ως προς την διασφάλιση των εθνικών μας συμφερόντων.

2. Στο πλαίσιο αυτό ως εχέγγυο για την προάσπιση των εθνικών μας συμφερόντων κρίνεται επιβεβλημένη η διερεύνηση ενός ζητήματος που πρωτοστατεί στις σχέσεις μεταξύ της Ελλάδος και της γείτονος χώρας Τουρκίας και δεν είναι άλλο από το ζήτημα της διαφαινόμενης Τουρκικής προπαγάνδας η οποία άγεται και φέρεται κατά κύριο λόγο από την ύπαρξης μιας μουσουλμανικής μειονότητας στην περιοχή της Θράκης και μουσουλμανικών πληθυσμών στην περιοχή των Δωδεκανήσων και ιδιαίτερα σε Κω και Ρόδο. Η όλη αυτή στάση της Τουρκίας εντάσσεται σαφώς μέσα στη γενικότερη αναθεωρητική τάση που τη χαρακτηρίζει, η οποία τελευταία εντείνεται και εκφράζεται με μια γενικότερη αμφισβήτησης της συνθήκης της Λωζάνης.

3. Πριν όμως προβούμε σε βαθύτερες αναλύσεις κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν ορισμένα εισαγωγικά στοιχεία αναφορικά με την έννοια της προπαγάνδας τα οποία θα αναλυθούν ενδελεχώς στο πρώτο κεφάλαιο. Από τα πρώτα στάδια της ανθρώπινης ύπαρξης από τότε που άρχισε ο άνθρωπος να αντιλαμβάνεται το ιδιαίτερο της ανθρώπινης φύσης και προσπαθούσε να χαλιναγωγήσει το ένστικτο της επιβίωσης και της αυτοσυντήρησης μέσα στο περιβάλλον το οποίο ζούσε, άρχισε να προβληματίζεται για το πώς θα επηρεάσει επ' ωφελεία του τόσο το περιβάλλον όσο και τους συνανθρώπους του. Το εγχείρημα επομένως της ανάλυσης του φαινομένου της προπαγάνδας μέσα από τους περιορισμούς μιας δια-

τριβής μοιάζει εξαιρετικά δύσκολο καθώς ξεκινάει από την εμφάνιση ακόμα του ανθρώπινου είδους. Ιδιαίτερη δε δυσκολία παρουσιάζει η προπαγάνδα όπως αυτή ποικιλοτρόπως και συστηματικά χρησιμοποιείται από τη γειτονική χώρα Τουρκία τόσο στην περιοχή της Θράκης όσο και των Δωδεκανήσων και ιδιαίτερα στην Κω και Τη Ρόδο, στο πλαίσιο ενάσκησης της αναθεωρητικής της πολιτικής, θα καταβληθεί όμως κάθε δυνατή προσπάθεια ανάλυσης του φαινομένου προκειμένου να προταθούν τρόποι για την αντιμετώπιση του.

4. Στην ενάσκηση απροκάλυπτης, συνεχής και σταθερής προπαγάνδα στην μουσουλμανική μειονότητα Θράκης από την Τουρκία, το προξενείο Κομοτηνής φαίνεται να διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο, μέσω δε των ψευτομουφτήδων και όχι μόνο, η Τουρκία προσπαθεί εκμεταλλευόμενη την αδράνεια επί δεκαετιών της Ελλάδας να προβεί στον εκτουρκισμό της μειονότητας, ενώ η Ελληνική πολιτεία μόνο μετά το 1990 να αρχίζει να βλέπει το θέμα της μειονότητας σοβαρά και να κάνει κάποια βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση.

5. Οι σχέσεις μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας χαρακτηρίζονται από ένα βεβαρυμμένο ιστορικό παρελθόν. Η Ελλάδα, αποφεύγοντας την δημιουργία προκλήσεων, προσπαθεί δια μέσου της εξωτερική της πολιτική να ενδυναμώσει της συμμετοχή της στην διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και να αναβαθμίσει της παρουσίας της και το ρόλου της σε διεθνείς φορείς και οργανισμούς, σε μια προσπάθεια να αντιμετωπίσει την τουρκική επιθετικότητα. Η Τουρκία αντιθέτως, από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης της ως σύγχρονο κράτος από τον Μουσταφά Κεμάλ, υιοθετεί μια επεκτατική νέο-οθωμανική προσέγγιση στις εξωτερικές της σχέσεις, με μια συνεχή και σταθερή προσπάθεια αμφισβήτησης κυριαρχικών δικαιωμάτων και απαίτησης αλλαγής του status quo της ευρύτερης περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου, επιδιώκοντας ταυτόχρονα να αναπτύξει σχέσεις προς το συμφέρον της στη βάση «μηδενικών προβλημάτων» με χώρες που γειτνιάζουν σ αυτήν και που στο παρελθόν υπήρξαν κομμάτι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Χρονικά η απαρχή αυτής τοποθετείται το 1920 όταν η «κυβέρνηση της Εθνοσυνέλευσης της Άγκυρας» υπό τον Κεμαλικό έλεγχο, προβαίνει στη διακήρυξη του λεγόμενου «Εθνικού Συμφώνου»,¹ το οποίο και καταγράφει τις περιοχές που θα διεκδικήσει στο μέλλον ως αναπόσπαστα τμήμα της νέας Εθνικής επικράτειας. Όσον αφορά την Ελλάδα, η τουρκική επιθετικότητα στηρίζεται σε λεπτομερή και μακρόχρονο κεντρικό κρατικό σχεδιασμό με την προπαγάνδα να διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο. Η επιθετικότητα αυτή εκδηλώθηκε αρχικά με τη οικονομική αποδιάρθρωση της ελληνικής κοινότητας της Κωνσταντινούπολης (1942, Φόρος Περιουσίας, Varlık Vergisi), τις επιθέσεις εναντίον των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου (1955), στην Κωνσταντινούπολη το 1964 και τις απελάσεις, την εισβολή στην Κύπρο και την παράνομη κατοχή του 37% των εδαφών της, για να ακολουθήσουν οι αμφισβητήσεις στο Αιγαίο και οι προκλήσεις στη

¹ Αλεξανδρής Αλέξης, «Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις», Αθήνα, Γνώση, 1991 σελ. 94.

Θράκη, το Οικουμενικό Πατριαρχείο και την ελληνική κοινότητα της Πόλης, της Ίμβρου, της Τενέδου και στην Κύπρο.

6. Η Ελλάδα μετά την μικρασιατική εκστρατεία, αντιμετωπίζοντας ένα γιγαντιαίο κύμα προσφύγων, με μια οικονομία κατεστραμμένη ως αποτέλεσμα της αποτυχίας της εκστρατείας, προσέγγισε το μειονοτικό επιδερμικά και με πιστή στις υπογραφείσες συνθήκες, εφάρμοσε ένα σταθερό πρόγραμμα αμφίβολης διαχείρισής ως προς το εθνικό της συμφέρον, με αποτέλεσμα την περιθωριοποίηση και την απομόνωση των μουσουλμάνων Ελλήνων πολιτών, ενώ η πάγια τακτική της αντίδρασης στις τουρκικές πρωτοβουλίες, με περιορισμένες επιλογές ένεκα ελλείψεως ικανού ισοδυνάμου (μη ύπαρξης ουσιαστικά ελληνικής μειονότητας στην Τουρκία) ακολουθώντας ουσιαστικά μόνο τα γεγονότα στα οποία η γείτονος πρωταγωνιστεί με την προπαγάνδα, την έθεταν κάθε φορά απολογούμενη, οδηγώντας την ταυτόχρονα σε αλλοπρόσαλλες διαπραγματευτικές πρακτικές στην προσπάθεια να αντιμετωπίσει την Τουρκική προπαγάνδα, αναφορικά με το ζήτημα της μειονότητας, με θέματα ήσσονος σημασίας (επαναλειτουργία της θεολογικής σχολής της Χάλκης).

7. Οι Τούρκοι επιβουλεύονται τη Θράκη καθώς αφενός, παγιώνει τον ευρωπαϊκό τους ρόλο και την κυριαρχική τους παρουσία στα Βαλκάνια και αφετέρου, τους παρέχει σημαντικά στρατηγικά πλεονεκτήματα εξασφαλίζοντας ευρέως τα Στενά, προσθέτει ζωτικό χώρο στο Αιγαίο, αυξάνει το στρατηγικό βάθος της Κωνσταντινούπολης ως οικονομικής πρωτεύουσας, μειώνοντας ταυτόχρονα τη στρατηγική αξία της Ελλάδος. Η επιδιωκόμενη διαίρεση του Αιγαίου στον 25^ο μεσημβρινό δεν είναι μία τυχαία επιλογή της Άγκυρας, καθ' όσον ο παράλληλος αυτός προεκτεινόμενος βόρεια τέμνει την Θράκη ανατολικά του Εχίνου, περιοχή όπου κατοικεί ο κύριος όγκος της μουσουλμανικής μειονότητας. Στο πλαίσιο αυτό η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης λειτουργεί ως «Δούρειος Ίππος» της Τουρκικής εξωτερικής πολιτικής για την Ελλάδα και κατ' επέκταση την Ευρώπη καθώς δια μέσου μιας μακροχρόνιας καλοσχεδιασμένης, υπομονετικής πολιτικής όπου η προπαγάνδα έχει πρωτεύοντα ρόλο επιδιώκεται η μετατροπή της μουσουλμανικής μειονότητας από θρησκευτική σε «εθνική τουρκική» και στη συνέχεια η αυτονόμησή της και ο προσεταιρισμός της στη «μητέρα πατρίδα Τουρκία».

8. Στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον όπως διαμορφώνεται σήμερα, τα νέα κράτη που προέκυψαν μέσα από αποσχιστικές τάσεις που εμφανίστηκαν και συνεχίζουν να εμφανίζονται, όπου οι κάθε μορφής μειονότητες έπαιξαν πρωτεύοντα ρόλο, δημιουργείται μία νέα δυναμική στο χώρο των Βαλκανίων την οποία η Τουρκία, στο πλαίσιο της εξωτερικής της πολιτικής και με στόχο την εδραίωση των γεωπολιτικών της συμφερόντων, εκμεταλλεύεται άμεσα ή έμμεσα, εμφανώς ή κεκαλυμμένα, εντείνοντας την προπαγάνδα της δια μέσου πολιτικής και διπλωματίας, επιδιώκοντας τετελεσμένα γεγονότα είτε με απειλές είτε μέσω μιας διαφαινόμενης μελλοντικής προοπτικής ως προς το συμφέρον της.

9. Εξετάζοντας την περιοχή των Δωδεκανήσων διαπιστώνουμε ότι, ιστορικά ανέκαθεν συμβίωναν μαζί με τους ντόπιους πληθυσμούς και ένας σημαντικός αριθμός ατόμων ενταγμένων σε διάφορες ανομοιογενείς θρησκευτικές γλωσσικές φυλετικές και πολιτισμικές ομάδες συγκροτώντας ένα πολυπολιτισμικό μωσαϊκό που οδηγούσε σε μία εκ των πραγμάτων φυσιολογική αλληλεπίδραση επιμέρους πολιτισμών.

10. Από τα νησιά των Δωδεκανήσων τόσο η Ρόδος όσο και η Κως φαίνεται να διαφέρουν από τα υπόλοιπα νησιά του νοτιοανατολικού Αιγαίου ως προς τις παραγωγικές πηγές και ως προς τη γονιμότητα του εδάφους, ενώ η μεγάλη ανάπτυξη του τουρισμού από την αρχαιότητα ακόμη, είτε αρχικά απλά ως μετακινήσεις ανθρώπων για εμπορικούς κυρίως σκοπούς είτε ως επιλογή ταξιδιωτικούς προορισμούς μορφωτικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα² αργότερα, είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την ανάπτυξη διαφόρων κοινωνικοπολιτισμικών ομάδων ευνοώντας ιδιαίτερα την εγκατάσταση Μουσουλμανικών και άλλων πληθυσμών (π.χ. ισπανόφωνων, εβραίων κ.ά.). Από τις διάφορες κοινωνικοπολιτισμικές αυτές ομάδες εκείνη που προκαλεί το ενδιαφέρον είναι οι «Τουρκόφωνοι» Μουσουλμάνοι της Ρόδου και της Κω που μετοίκησαν σταδιακά μετά από την κατάληψη των νησιών από τους Οθωμανούς το 1522 και μετά, αποτελώντας μια ιδιαιτερότητα που δεν συναντάται συχνά καθώς χαρακτηρίζεται ως θρησκευτική και ταυτόχρονα θεωρείται ομοιογενής, τόσο γλωσσολογικά όσο και αναφορικά με την προέλευσή της, τείνοντας να θεωρηθεί ότι αποτελεί μια ενιαία πολιτισμική ενότητα.

11. Γεωπολιτικά η περιοχή των Δωδεκανήσων μετά την κατάληψη των νήσων από τους Ιταλούς, έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς αποτελεί το επίκεντρο του Δωδεκανησιακού Ζητήματος στο πλαίσιο μιας αμφισβήτησης από πλευράς της Τουρκίας η οποία δια μέσου της προπαγάνδας της αμφισβητεί ουσιαστικά την ελληνικής κυριαρχίας επί ορισμένων νησιών, με αποκορύφωμα την τουρκική επεκτατική πολιτική που άρχισε να εφαρμόζεται σταθερά από τις αρχές της δεκαετίας του '70.

12. Στην παρούσα διατριβή θα προσπαθήσουμε να γνωρίσουμε, να αναλύσουμε και να κατανοήσουμε την Τουρκική προπαγάνδα και πως αυτή εφαρμόζεται στη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης αλλά και τις μουσουλμανικές κοινότητες σε Κω και Ρόδο, με σκοπό την χειραγωγή των μουσουλμανικών πληθυσμών στην Ελλάδα από τη μεριά της Τουρκίας, εντάσσοντας τις στους απώτερους επεκτατικούς της σκοπούς. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται αποσαφήνιση της έννοιας της προπαγάνδας αναλύοντας τον ορισμό και την τεχνική ή τις τεχνικές καθώς και τα είδη, τα όργανα και τα μέσα διάδοσης της προπαγάνδας, σε ιδιαίτερο Παράρτημα. Στο δεύτερο κεφάλαιο αρχικά γίνεται μία μικρή ιστορική αναδρομή στην μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης και ακολούθως παρατίθε-

² Εμ. Παπαιωάννου, «Ο Τουρισμός στην Αρχαία Ρόδο», Ρόδος 2400 χρόνια-Διεθνές Συνέδριο, σελ. 105.

νται οι ορισμοί που τη στοιχειοθετούν, τα χαρακτηριστικά οι ιδιαιτερότητες και η σύνθεση της καθώς επίσης και το νομικό καθεστώς που την διέπει. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται η διασύνδεση της Μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης με την Τουρκική προπαγάνδα που εφαρμόζει η γείτονος χώρα, αναλύοντας τη στρατηγική της Τουρκίας αναφορικά με την Μουσουλμανική μειονότητα και τους στόχους που έχει η Τουρκική προπαγάνδα. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια ενδελεχής ιστορική αναφορά στις Μουσουλμανικές κοινότητες σε Κω και Ρόδο και την εφαρμοζόμενη Τουρκική προπαγάνδα στις περιοχές αυτές της Δωδεκανήσου. Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στην διαχρονική πολιτική αντιμετώπιση από τη μεριά της Ελλάδας καθώς και τη στάση των διεθνών παραγόντων στις προπαγανδιστικές ενέργειες της Τουρκίας με αφορμή την ύπαρξη μουσουλμανικών μειονοτήτων και πληθυσμών σε Ελληνικές περιοχές. Τέλος εκφράζοντας την πεποίθηση ότι η Τουρκική προπαγάνδα είναι εφικτό να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά μέσα από μια μακρόπνοη εθνική πολύπλευρη και καλά στοχευμένη εθνική στρατηγική, παρατίθενται συμπεράσματα και υποβάλλονται προτάσεις προς εξεύρεση λύσεων και πρακτικών τρόπων αντιμετώπισής της.

ΣΚΟΠΟΣ

13. Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι κατόπιν ενδελεχούς εξετάσεως της εφαρμοζόμενης Τουρκικής προπαγάνδας στις περιοχές της Θράκης, Κω και Ρόδου, να υποβληθούν προτάσεις και πρακτικοί τρόποι αντίδρασης και αντιμετώπισης εκ μέρους της Ελλάδας αυτής της προκλητικής πολιτική προς διαφύλαξη των εθνικών μας συμφερόντων.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

14. Για την σύνταξη της διατριβής είναι απαραίτητο όπως καθοριστούν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες θα εξεταστεί το θέμα προκειμένου να οδηγηθούμε σε ασφαλή συμπεράσματα και προτάσεις. Έτσι ως προϋποθέσεις λήφθηκαν οι εξής:

α. Η προκλητική και αναθεωρητική στάση της Τουρκίας θα συνεχιστεί.

β. Οι διεθνείς συνθήκες θα συνεχίσουν να ισχύουν ως έχουν και οι διεθνείς οργανισμοί θα συνεχίσουν να υπάρχουν με την μορφή που υπάρχουν σήμερα.

γ. Το περιφερειακό σύστημα της Μέσης Ανατολής θα συνεχίσει να κλυδωνίζεται από συνεχείς γεωπολιτικές αναταράξεις.

δ. Οι διεθνείς δρώντες θα κρατήσουν πολιτική ουδετερότητας και πολιτική ίσων αποστάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο – ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

«Αληθινή δύναμη δεν είναι η δύναμη πάνω στα πράγματα, αλλά πάνω στους ανθρώπους. Δύναμη είναι το να κομματιάζεις το ανθρώπινο μυαλό και να το συναρμολογείς δίνοντάς του το σχήμα που επιθυμείς».

Τζορτζ Όργουελ, 1984

1. Τις ρίζες της προπαγάνδας τις συναντάμε για πρώτη φορά στους προσωκρατικούς φιλοσόφους και διαχρονικά πάντα αποτελούσε στα χέρια των κυβερνήσεων σημαντικό εργαλείο ενασκήσεως πολιτικής, ενώ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που οι μέθοδοί της επιστρατεύτηκαν στην εξυπηρέτηση ατομικών συμφερόντων προκειμένου να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα. Η ρητορεία αποτελούσε κατά την αρχαιότητα συνδυασμός λόγου και συναισθημάτων αλήθειας και ηδονής, δίνοντας σύμφωνα με το Σωκράτη ιδιαίτερη σημασία στην επιχειρηματολογία, προκειμένου η αλήθεια να εκφραστεί με τρόπο ευχάριστο προς ευχαρίστηση του ακροατή, καθώς σε αντίθετη περίπτωση δημιουργείται απέχθεια τόσο για τις θέσεις που προβάλλει ο ομιλών όσο και για τον ίδιο τον ομιλούντα που τις εκφέρει. Έτσι οι ρήτορες κατά την αρχαιότητα πολλές φορές προκειμένου να επιτύχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα επεδίωκαν να εξασφαλίσουν την τέρψη των ωτών του ακροατή και να προκαλέσουν ευφορία στον ψυχικό του κόσμο, θυσιάζοντας την αλήθεια, ιδίως όταν αυτή ήταν δυσάρεστη, θέτοντας την απαρχή αυτού που στη συνέχεια θα προσδιορισθεί ως προπαγάνδα.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

2. Ο όρος προπαγάνδα (propagare = διαδίδω στα λατινικά) είναι άρρηκτα συνυφασμένος με την τεχνική διάδοσης ειδήσεων πληροφοριών και μηνυμάτων με σκοπό τον επηρεασμό και τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης ώστε αυτή να είναι ευνοϊκά διακείμενη στις εκάστοτε αλλαγές και επιλογές σύμφωνα με τις επιταγές αυτών που την χρησιμοποιούν.

3. Σύμφωνα με τον καθηγητή Μπαμπινιώτη («Λεξικό της Νέας Ελληνικής») ετυμολογικά η λέξη «Προπαγάνδα» ερμηνεύεται ως εξής:

« Προπαγάνδα» (η) (χωρίς γεν. Πληθ.) 1.(Κακόσ) η με κάθε μέσο συστηματική προσπάθεια επηρεασμού της κοινής γνώμης προς ορισμένη κατεύθυνση...2.(σπανιοτ) η προσπάθεια διάδοσης των ιδεών ατόμων ή κοινωνικής ομάδας με σκοπό την επικράτησή τους: κομματική/ιδεολογική.

4. Από τον ετυμολογικό και μόνο αυτό σύγχρονο ορισμό που δίνει ο καθηγητής Μπαμπινιώτης, διαπιστώνουμε ότι γενικά η έννοια της προπαγάνδας έχει από μόνη της σημασία αρνητική. «Το πώς κατέληξε η προπαγάνδα να έχει προσλάβει αρνητική σημασία θα πρέπει να αναζητηθεί στους ίδιους τους ανθρώπους (άτομα, θεσμοί, ομάδες συμφερόντων), οι οποίοι, ανάλογα με τις επιδιώξεις τους,

χρησιμοποίησαν και χρησιμοποιούν τεχνικές όχι για μια απλή μετάδοση μιας ιδέας μεταξύ ατόμων ή ομάδων ατόμων με κριτική σκέψη, λογική και ελεύθερη βούληση, αλλά προς επιβολή της ιδέας μέσω υποβολής, δημιουργίας ειδώλων, δογμάτων, ιδεολογιών, στερεοτύπων και ψευτοσυλλογισμών που οδηγούν σε ήδη προσδιορισμένα συμπεράσματα, με εκμετάλλευση ενδιάθετων φόβων και ενστίκτων των ατόμων και των ομάδων»³

5. Η διατύπωση ορισμών προκειμένου να περιγραφεί το φαινόμενο της προπαγάνδας αποτυπώνεται στην προσπάθεια πολλών εξαιρετικών καθηγητών πανεπιστημίου να δώσουν όσο το δυνατό πληρέστερους ορισμούς. Οι καθηγητές του πανεπιστημίου του Yale, H.D. Laswell και Leonard Dood έδωσαν κατ' αντιστοιχία τους εξής ορισμούς: «η προπαγάνδα είναι η ενσυνείδητη προβολή μονόπλευρων απόψεων» (H.D. Laswell) και «προπαγάνδα είναι η μέθοδος συστηματικού κοινωνικού ελέγχου και επιρροής επί των ψυχολογικών εξεργασιών ατόμων και κοινωνικών ομάδων» (Leonard Dood)⁴ ενώ εξίσου επιτυχημένος είναι ο ορισμός που δίνεται από έναν άλλο καθηγητή του ίδιου πανεπιστημίου του καθηγητή H.D. Lassie οποίος ορίζει ως προπαγάνδα «την ενσυνείδητη προβολή μονόπλευρων απόψεων σε μαζικά ακροατήρια».⁵

6. Από τα διδάγματα (lessons learned) που εξάχθηκαν από τους πρόσφατους σχετικά πολέμους στον Περσικό Κόλπο, την Γιουγκοσλαβία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ, αναφορικά με τον επιστημονικό τρόπο χρησιμοποίησης της προπαγάνδας, καταλήγουμε ότι ίσως ο πληρέστερος επιστημονικός ορισμός της είναι ο εξής: «Προπαγάνδα είναι η επιστημονική τεχνική της διαδόσεως των ιδεών με σκοπό τον επηρεασμό της κοινής γνώμης».⁶

7. Από τους παραπάνω ορισμούς γίνεται αντιληπτό ότι αφενός η προπαγάνδα στηρίζεται στην επικοινωνία για να είναι πειστική και να αποδώσει, αφετέρου στόχος της είναι η δια μέσου πειθούς και ψυχολογικού επηρεασμού διαμόρφωση και χειραγώγηση της κοινής γνώμης, ανεξαρτήτως των τεχνικών που θα χρησιμοποιήσει και τους τομείς στους οποίους θα χρησιμοποιηθεί.⁷

Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

8. Στο σύγχρονο κόσμο του σήμερα οι άνθρωποι επιλέγουν πιο ήπιους τρόπους για να επιτύχουν τους σκοπούς τους με βάση τα συμφέροντά τους. Έτσι «αντί να αλληλοεξοντώνονται με τη χρήση βίαιων μεθόδων, επιλέγουν κυρίως να αλληλοεξαπατώνται» (Σοπενάουερ). Οι τεχνικές της χειραγώγησης και της προπαγάνδας επομένως διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην πορεία των εξελίξε-

³ Παναγιώτης Θεοδωρακόπουλος, «Προπαγάνδα η Ένδοξη», Αθήνα 2006, Εκδ. Ι. Σιδέρη, σελ 64.

⁴ Καλογερόπουλος, Ν.Α., «Η Προπαγάνδα Μέσον Βιασμού των Λαών», Β΄ Έκδοσης-Συμπληρωμένη, Αθήνα 1986, Ι. Σιδέρη, σελ 24.

⁵ Καλογεροπούλου Ν., «Η Προπαγάνδα», Ι.Σιδέρης, ΑΘΗΝΑ 1986.

⁶ Γεωργαλά Γ., «Η προπαγάνδα», Νέα Θέση, Αθήνα.

⁷ <http://library.warpropagandathinkquest.org>

ων, μιας και η αμεσότητα πλέον των ανθρώπων στην ενημέρωση, στις πάσης φύσεως πληροφορίες και η ευρεία χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στις σύγχρονες δυτικές δημοκρατικές κοινωνίες, δημιουργεί το κατάλληλο υπόβαθρο που χρειάζεται για τον επηρεασμό της κοινής γνώμης, με ελεγχόμενες τεχνικές ώστε η προπαγάνδα να είναι επιτυχημένη και αποδοτική.

9. Ιστορικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι πρώτες προσπάθειες επηρεασμού της κοινής γνώμης κάνουν την εμφάνισή τους με την Γαλλική Επανάσταση, με τα αυθόρμητα πατριωτικά συνθήματα που χρησιμοποιήθηκαν από τους επαναστάτες. Αργότερα τη συναντάμε πιο επιστημονικά οργανωμένη στο Βρετανικό Υπουργείο Προπαγάνδας που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (Α΄ ΠΠ), για να φτάσει στην κορύφωσή της κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πόλεμου (Β΄ ΠΠ) όπου δεν υπήρχε τομέας της κοινωνικής ή της πολιτικής που να μην χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα χωρίς κανένα περιορισμό ή ενδοιασμό, μετατρέποντάς την σε εξαιρετικό όπλο στα χέρια αυτού που τη χρησιμοποιεί με μαεστρία.

10. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται από τον Χίτλερ – «Η προπαγάνδα πρέπει να μπορεί να εισάγει ορισμένες μόνο απόψεις στο πεδίο οράσεως της μάζας. Χάρη στη προπαγάνδα πήραμε την εξουσία. Αυτή μας επέτρεψε να τη διατηρήσουμε. Και αυτή θα μας δώσει τη δυνατότητα να κατακτήσουμε τον κόσμο» - ενώ ο Υπουργός Προπαγάνδας του Γ΄ Ράιχ Δρ Γίοσεφ Γκαίμπελς έλεγε «Αν θέλουμε μια ιδέα να διεισδύσει στις μάζες, πρέπει να την επαναλαμβάνουμε συνεχώς και πάντα. Η προπαγάνδα δεν γνωρίζει περιορισμούς στην ικανότητα προσαρμογής της».

11. Ο Χίτλερ βέβαια αν και έκανε ευρεία και χωρίς ενδοιασμούς χρήση της προπαγάνδας και χρησιμοποίησε όλους τους διαθέσιμους για την εποχή μηχανισμούς και τεχνικές της και κυρίως το ραδιόφωνο τελικά απέτυχε, ίσως γιατί δεν είχε στα χέρια του τη δύναμη που δίνει η εικόνα όταν αυτή εύκολα μπορεί να διεισδύσει στο σπίτι του καθενός γεγονός στο οποίο συνέβαλε η εμφάνιση της τηλεόρασης. Η εμφάνιση της τηλεόρασης και των συναφών με αυτήν επαγγελματιών επέτρεψαν την ευρεία χρησιμοποίηση της στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και τη δημιουργία συναινετικού κλίματος σε κάθε έκφανση της ζωής του ατόμου και των κοινωνιών διαμορφώνοντας μια νέα πραγματικότητα.

12. Την δύναμη αυτή της τηλεόρασης και των ΜΜΕ εκμεταλλεύτηκαν στη συνέχεια μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι ΗΠΑ και εξέλιξαν τις τεχνικές της προπαγάνδας με βάση την αρχή ότι, η συναίνεση της κοινής γνώμης δεν κερδίζεται αλλά κατασκευάζεται ενώ η διαχείριση της ανασφάλειας και των επιθυμιών των πολιτών αποτελούν στόχο για τη διαμόρφωση της, προκειμένου να σπείρουν το φόβο της «κόκκινης απειλής του κομμουνισμού».

13. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι η προπαγάνδα, με την χρησιμοποίηση συχνά δόλιων μεθόδων, έχει κυρίως ως σκοπό να αλλάξει και να διαμορφώσει τις απόψεις των άλλων παρά να μεταδώσει απλά γεγονότα και πληροφορίες προκειμένου να προϊδεάσει θετικά ή αρνητικά σε σχέση με κάποια ιδεολογική θέση, αντί να παρουσιάσει την ίδια την θέση, επιδιώκοντας δια μέσου της δημιουργίας ισχυρών συναισθημάτων να επιφέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Η χρησιμοποίηση επομένων μηνυμάτων είναι βασικό στοιχείο ώστε η προπαγάνδα να είναι αποδοτική χωρίς απαραίτητα το μήνυμα να είναι ψευδές, είναι όμως πολύ σημαντικό να μπορεί να μεταδοθεί σε όσο το δυνατό περισσότερους αποδέκτες, περισσότερες κοινωνικές μάζες και διαστρωματώσεις και φυσικά να επαναλαμβάνεται συνεχώς ώστε να ενισχυθεί η άποψη την οποία πρεσβεύει καταπνίγοντας ταυτόχρονα κάθε διαφορετική άποψη.

14. Η προπαγάνδα όμως και τα μηνύματα αυτής δεν μεταδίδονται με έναν μόνο τρόπο. Ένας τρόπος είναι με το λόγο εκμεταλλεύομενη τη ρητορική δεινότητα στρατευμένων για τους σκοπούς αυτούς ομιλητών. Άλλοι τρόποι είναι με την χρησιμοποίηση μηχανικών ή συμβολικών μέσα, όπως μνημεία, αγάλματα, τελετές, στρατιωτικές επιδείξεις, παρελάσεις, επάρσεις σημαιών, αθλητικές εκδηλώσεις και αγώνες, καλές τέχνες, επιμορφωτικές και εκπαιδευτικές διαδικασίες, οργάνωση σωματείων, ομάδων και φυσικά πολιτικοκοινωνικοθρησκευτικών οργανώσεων και κινημάτων όπου οι ιδέες που πρεσβεύει η προπαγάνδα διαμορφώνονται εκκολάπτονται και διαδίδονται συστηματικά.⁸ Τα είδη της προπαγάνδας, τα μέσα προώθησής αυτής και οι τεχνικές που αυτή χρησιμοποιεί αναλύονται ενδελεχώς στο Παράρτημα «Α» (Είδη – Μέσα – Τεχνικές Προπαγάνδας).

15. Προτού αναλύσουμε τους τρόπους με τους οποίους η Τουρκική προπαγάνδα δρα στους μουσουλμανικούς πληθυσμούς που ζουν στην Ελληνική επικράτεια, κρίνεται σκόπιμο στο Κεφάλαιο που ακολουθεί να γίνει μια αναφορά στην έννοια της μουσουλμανικής μειονότητας και το νομικό καθεστώς που την διέπει για την Ελλάδα.

⁸ Δημήτριος Ευαγγελόπουλος, «Τεχνολογία Υποταγής Συνειδήσεως», Εκδ. Έσοπτρον, Αθήνα 2000, σελ 15.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – Η ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

«Τα πιο επικίνδυνα ψέματα είναι ελαφρώς παραποιημένες αλήθειες».

Γκεοργκ Κρ. Λίχτενπμεργκ, Γερμανός επιστήμονας.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

1. Η χερσόνησος του Αίμου, σταυροδρόμι τριών ηπείρων και πέντε θαλασσών, θαλάσσιος και εμπορικός κόμβος μεταξύ Ανατολής και Δύσης, σημείο συνάντησης και ανάμειξης Ανατολικού και Δυτικού πολιτισμού και τρόπου ζωής, αποτέλεσε πεδίο συγκρούσεων των μεγαλύτερων αυτοκρατοριών και πολιτισμών που εμφανίστηκαν αλλά και σταθερό ανάχωμα των εξ ανατολών επιδρομών οι οποίοι στο διάβα των αιώνων άφησαν το στίγμα τους στους γηγενείς πληθυσμούς της, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ομοιογενών – εθνικά, γλωσσικά και θρησκευτικά – θυλάκων πληθυσμών, που άλλοτε ζούσαν αρμονικά μεταξύ τους και άλλοτε όχι. Οι θύλακες αυτοί αποτελούσαν πάντοτε αντικείμενο εκμετάλλευσης των κυριάρχων αυτοκρατοριών προς επίτευξη των γεωπολιτικών τους συμφερόντων. Συνάμα οι υποχρεωτικές μετακινήσεις πληθυσμών που κατά καιρούς εφαρμόστηκαν ως πρακτική,⁹ δημιουργούσε αντιδραστικές και επαναστατικές τάσεις. Στοιχεία που μαρτυρούν την πρακτικής αυτή αποτελούν το Sürgün, σύστημα αναγκαστικής μετανάστευσης που εφάρμοζε η Οθωμανική Αυτοκρατορία¹⁰ όπως και οι αναγκαστικές μετακινήσεις που επέβαλαν οι αυτοκράτορες του Βυζαντίου Ιουστινιανός Β΄ και Νικηφόρος Α΄.¹¹

2. Μετά την διάλυση της Οθωμανική Αυτοκρατορία και την σταδιακή απελευθέρωση περιοχών που για αιώνες στέναζαν κάτω από τον οθωμανικό ζυγό, την εμφάνιση νέων κρατών και τη χάραξη των συνόρων τους, άρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα δημογραφικά προβλήματα ως αποτέλεσμα των συνεχών μετακινήσεων του παρελθόντος όπου εθνικά ομογενείς πληθυσμοί δεν εγκατέλειπαν τις πατρογονικές τους εστίες, αλλά επέλεγαν ή τους επιβαλλότανε, να παραμείνουν σε αυτές, παρά το γεγονός της αλλαγής της εθνικής κυριαρχίας στην περιοχή όπου ζούσαν, αποτελώντας την απαρχή της εμφάνισης των μειονοτήτων.

3. Με την επανάσταση του 1821 και τη σταδιακή απελευθέρωση ελληνικών εδαφών η οποία τερματίστηκε με την Μικρασιατική καταστροφή, δημιουργήθηκε η ανάγκη διαχείρισης των ετερογενών πληθυσμιακών ομάδων που παρέμεναν εντός της Ελληνικής επικράτειας, από την ίδρυση ακόμα του Ελληνικού κράτους το 1828.¹²

⁹ Επιβαλλότανε συχνά για λόγους στρατιωτικούς, οικονομικούς, δημογραφικούς και εθνοτικούς ή ακόμη και από την ανάγκη ελέγχου μίας περιοχής από τον εκάστοτε κρατικό θεσμό.

¹⁰ Berktaş Halil, «Η Ελληνοτουρκική Ανταλλαγή Πληθυσμών», Αθήνα: Κριτική ΑΕ & ΚΕΜΟ, 2006, σελ. 15.

¹¹ Ελένη Γλυκατζή – Αρβελέρ, «Γιατί το Βυζάντιο», Αθήνα: Μεταίχμιο, 2012, σελ. 34.

¹² Η ανάγκη πρωτοεμφανίστηκε, όταν ένα μικρό μέρος μουσουλμάνων, κυρίως η κοινότητα της Εύβοιας, επέλεξαν να παραμείνουν στην Ελλάδα. Τότε, με ειδική ρήτρα του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου, το 1830, και με διάταγμα του Όθωνα, το

4. Με την Ελληνο – Οθωμανική Συνθήκη της Κωνσταντινούπολης το 1881, θεσπίστηκε ειδικό καθεστώς προστασίας των 40.000 περίπου μουσουλμάνων στην περιοχή της Θεσσαλίας κυρίως, που αποδέχθηκαν την ελληνική ιθαγένεια και έμειναν εντός της ελληνικής επικράτειας. Στην Κρήτη, από την αυτονομία της, το 1898 και μέχρι την ένωσή της με την Ελλάδα το 1913, τα δικαιώματα των μουσουλμάνων κατοίκων της διασφαλίστηκαν θεσμικά, με συνταγματική κατοχύρωση της πολιτικής αντιπροσώπευσής τους και του δικαιώματος στην ετερότητα της εκπαίδευσης και των θρησκευτικών πεποιθήσεων. Με την απελευθέρωση της Μακεδονίας, της Ηπείρου και των νήσων του Ανατολικού Αιγαίου περισσότεροι από 500.000 μουσουλμάνοι, εμφανίστηκαν στην ελληνική επικράτεια, αποτελώντας το 39% του πληθυσμού της Βορείου Ελλάδος.¹³

5. Με το άδοξο τέλος της μικρασιατικής εκστρατείας, ένα τεράστιο κύμα προσφύγων, εγκαταλείποντας τις πατρογονικές του εστίες κατέκλεισε τον Ελλαδικό χώρο. Με το πέρας των εχθροπραξιών, το μείζον θέμα που απασχολούσε τους ηγέτες των δύο κρατών ήταν η διαχείριση των αλλοεθνών πληθυσμών που παρέμειναν εντός της επικράτειάς τους, με τον Κεμάλ να έχει στόχο τη δημιουργία ενός εθνικά ομοιογενούς τουρκικού κράτους όπου κανείς μη Τούρκος δεν είχε θέση, και τον Βενιζέλος να επιδιώκει την ειρήνευση προκειμένου να επουλώσει η Ελλάδα τις πληγές της και να αντιμετωπιστεί το τεράστιο κύμα προσφύγων της Μικράς Ασίας στους οποίους έπρεπε να παρασχεθεί κρατική μέριμνα.

6. Στο πλαίσιο αυτό και με γνώμονα την εξασφάλιση της ειρήνης και της σταθερότητας στην περιοχή, μέσω της δημιουργίας ομοιογενών εθνικά πληθυσμών εντός των τελικώς διαμορφούμενων συνόρων των δύο κρατών, υπογράφηκε η Συνθήκη της Λωζάνης η οποία με την ανταλλαγή πληθυσμών που αυτή καθόρισε, έρχεται να διευθετήσει το ζήτημα της αρμονικής συνύπαρξης ενός μεγάλου αριθμού Τούρκων και Ελλήνων οι οποίοι βρέθηκαν να ζουν εκατέρωθεν των δύο κρατών.¹⁴

7. Η αρχική ιδέα της ανταλλαγής βασίστηκε στην πεποίθηση ότι αυτή θα συντελούσε στην εδραίωση της ειρήνης στην περιοχή και τη βελτίωση των σχέσεων των αντιμαχομένων καθώς δεν θα υφίστατο πλέον, εθνικά ετερογενείς εστίες πληθυσμών μέσα στην επικράτεια του κάθε κράτους και συνεπώς δεν θα υπήρχαν εκατέρωθεν αλυτρωτικές διεκδικήσεις. Στην πορεία όμως των εργασιών της Συνδιάσκεψης, αποφασίστηκε η εξαίρεση από την ανταλλαγή αυτούσιων πληθυσμιακών ομάδων που θεωρήθηκαν ως μη ανταλλάξιμοι, γεγονός που οδήγησε στην εκατέρωθεν δημιουργία μειονοτήτων.

1833, καθορίστηκε το πλαίσιο προστασίας τους το οποίο με τη Συνθήκη του Λονδίνου του 1862 «επεκτάθηκε στους καθολικούς των Ιονίων νήσων» [Δημοσθένης Κωνσταντίνου, «Νομική και Διπλωματική κατάσταση της Θράκης», Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών, Μάρτιος, 2013, <http://www.elisme.gr/en/2013-01-08-09-4642/item/42-51> (accessed Φεβρουάριος, 2014)].

¹³ Ήταν η πρώτη φορά που η Οθωμανική Αυτοκρατορία ανέλαβε και «θεσμικά το ρόλο της μητέρας πατρίδας» και της παραχωρήθηκε «το δικαίωμα εποπτείας ως προς την τήρηση των όρων της συνθήκης» (Berkay, «Η Ελληνοτουρκική Ανταλλαγή Πληθυσμών», σελ. 370).

¹⁴ Λεπτομέρειες αναφορικά με την υπογραφέισα Συνθήκη της Λωζάνης όπως στο Παράρτημα «Β» της Διατριβής (Η Συνδιάσκεψη – Συνθήκη της Λωζάνης).

Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ

8. Γενικά, δεν υπάρχει ένας διεθνώς κοινά αποδεκτός ορισμός για το ποιοι πληθυσμοί δύνανται να χαρακτηριστούν ως «μειονότητα», λόγω της πληθώρας των περιπτώσεων που μπορούν να υιοθετήσουν τον χαρακτηρισμό αυτό. Παρά το γεγονός όμως ότι το θέμα «μειονότητες» απασχόλησε ως πρόβλημα την Κοινωνία των Εθνών και απασχολεί και σήμερα τα Ηνωμένα Έθνη εν τούτοις δεν υπάρχει συμφωνία μεταξύ των επιστημόνων (νομικών και πολιτικών) για έναν κοινά αποδεκτό ορισμό. Ούτε ο χάρτης των Ηνωμένων Εθνών που υπογράφηκε το 1945 στο San Francisco αλλά ούτε και η Παγκόσμια Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου αναφέρονται στην έννοια της μειονότητας. Οι μειονότητες μπορεί να αποτελούν συμπαγή τμήματα πληθυσμών που ζουν εντός συγκεκριμένων γεωγραφικών περιοχών όπως επίσης και να είναι διασκορπισμένες σε ευρύτερες γεωγραφικές περιοχές, τμήματα της επικράτειας περισσοτέρων του ενός κρατών.

9. Το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης (Δ.Δ.Δ.Δ.), ερμηνεύει τον όρο «μειονότητα» στηριζόμενο σε λόγους ψυχολογικούς, κοινωνικούς και ιστορικούς, χωρίς να δίνει σημασία στον αριθμητικό παράγοντα: «Μειονότητα είναι ομάδα ανθρώπων που ζουν σε συγκεκριμένη χώρα ή περιοχή έχοντας δική τους φυλή, θρησκεία, γλώσσα και παραδόσεις, ενωμένοι με αυτήν την ταυτότητα φυλής, θρησκείας, γλώσσας και παράδοσης σε μια μορφή αλληλεγγύης, θέλοντας να διατηρήσουν τις παραδόσεις τους και τη μορφή της λατρείας, την εκπαίδευση και την ανατροφή των παιδιών τους, σύμφωνα με το πνεύμα των παραδόσεων της φυλής τους και δίνοντας αμοιβαία βοήθεια μεταξύ τους».

10. Ο όρος «μειονότητα», όπως χρησιμοποιείται σήμερα από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), αναφέρεται, συνήθως, σε κρατικές, εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειοψηφίες πληθυσμών και επομένως «μειονότητες» υπάρχουν σε όλα τα κράτη. Στη «λογική» αυτή ο ορισμός που προσεγγίζει περισσότερο είναι αυτός που δόθηκε το 1977 από τον Francesco Capotorti, σύμφωνα με τον οποίο, μειονότητα είναι: «μία ομάδα ανθρώπων, αριθμητικά υποδεέστερη του υπόλοιπου πληθυσμού ενός κράτους, σε μη κυρίαρχη θέση, της οποίας τα μέλη – ως πολίτες του κράτους – έχουν εθνικά, θρησκευτικά ή γλωσσικά χαρακτηριστικά που διαφέρουν από αυτά του υπολοίπου πληθυσμού και παρουσιάζουν μία αίσθηση αλληλεγγύης, προσανατολισμένη στη διατήρηση της κουλτούρας, των παραδόσεων, της θρησκείας ή της γλώσσας τους».¹⁵

11. Ο ορισμός αυτός εστιάζεται σε δύο κυρίως στοιχεία, αφενός **τον αριθμητικό παράγοντα** όπου η άποψη ότι ο αριθμός των μελών μιας μειονότητας πρέπει να είναι οπωσδήποτε μικρότερος απ' αυτόν του υπόλοιπου πληθυσμού, αν και αμφισβητείται έντονα καθώς μια μειονότητα δεν προσδιορίζεται από το περιορισμένο του αριθμού των μελών της αλλά από την περιορισμένη δύναμη και επιρ-

¹⁵ United Nations, Human Rights, Office of the High Commissioner, Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation, New York and Geneva: United Nations, 2010, σελ. 2.

ροή που ασκεί πάνω στο ευρύτερο κοινωνικό σύστημα και αφετέρου **τη μη κυρίαρχη θέση της μειονότητας** όπου ο χαρακτηρισμός «μειονότητα» θα αποδίδεται στην ομάδα που έχει ανάγκη προστασίας, όχι λόγω του αριθμού των μελών της αλλά, κυρίως από το αν τα μέλη της βρίσκονται στο κοινωνικοπολιτικό περιθώριο.

12. Στη βάση του προαναφερόμενου ορισμού, οι Μουσουλμάνοι της Θράκης αποτελούν, αναμφισβήτητα «μειονότητα». Δεν αρκεί όμως μία ομάδα ανθρώπων να πληροί τα κριτήρια του προαναφερόμενου ορισμού για να χαρακτηριστεί ως «μειονότητα» αλλά πρέπει να υφίστανται, τόσο αντικειμενικοί παράγοντες, όπως η κοινή εθνικότητα, θρησκεία ή γλώσσα, όσο και υποκειμενικοί, όπως η θέληση των ατόμων να αποτελέσουν μέλη μίας μειονότητας, για να είναι αποδεκτός ο χαρακτηρισμός, αποτελώντας αυτό μία ασφαλιστική δικλίδα ώστε να μην είναι αποδεκτός ο αυθαίρετος από το κράτος χαρακτηρισμός μιας ομάδας με κοινά χαρακτηριστικά ως «μειονότητα» ούτε από την άλλη ο αυτοπροσδιορισμό από την ίδια την ομάδα. Ως εκ τούτου, μόνο οι κοινά αποδεκτές διεθνείς ή διακρατικές συνθήκες μπορούν να καθορίζουν ένα ασφαλές πλαίσιο ορισμού, ονομασίας και λειτουργίας (δικαιώματα και υποχρεώσεις) μίας μειονότητας που στην περίπτωση των Μουσουλμάνων της Θράκης, αυτή είναι η Συνθήκη της Λωζάνης.

13. Η Συνδιάσκεψη Ειρήνης της Λωζάνης συγκλήθηκε με πρωτοβουλία των Μεγάλων Δυνάμεων «όπως τερματίσωσιν οριστικώς την εμπόλεμον κατάστασιν, ήτις από του 1914 συνετάραξε την Ανατολήν»¹⁶. Οι διαβουλεύσεις περιελάμβαναν ένα ευρύ φάσμα θεματολογίας σε μία προσπάθεια να ρυθμιστούν προς χάρη της ειρήνης όλα τα ζητήματα που είχαν προκύψει από τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας,¹⁷ με τη Συνθήκη της Λωζάνης να αποτελεί ουσιαστικά το κείμενο αναγνώρισης της νεότευκτης Τουρκικής Δημοκρατίας ως μέλους της Διεθνούς Κοινότητας,¹⁸ προσδιορίζοντας συνάμα το πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορεί να κινηθεί η πολιτική των δύο κρατών αναφορικά με τις μειονότητες. Με την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάνης το 1923, συμφωνήθηκε και η ανταλλαγή του ελληνορθόδοξου πληθυσμού της Τουρκίας με τον μουσουλμανικό πληθυσμό της Ελλάδος, με εξαίρεση τους ελληνικούς πληθυσμούς της Κωνσταντινούπολης και τους μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης. Σήμερα η μουσουλμανική μειονότητα στη Θράκη αριθμεί 105.000 άτομα, το 1% του ελληνικού πληθυσμού.¹⁹

¹⁶ Ιμβριακή Ένωση Μακεδονίας - Θράκης, «Η Συνθήκη της Λωζάνης (το πλήρες κείμενο)», <http://imbrosunion.com/174-2/> (accessed Φεβρουάριος 11, 2014), εισαγωγή της Συνθήκης.

¹⁷ Οι εργασίες της Συνδιάσκεψης άρχισαν στις 7 Νοεμβρίου 1922 και περατώθηκαν στις 24 Ιουλίου 1923 με την υπογραφή της ομώνυμης Συνθήκης, η οποία καθόριζε τα σύνορα Ελλάδος – Τουρκίας, το καθεστώς κυριαρχίας των νήσων του Αιγαίου και της Κύπρου, το καθεστώς των στενών του Ελλησπόντου, την ιθαγένεια των πολιτών των νέων κρατών, τις ιδιωτικές και δημόσιες περιουσίες, την προστασία των μειονοτήτων, το δημοσιονομικό χρέος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τις πολεμικές αποζημιώσεις, τις συγκοινωνίες μεταξύ των κρατών, το καθεστώς εκμετάλλευσης και διαχείρισης των υδάτινων πόρων, τους αιχμαλώτους πολέμου, τα πολεμικά λάφυρα και τους τάφους των νεκρών στρατιωτών.

¹⁸ Γιώργος Δούδος, «Η Συνδιάσκεψη της Λωζάνης». Azinlikca, no. 24 (2006) <http://azinlikca.blogspot.gr/2007/07/1.html> (accessed Φεβρουάριος 12, 2014).

¹⁹ Wagstaff, J.M., «The Turkish speaking people of Greece», στο συλλογικό έργο «The Turkic people of the World», editor Bainbridge, Kegan Paul International, England, 1993, σελ. 128-136.

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

14. Η χρήση θρησκευτικού και όχι εθνικού προσδιορισμού προκειμένου να περιγραφεί η μειονότητα, υπήρξε κατ' αρχήν ορθή, αφενός γιατί την εποχή εκείνη ως κοινό σημείο αναφοράς και συνδετικό κρίκο μεταξύ των «Βαλκάνιων λαών» αποτελούσε κυρίως η κοινή θρησκευτική πίστη, στοιχείο το οποίο κυριαρχούσε στο σύστημα διαχωρισμού που είχε εφαρμοστεί από τους Οθωμανούς με το διαχωρισμό των millet (εθνότητα)²⁰ και αφετέρου γιατί η μειονότητα στη Θράκη αποτελείται από τρεις διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες που διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τη φυλετική καταγωγή, τα ήθη, τα έθιμα και τον τρόπο ζωής, τους Τουρκογενείς, τους Πομάκους και τους Αθίγγανους, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από ένα και μοναδικό κοινό στοιχείο το θρήσκευμα.

Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ

15. Η σύνθεση της μουσουλμανικής μειονότητας πριν την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης αποτελούνταν, στο νομό Ξάνθης, από 30.328 Τουρκογενείς, 14.824 Πομάκους και 500 Αθίγγανους, το νομό Ροδόπης, 50.000 Τουρκογενείς, 8.000 Πομάκους, 1.500 Αθίγγανους και 2.000 Κιρκάσιους και στο νομό Έβρου, 10.571 Τουρκογενείς, 675 Πομάκους και 505 Αθίγγανους²¹, συνολικά 118.903 Μουσουλμάνοι,²² με το 45% των Μουσουλμάνων να είναι Τουρκογενείς, το 37% Πομάκοι και το υπόλοιπο 18% Αθίγγανοι και Κιρκάσιοι,²³ ενώ οι Χριστιανοί εκείνη την περίοδο ανέρχονται σε 233.913. Το 1925 μετά τις ανακατατάξεις που προκλήθηκαν από τις μετακινήσεις προσφύγων της Ανατολικής Θράκης, της Μικράς Ασίας, της Βουλγαρίας, του Καυκάσου και της Αρμενίας, που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή δυτικά του Έβρου ποταμού και την αποχώρηση, σε εφαρμογή της συνθήκης του Νείγυ 23.000 Βουλγάρων, η Δυτική Θράκη αποτελούνταν από 70 % Έλληνες, 27 % Μουσουλμάνους και 3% Αρμένιους και Εβραίους μαζί. Με την απογραφή του 2001,²⁴ ο συνολικός πληθυσμός της Θράκης (Ξάνθη, Ροδόπη, Έβρος) ανέρχεται στους 365.571 κατοίκους αυξημένος κατά 27.571 σε σχέση με την απογραφή του 1991. Η αύξηση αυτή θα μπορούσε να αποδοθεί κυρίως στην εγκατάσταση στην περιοχή, Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση, χωρίς όμως να υπάρχουν επίσημα στοιχεία που να επιβεβαιώνουν την άποψη αυτή.

²⁰ Κιτσίκης Δ., «Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, 1280-1924», Εστία, Αθήνα 1988, σελ. 42-44.

²¹ Βακαλόπουλος Κωνσταντίνος, «Ιστορία του Βορείου Ελληνισμού. Θράκη», εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1993.

²² Για την πληθυσμιακή ισορροπία των μειονοτήτων επιτράπηκε σε Μουσουλμάνους που είχαν εγκαταλείψει τη Δυτική Θράκη την περίοδο 1913-1923 να επιστρέψουν στην περιοχή. Αυτό εξηγεί ότι ενώ το Μάρτιο του 1920 υπήρχαν 86.793 Μουσουλμάνοι στην περιοχή, ο αριθμός των μειονοτικών που έλαβαν έγγραφο μη ανταλλαξιμότητας από τη Μεικτή Επιτροπή Ανταλλαγής των Πληθυσμών, μεταξύ 1923-1933 ήταν 106.000 (Αλεξανδρής Αλέξης, «Το Ιστορικό Πλαίσιο των Ελληνοτουρκικών Σχέσεων», στο συλλογικό έργο «Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις 1923-1987», Εκδόσεις Γνώση, Αθήνα 1988, σελ. 38,39,64).

²³ Ανδρεάδης Κ.Γ., «Η Μουσουλμανική Μειονότης της Δυτικής Θράκης», Θεσσαλονίκη: Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών / Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 1956, σελ. 3 και Διβάνη Λένα, «Ελλάδα και Μειονότητες. Το Σύστημα Διεθνούς Προστασίας της Κοινωνίας των Εθνών», εκδ. Νεφέλη 1995, σελ. 170.

²⁴ Τελευταία απογραφή της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.) του 2001.

16. Σύμφωνα με την απογραφή του 1991, οι Έλληνες πολίτες μουσουλμανικού θρησκευματος της Θράκης ανέρχονται στους 105.000 (90.000 παραμένουν στη Θράκη, 15.000 περίπου έχουν εγκατασταθεί κυρίως στην Αθήνα)²⁵ ενώ άλλοι 15.000 περίπου έχουν μεταναστεύσει, αλλά διατηρούν την ελληνική υπηκοότητα. Ως προς την φυλετική καταγωγή της μειονότητας έχουμε σημαντικές διαφοροποιήσεις, με το 48% περίπου να εμφανίζονται Τουρκογενείς, το 35% να είναι Πομακικής καταγωγής και το 17% Αθίγγανοι.²⁶ Εξίσου σημαντικές διαφοροποιήσεις έχουμε και αναφορικά με την κατά γεωγραφικό διαμέρισμα κατανομή της μειονότητας, με τους Μουσουλμάνους να αποτελούν το 43% του νομού Ξάνθης, το 55% του νομού Ροδόπης και το 5,5% του νομού Έβρου. Μια περεταίρω κατανομή με βάση φυλετικά στοιχεία μεταξύ της ίδιας της μειονότητας εμφανίζει, τους Πομάκους να αποτελούν το 63,4% των Μουσουλμάνων στο νομό Ξάνθης, τους Τουρκογενείς το 71,3% των Μουσουλμάνων της Ροδόπης και οι Αθίγγανοι 61,3% στον Έβρο, ενώ ο μέσος αριθμός αύξησης του μουσουλμανικού πληθυσμού είναι κατώτερος της φυσικής του αύξησης.²⁷ Σε εφαρμογή του άρθρου 19 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (ΚΕΙ) αν και το συγκεκριμένο άρθρο καταργήθηκε αλλά χωρίς η κατάργησή του να έχει αναδρομική ισχύ όπως ζητούσε η μειονότητα, ένας σημαντικός αριθμός Μουσουλμάνων που εγκατέλειψαν τη Θράκη για διάφορους λόγους, δεν επανήλθαν. Οι τρεις μουσουλμανικές ομάδες ζουν σχετικώς απομονωμένες μεταξύ τους με εξαίρεση τα αστικά κέντρα, όπου υπάρχει συνύπαρξη κυρίως Τουρκόφωνων και Πομάκων, με τους Τουρκόφωνους να ζουν κυρίως στους κάμπους, εμφανίζοντας μεγάλη συσπείρωση στο νομό Ροδόπης και ιδιαίτερα στην πόλη της Κομοτηνής, τους Πομάκους να απαντώνται στο νομό Ξάνθης, με αρκετά χωριά τους να βρίσκονται στα ορεινά του όρους Ροδόπη, γύρω από την περιοχή Εχίνου καθώς και στις περιοχές Κέχρου και Οργάνης²⁸ και τους Αθίγγανους διασκορπισμένους και στους τρεις νομούς της Θράκης, με τους μεγαλύτερους οικισμούς τους στην πόλη της Ξάνθης, στις συνοικίες Ήφαιστος και Εκτενεπόλ της Κομοτηνής, στις Σάππες, στον Πολύανθο, στους Αμαζάδες, στον Άρατο, στην Αλεξανδρούπολη και στο Διδυμότειχο.²⁹

Τουρκογενείς ή Τουρκόφωνοι

17. Οι Τουρκογενείς ή Τουρκόφωνοι είναι η μεγαλύτερη αριθμητικά ομάδα της μειονότητας, που ανέρχεται περίπου στο 48%, μεταξύ αυτών και λίγοι Κιρκάσιοι που ζουν στη Δυτική Θράκη δεν διακρίνονται ουσιαστικά από αυτούς.³⁰ Από-

²⁵ Κοττάκης Μανώλης, «Θράκη: η Μειονότητα σήμερα», Αθήνα: Νέα Σύνορα-Α.Α. Λιβάνη, 2000, σελ 59..

²⁶ Οι απογραφές του 1928 και του 1951 είναι οι μόνες που έχουν απογράψει τους πληθυσμούς κατά θρησκεία και γλώσσα. Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Αλεξανδρουπόλεως κ. Άνθιμος αναφέρει ότι κατά την απογραφή του 1951 οι Μουσουλμάνοι της Θράκης ήταν 98.839, εκ των οποίων οι 67.099 ήταν Τουρκογενείς, οι 26.592 Πομάκοι και οι 5.184 Αθίγγανοι.

²⁷ Απογραφικά στοιχεία του 1991. Η ανάλυση του μουσουλμανικού πληθυσμού κατά νομό βασίστηκε στην απογραφή του 1991 καθώς σύμφωνα με έγκυρες διοικητικές πηγές κατά την απογραφή αυτή έγινε πράγματι αναλυτική καταγραφή του μουσουλμανικού πληθυσμού στη Θράκη.

²⁸ Λιάπης Α., «Οι Πομάκοι μέσα στο χρόνο», Θρακική Επιτηρίδα IV, σελ. 37

²⁹ Ζεγκίνη Ε., «Οι Μουσουλμάνοι Αθίγγανοι της Θράκης», Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη, 1994, σελ. 66.

³⁰ Οι ίδιοι οι Κιρκάσιοι υποστηρίζουν ότι η φυλή, από την οποία κατάγονται, έχει προέλευση τον Καύκασο και κατοικούσε στην Ευρώπη πριν από την έλευση των Ινδοευρωπαίων (Κωνσταντίνος Τσιούμης, «Η μουσουλμανική μειονότητα της Δ. Θράκης και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις (1923-1940)», Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, σελ.105 και Ναθαναήλ Παναγιωτίδης,

γονοι σύμφωνα με τα Τουρκικά αρχεία τουρκικών φύλων Γιουρούκων, Τατάρων καθώς και άλλων τουρκογενών φύλων από τη Μικρά Ασία, τα οποία εγκαταστάθηκαν στην περιοχή της Θράκης μεταξύ 1305 και 1371 ενώ ορισμένοι εξ αυτών είναι απόγονοι εξισλαμισθέντων Ελλήνων.³¹ Η ζωή τους είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την καλλιέργεια της γης προσηλωμένοι βαθειά στη μουσουλμανική θρησκεία. Σουνίτες στο δόγμα με μητρική γλώσσα την Τουρκική, διατηρούν ακόμη και σήμερα παλαιά έθιμα και συμπεριφορές που έχουν απαγορευτεί στην Τουρκία λόγω του Κεμαλισμού.

Πομάκοι

18. Αν και στοιχεία από διάφορες πηγές συνηγορούν ότι η πλειοψηφία του μουσουλμανικού στοιχείου προ πολλών ετών ήταν Πομακικής εθνοτικής καταγωγής, οι Πομάκοι³² εμφανίζεται σήμερα να αποτελούν περίπου μόλις το 35% του συνόλου της μειονότητας,³³ καθώς μέσω της προπαγάνδας, της τουρκικής παιδείας και της συνάφειας με τον τουρκόφωνο πεδινό πληθυσμό, απώλεσαν τα ξεχωριστά εθνοτικά τους χαρακτηριστικά και τη γλώσσα τους και όσοι τουλάχιστον κατοικούν στον κάμπο αισθάνονται εθνικά Τούρκοι.³⁴ Οι Πομάκοι δεν συνιστούν ομοιογενές σύνολο αλλά διακρίνονται σε τρεις Πομακικές ομάδες, τους Αγριάνες δυτικά και τους Κιζιλμπάσηδες ανατολικά της Ξάνθης και τους Δαγκλίδες στην περιοχή της Κομοτηνής, με σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ αυτών που κατοικούν στην ορεινή Ξάνθης και το νομό Ροδόπης. Οι πρώτοι, πλην εξαιρέσεων³⁵ έχουν πλήρως εκτουρκιστεί και συνιστούν μέρος της «μουσουλμανικής ελίτ» ενώ οι δεύτεροι, κατοικώντας σε φτωχές περιοχές διατηρούν τις ρίζες τους. Ο υπολογισμός του αριθμού τους έχει γίνει, προφανώς, λαμβάνοντας ως κριτήριο τη γλώσσα, το θρήσκευμα και την ορεινή περιοχή διαμονής. Για την καταγωγή των Πομάκων υπάρχουν αρκετές αμφισβητήσεις και αν και ερίζουν Βούλγαροι, Έλληνες και Τούρκοι,³⁶ οι Πομάκοι φαίνεται ότι είναι γηγενές φύλο της Θράκης,³⁷ οι οποίοι εξισλαμίσθηκαν κατά την τουρκοκρατία. Πομάκοι υπάρχουν επίσης περίπου 150.000 σήμερα και στη Βουλγαρία.^{38,39} Μιλούν ένα ιδίωμα σλαβοβουλγαρικό⁴⁰ που έχει αρ-

«Μουσουλμανική Μειονότητα και Εθνική Συνείδηση στη Σχολική Ηλικία», Αλεξανδρούπολη: Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Έβρου, 1995, σελ. 17).

³¹ Ζεγκίνη Ε., «Ο Μπεκτασισμός στη Δυτική Θράκη», Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 1988, σελ. 109-112, 117.

³² Παπαδημητρίου Παναγιώτης, «Οι Πομάκοι της Ροδόπης», Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, 2003 και Βαρβούνης Μ.Γ., «Παραδοσιακός πολιτισμός των Πομάκων της Θράκης», Αθήνα: Οδυσσεάς, 2000.

³³ Ο Δημητράς του Ελληνικού Παρατηρητηρίου Ελσίνκι και το Ελληνικό Παράρτημα του Minority Rights Group αναφέρουν ότι ο ακριβής αριθμός του είναι 30.000 (βλ. Report, Pomaks, Greek Helsinki Watch)..

³⁴ Λιάπη Αντ. «Η Υποθηκευμένη Γλωσσική Ιδιαίτεροτητα των Πομάκων», Θρακική Εταιρεία, Κομοτηνή, 1995, σελ. 16-18.

³⁵ Δ' Σώμα Στρατού, «Οδοιπορικό στα Πομακοχώρια», 1996.

³⁶ Οι Τούρκοι ισχυρίζονται ότι οι Πομάκοι αντλούν την καταγωγή τους από τουρκικά φύλα (τους Πετσενέγους και τους Κομάνοους). Οι Βούλγαροι υποστηρίζουν ότι οι Πομάκοι είναι Βούλγαροι, στηριζόμενοι κυρίως στις γλωσσικές ομοιότητες που υπάρχουν μεταξύ τους και στην ετυμολογία της λέξης «Πομάκος», που φαίνεται πως προέρχεται από τη βουλγαρική Pomagac=Βοηθός. Κατά τους Έλληνες ερευνητές και σχετικές εθνολογικές έρευνες, οι Πομάκοι είναι απόγονοι των αρχαίων Θρακών, κατά πάσα δε πιθανότητα των Αγριάνων (βλ. Κωνσταντίνος Τσιούμης, «Η μουσουλμανική μειονότητα της Δ. Θράκης και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις (1923-1940)», Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, σελ. 104). Η ονομασία Πομάκοι προέρχεται πιθανόν από τη λέξη απόμαχος, δηλαδή τους απόμαχους στρατιώτες που άφηνε σαν φρουρά των συνόρων ο Μέγας Αλέξανδρος (Ζαφείριος Μέκος, «Οι Πομάκοι στη Θράκη», εκδ. Ηρόδοτος, Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 20).

³⁷ Χιδίρογλου Πάυλος, «Οι Έλληνες Πομάκοι και οι σχέσεις τους με την Τουρκία», εκδ. Τέλεθριον, Αθήνα, 1984.

³⁸ Παναγιωτίδης Ναθανάηλ, «Μουσουλμανική Μειονότητα και Εθνική Συνείδηση στη Σχολική Ηλικία», Αλεξανδρούπολη: Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Έβρου, 1995, σελ. 42.

³⁹ «World Directory of Minorities», Minority Rights Group, Longman, 1991, σελ.118-119.

⁴⁰ Τσιούμης Κ., «Οι Πομάκοι στο Ελληνικό Κράτος (1920-1950), Ιστορική Προσέγγιση», Προμηθεύς, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 75-80.

κετά στοιχεία από τα τουρκικά, τα ελληνικά καθώς και τα αραβικά,⁴¹ στοιχείο που τους διαφοροποιεί από τις δύο άλλες ομάδες της μειονότητας. Η γλώσσα τους μέχρι το 1995 δεν εμφανίζει γραπτή μορφή και μεταβιβάζεται προφορικά από τους γονείς στα παιδιά καθώς δεν διδάσκεται⁴². Παραμένουν απομονωμένοι σε ορεινές περιοχές και δεν έρχονται σε επιμειξία με τα άλλα φύλα της περιοχής, είτε χριστιανικά, είτε μουσουλμανικά. Το αποτέλεσμα αυτής της καταστάσεως απομονωτισμού είναι η διατήρηση της φυλετικής τους καθαρότητας με ξεχωριστά ανθρωπολογικά χαρακτηριστικά.⁴³ Ασχολούνται κυρίως με την καλλιέργεια καπνών, την κτηνοτροφία και την υλοτομία.

Αθίγγανοι – Ρωμά

19. Αποτελούν περίπου το 17% του συνόλου της μειονότητας.⁴⁴ Φέρεται να εμφανίζονται για πρώτη φορά στη Θράκη το 1068, ως απόγονοι ινδικού φύλου που μετακινήθηκε από τη Μικρά Ασία στη Δυτική Θράκη κατά τα βυζαντινά χρόνια⁴⁵ οι οποίοι σε εφαρμογή μέτρων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας εξισλαμίσθηκαν σχεδόν στο σύνολό τους και παρέμειναν στη Θράκη. Έχουν αρκετά ελεύθερη θρησκευτική συνείδηση, ώστε να θεωρούνται κατ' ουσία τυπικά μόνο Μουσουλμάνοι και χαρακτηρίζονται από την φτώχεια και τον αναλφαβητισμό. Συνήθως έχουν τουρκικά ονόματα και μιλούν τη γλώσσα τους⁴⁶ εμπλουτισμένη με στοιχεία από την τουρκική γλώσσα και πολλές ελληνικές προσμειξίες⁴⁷.

Παλαιομουσουλμάνοι - Κεμαλικοί

20. Μια άλλη μορφή διάκρισης μεταξύ της μειονότητας είναι αυτή των Παλαιομουσουλμάνων (Συντηρητικών) και των Κεμαλικών (Νεωτεριστών). Οι πρώτοι επέμεναν στην αραβική γραφή και στην προσήλωση στο Ισλάμ ενώ οι δεύτεροι στην εφαρμογή των Κεμαλικών αρχών. Στο πλαίσιο οικοδόμησης εμπιστοσύνης με την Κεμαλική Τουρκία οι Ελληνικές Κυβερνήσεις συνέβαλαν στο να εκδιωχθούν Παλαιομουσουλμάνοι και να επικρατήσουν οι Κεμαλικοί («υπόθεση των 150» - «yuz ellilikler») αποτελώντας σήμερα το «σκληρό» πυρήνα της μειονότητας.

⁴¹ Παύλος Χιδίρογλου, «Οι Έλληνες Πομάκοι και η Σχέση τους με την Τουρκία», εκδ. Τελέθριον, Αθήνα 1984, σελ. 42.

⁴² Πόλυς Μυλωνάς, «Οι Πομάκοι της Θράκης», εκδ. Νέα Σύνορα – Λιβάνη, Αθήνα 1990, σελ. 73.

⁴³ Γονατάς Νεόφυτος - Κυδωνιάτης Παρασκευάς, «Η Μουσουλμανική Μειονότητα της Θράκης», Κομοτηνή: Εκλογή, 1985, σελ 104

⁴⁴ Ζεγκίνη Ε., «Οι Μουσουλμάνοι Αθίγγανοι της Θράκης», Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη, 1994 και Λιάπη Α., «Γλωσσάριο της Ρωμανί, όπως την μιλούν οι Μουσουλμάνοι Ρωμά της ελληνικής Θράκης (ελληνο-ρωμανό)», Κομοτηνή, 1998.

⁴⁵ Ζεγκίνη Ε., «Οι Μουσουλμάνοι Αθίγγανοι της Θράκης», Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη, 1994, σελ. 29, υποσ. 67.

⁴⁶ Λιάπης Αντ., «Γλωσσάριο της Ρωμανί, όπως την μιλούν οι Μουσουλμάνοι Ρωμά της ελληνικής Θράκης (ελληνορωμανό)», Κομοτηνή, 1998, σελ. 15.

⁴⁷ Ελένη Σέλλα-Μάζη, «Διγλωσσία και Ολιγότερο Ομιλούμενες Γλώσσες στην Ελλάδα», στο «Το Μειονοτικό Φαινόμενο στην Ελλάδα. Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών», εκδ. Κριτική, Αθήνα 1997 (επιμέλεια: Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης - Δημήτρης Χριστόπουλος), σελ. 385-386, Γιώργης Έξαρχος, «Αυτοί είναι οι Τσιγγάνοι», εκδ. Γαβριηλίδης, Αθήνα 1996, σελ. 111-112, Ναθανάηλ Παναγιωτίδης, «Μουσουλμανική Μειονότητα και Εθνική Συνείδηση στη Σχολική Ηλικία», Αλεξανδρούπολη: Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Έβρου, 1995, σελ. 32.

Ορθόδοξοι Σουνίτες – Μπεκτασήδες (Κιζιλμπάσηδες)

21. Μία ακόμη διάκριση αφορά στη θρησκευτική ιδιαιτερότητα πολλών Μουσουλμάνων (Τουρκογενών αλλά και Πομάκων) οι οποίοι ανήκουν σε μία αίρεση του σουνιτισμού, τους Μπεκτασήδες ή Κιζιλμπάσηδες (Κοκκινοκέφαλοι) που χαρακτηρίζεται αφενός από φιλελευθερισμό έναντι του χριστιανισμού και αφετέρου από τη χρήση χριστιανικών στοιχείων και εθίμων (λατρεία ενός τριαδικού Θεού, που αποτελείται από τον Αλλάχ, τον Μωάμεθ και το γαμπρό του Μωάμεθ Αλή, ύπαρξη δώδεκα Ιμάμηδων, αποδοχή κάποιας μορφής μεταλήψεως, αναγνώριση και σεβασμός στον Αγίο Γεωργίο και τον Προφήτη Ηλία) με ιδιαίτερες τελετές στις ορεινές περιοχές της Ροδόπης και του Έβρου.⁴⁸ Διατηρούν ιδιαίτερους θρησκευτικούς χώρους, τους Τεκέδες⁴⁹. Υφίστανται συνεχή και εξοντωτικό «πόλεμο» από τους Μουφτίδες, του τουρκικού Προξενείου και τους «Θεολόγους» (ανώτατοι θρησκευτικοί λειτουργών του Ισλάμ) οι οποίοι στέλνονται από την Τουρκία ή και αραβικές χώρες με τη σύμφωνη γνώμη της ελληνικής κυβερνήσεως.⁵⁰

ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗΣ

22. Σε αντίθεση με τις άλλες μουσουλμανικές μειονότητες των Βαλκανίων, η αντίστοιχη της Ελληνικής Θράκης διέπεται από ένα συγκεκριμένο και ιδιόμορφο καθεστώς στενά συνδεδεμένη με την παρουσία της αντίστοιχης Ελληνορθόδοξης στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο το οποίο διέπεται από τη Συνθήκη της Λωζάνης του 1923 και στηρίζεται στις εξής αρχές:

α. **Στην αρχή της αμοιβαιότητας**, που επέβαλε στην Τουρκία, με βάση τα άρθρα 37 - 44 της Συνθήκης, το σεβασμό των γλωσσικών, θρησκευτικών και εκπαιδευτικών δικαιωμάτων των ελληνορθόδοξων της Τουρκίας και αντίστοιχα, με το άρθρο 45, την προστασία των δικαιωμάτων των μουσουλμάνων της Θράκης. Όπως διαφαίνεται από τα πρακτικά της Λωζάνης, οι Τούρκοι αρχικά υπέβαλαν μια πρόταση για τη διαμόρφωση του άρθρου 45, για την προστασία των μειονοτήτων η οποία δεν περιοριζόταν στους μουσουλμάνους της Θράκης, αλλά κάλυπτε όλη τη Χερσόνησο του Αίμου, επιζητώντας εμμέσως πλην σαφώς δικαιώματα επί του συνόλου των βαλκανικών μουσουλμανικών μειονοτήτων, προκαλώντας την αντίδραση Βουλγαρίας, Σερβίας και Ρουμανίας με αποτέλεσμα η πρόταση να απορριφθεί, ενώ η Ελλάδα δέχεται αυτοβούλως, οι ίδιοι όροι που τίθενται για τους μη

⁴⁸ Ζεγκίνη Ε., «Ο Μπεκτασισμός στη Δυτική Θράκη», Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη, 1988.

⁴⁹ Πρόκειται για μοναστηριακούς χώρους που ιδρύθηκαν από τους Μπεκτασήδες, με σκοπό την πνευματική ενάσκηση των μνημένων, τη διόρθωση κοινωνικών ατασθαλιών, αλλά και την παροχή κοινωνικών και στρατιωτικών υπηρεσιών, αφού κυρίως στην ορεινή Θράκη οι Τεκέδες χρησιμοποιήθηκαν και ως φυλάκια, στρατιωτικά κέντρα ανεφοδιασμού, μορφωτικά κέντρα, ψυχιατρεία αλλά και χώροι σφυρηλάτησης της τουρκικής εθνικής συνείδησης. Οι Τεκέδες που κατά γενική ομολογία ήταν πρώην ερημωμένα βυζαντινά μοναστήρια και αφθονούσαν ιδιαίτερα στην ορεινή Θράκη (στην οποία κατέφευγαν οι σκληραγωγημένοι Μπεκτασήδες, σε αντίθεση με τους Σουνίτες που καταλάμβαναν τα πεδινά), αποτέλεσαν για τον οθωμανικό στρατό την κύρια πηγή ανεφοδιασμού και οργάνωσης για τις βαλκανικές τους κατακτήσεις και τη διάδοση του μουσουλμανισμού στην περιοχή. Στη Θράκη έχουν διασωθεί συνολικά 35 Τεκέδες, ενώ καταστράφηκαν 33 σύμφωνα με τις πηγές.

⁵⁰ Εμπειρίες Καψή ως Υφυπουργού Εξωτερικών, στο Καψής Ι., «Οι Τρεις Μέρες του Μάρτη», Νέα Σύνορα, Αθήνα 1990, σελ. 302.

μουσουλμάνους της Τουρκίας να ισχύουν και για τους μουσουλμάνους της Ελλάδος, υπό τον όρο και την προϋπόθεση της αμοιβαιότητας, για μείζονα προστασία των ελληνορθόξων της Κωνσταντινούπολης.

β. **Στην αρχή της αριθμητικής ισορροπίας** των εκατέρωθεν μειονοτήτων κατόπιν Τουρκικού αιτήματος. Το 1922 ο Ελληνισμός της Κωνσταντινούπολης αριθμούσε γύρω στις 300.000, ενώ η μουσουλμανική μειονότητα της Ελληνικής Θράκης δεν ξεπερνούσε τις 86.793. Η Τουρκία απαίτησε τη μείωση του ελληνικού πληθυσμού που θα παρέμενε στην Τουρκία για να επιτευχθεί πληθυσμιακή ισοδυναμία των μειονοτήτων, αίτημα το οποίο και ικανοποιήθηκε, γεγονός που οδήγησε στην ανταλλαγή των 2/3 περίπου του ελληνικού στοιχείου της Κωνσταντινούπολης.

γ. **Στην αρχή του θρησκευτικού χαρακτήρα** των εκατέρωθεν μειονοτήτων, με την Τουρκία να τάσσεται εξ αρχής εναντίον της ιδέας των εθνικών μειονοτήτων, επιμένοντας στο θρησκευτικό χαρακτήρα των μειονοτήτων. Επιτυγχάνοντας την απαλοιφή του όρου «φυλετική ή εθνική μειονότητα» μόνο μετά την εξαφάνιση των ελληνορθόξων της Κωνσταντινούπολης άρχισαν να υιοθετούν την έκφραση «ομοεθνής» για τους Θρακιώτες μουσουλμάνους. Εξάλλου, παρά το κοινό θρήσκευμα, η μη ανταλλάξιμη μουσουλμανική μειονότητα που παρέμεινε μετά το 1923 στην Ελλάδα, ήταν και συνεχίζει να είναι φυλετικά και γλωσσικά ανομοιογενής (Τουρκογενείς, Πομάκοι, Αθίγγανοι). Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους, η Μικτή Επιτροπή για την ανταλλαγή των πληθυσμών αποφάνθηκε στις 31 Μαΐου 1927 ότι στην ερμηνεία του όρου «μουσουλμανική θρησκεία» του άρθρου 1 της Σύμβασης της Λωζάνης για την ανταλλαγή των πληθυσμών «δεν λαμβάνεται υπόψη η φυλή».

23. Λεπτομέρειες που αφορούν τους κοινωνικούς θεσμούς και την εσωτερική οργάνωση της Μουσουλμανικής Μειονότητας παρουσιάζονται αναλυτικότερα στο Παράρτημα «Γ» (Κοινωνικοί Θεσμοί και Εσωτερική Οργάνωση της Μουσουλμανικής Μειονότητας).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο - ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

«Μια χώρα ανήκει σε αυτόν που ελέγχει τα μέσα ενημέρωσης».

Ουμπέρτο Έκο Ακαδημαϊκός και συγγραφέας

1. Η Τουρκία εκμεταλλευόμενη τα ζητήματα της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης εξαπολύει μια καλά σχεδιασμένη διεθνή εκστρατεία προπαγάνδας, μέσω της οποίας επιχειρεί να αναθεωρηθεί ο χαρακτήρας της μειονότητας και από καθαρά θρησκευτική να παρουσιαστεί ως μία καταπιεζόμενη από την Ελλάδα «τουρκο – μουσουλμανικής» μειονότητας.

2. Το ενδιαφέρον της Τουρκίας για την μουσουλμανική μειονότητα άρχισε να εκδηλώνεται, κυρίως από το 1957, αλλά οι συγκεκριμένες αξιώσεις της άρχισαν το 1964 αφού ανέτρεψαν την πληθυσμιακή ισορροπία των μειονοτήτων, με τις μαζικές απελάσεις Ελλήνων από την Τουρκία. Λίγο αργότερα το 1968 η Τουρκία χρησιμοποιώντας το γενικό τουρκικό προξενείο Κομοτηνής το οποίο μετέτρεψε σε καθοδηγητικό κέντρο των ελαχίστων εξτρεμιστικών στοιχείων της μειονότητας και των πρακτόρων της Άγκυρας, οι οποίοι κεκαλυμμένα δραστηριοποιούνταν στην περιοχή της Θράκης, προσπάθησε, αρκετά επιτυχημένα, να οργανώσει τους μουσουλμάνους της Θράκης και εν συνεχεία διαδίδοντας διεθνώς ότι οι μουσουλμάνοι καταπιέζονται, να περάσει σταδιακά στην προσπάθεια δημιουργίας στη μειονότητα τουρκικής εθνικής συνείδησης, με απώτερη μελλοντική επιδίωξη την αυτοδιοίκηση ή και ακόμη την αυτονομία της περιοχής.

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ

3. Για την εδραίωση της προπαγανδιστικής μειονοτικής της πολιτικής η Τουρκία χρησιμοποιεί τα δύο αλληλοσυμπληρούμενα πολιτικά δόγματα του παντουρανισμού -παντουρκισμού, σε εθνικό επίπεδο και του πανισλαμισμού, σε κοινωνικό και θρησκευτικό, καταβάλλοντας κάθε δυνατή προσπάθεια πρόκλησης εσωτερικής έντασης όπου υπάρχουν Μουσουλμάνοι στην περιοχή της Βαλκανικής ώστε μέσα από τη δημιουργία ενός νοσταλγικού για το παρελθόν κλίματος εντός των μουσουλμανικών μειονοτήτων, να καλλιεργηθούν και να ενισχυθούν ο αλυτρωτισμός και οι φυγόκεντρες τάσεις που θα οδηγήσουν αρχικά στην απομόνωση τους, με απώτερο σκοπό τη μελλοντική αυτονόμηση μουσουλμανικών περιοχών. Εκμεταλλευόμενη δε τις μουσουλμανικές αυτές ομάδες, αποβλέπει στον βαθύτερο επηρεασμό των Βαλκανικών Κρατών και κατ' επέκταση στην αναβάθμιση του ρόλου της τόσο ως ισχυρή περιφερειακή δύναμη όσο και ως υπολογίσιμη παρουσία στην Ευρώπη. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η όλη δραστηριότητά της στη περιοχή της Ελληνικής Θράκης, όπου μέσω των επιδιώξεών της για ανάπτυξη αυτο-

νομιστικής κίνησης, αποσκοπεί στην «εν καιρώ και σε εν ευθέτω χρόνο ανοικτή επέμβαση στην περιοχή και γενικότερα στη χώρα μας»⁵¹.

4. Το πλαίσιο στο οποίο η Τουρκία χαράσσει τη στρατηγική της αναφορικά με τη μουσουλμανική μειονότητα Θράκης, αποτυπώνεται καθαρά στο απόσπασμα της διακήρυξης του Κεμάλ Ατατούρκ: «Σκοπός μας είναι η Δυτική Θράκη να παραμείνει στα Τουρκικά χέρια σαν ενιαίο σύνολο και σε κατάλληλο χρόνο και ευκαιρία να ενωθεί με τη Μητέρα Πατρίδα. Εμείς δεν μπορούμε να δεχθούμε την απαλλοτρίωση του Τουρκικού αυτού τμήματος. Οι δυτικοθρακιώτες αδελφοί μας, σε πρώτο βήμα, πρέπει να αγωνιστούν για να κερδίσουν την ανεξαρτησία και αυτονομία της Δυτικής Θράκης».

5. Με φάρο την παραπάνω διακήρυξη του Κεμάλ Ατατούρκ παρόμοιες αναφορές έχουμε σε καθημερινή σχεδόν βάση στο πνεύμα των αρχών του Κεμάλ από επιφανείς Τούρκους οι οποίοι εκμεταλλεζόμενοι το κύρος τους, επιχειρούν να περάσουν το μήνυμα ότι η φυσική θέση της Δυτικής Θράκης είναι να είναι ενταγμένη εντός της Τουρκικής επικράτειας, απηχώντας τις Τουρκικές διαθέσεις.⁵²

6. Στο ίδιο πλαίσιο ιδεών κινούμενος, ο πρώην υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Ισμαήλ Τζέμ έχει δηλώσει⁵³ σε ανύποπτο χρόνο, πώς «θα φέρει στην επικαιρότητα το δικαίωμα αυτοδιαθέσεως των Τούρκων της Δυτικής Θράκης».

7. Κύρια προσπάθεια της Τουρκία είναι, χρησιμοποιώντας κεκαλυμμένες μεθόδους προπαγάνδας, ο δια ενισχύσεως της Τουρκικής συνείδηση των μουσουλμάνων της Θράκης, έλεγχος της μουσουλμανικής μειονότητας, τον εκτουρκισμό της οποίας βαθμιαία επιδιώκει, με κύριος μοχλό της προπαγάνδας της το Γενικό Προξενείο Κομοτηνής, που μαζί με Μουσουλμάνους Ηγέτες, Τούρκους Εκπαιδευτικούς, Ιερουργούς, τον Μειονοτικό Τύπο, Συλλόγους και Σωματεία, όλα κατευθυνόμενα από αυτό, εργάζεται μεθοδικά για την επίτευξη των στόχων της.

8. Το Τουρκικό Προξενείο της Κομοτηνής, ιδιαίτερα αναβαθμισμένο, δρώντας με τρόπο ολοκληρωτικό και καταπιεστικό εφαρμόζοντας το φόβο, επιχειρεί να ελέγξει κάθε πτυχή της ζωής των μουσουλμάνων της Θράκης καταδυναστεύοντας τους αφενός με ποικίλους τρόπους καθημερινά, ενώ αφετέρου προσελκύοντας κάθε είδους διεθνή επιτροπή η οποία άπτεται του ζητήματος των μειονοτήτων και εκμεταλλεζόμενο την αδράνεια των Ελληνικών κυβερνήσεων, επιδιώκει και σε πολλές των περιπτώσεων το έχει καταφέρει, αρκετές εκ των προαναφερόμενων επιτροπών να θεωρούν ότι η Ελληνική κυβέρνηση προσπαθεί να αρνηθεί την εθνική ταυτότητα των μουσουλμάνων, καταδυναστεύοντας τους.

⁵¹ Άρθρο του Κ. Καλλιγά στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 18.2.1990.

⁵² Χαρακτηριστική είναι η δήλωση στις 19 Φεβ. 1988 του Τούρκου καθηγητή Αρμάογλου στην εφημερίδα «Τερκωζάν»: «Μόνο με την ένταξη της Δυτικής Θράκης εντός των ορίων της Τουρκικής επικράτειας θα μπορέσει η Τουρκία να αποκτήσει ένα στέρεο στοιχείο ασφάλειας στα Βαλκάνια» (Εφημερίδα Tercóman 19.2.1988).

⁵³ Πρακτορείο Anadolu, 1.2.1991

9. Στο πλαίσιο των ολοκληρωτικών προπαγανδιστικών ενεργειών που εφαρμόζει η Τουρκία γίνεται ευρεία χρησιμοποίηση Τούρκων μετακλητών δασκάλων και μουσουλμάνων κληρικών οι οποίοι προσπαθούν αφενός να ενισχύουν και αφετέρου να δημιουργήσουν «τουρκικό φρόνημα» στοχεύοντας στις ευαίσθητες ηλικίες των μουσουλμανοπαίδων, ενώ η συνεχής επανάληψη και ευρεία χρησιμοποίηση του όρου «Τουρκική Μειονότητα», από τα κάθε είδους τουρκόφωνα ΜΜΕ που δρουν στην περιοχή, συνεπικουρούμενα από τη δράση ηγετικών παραγόντων στη μειονότητα έχει ως στόχο αφενός μεν να εμφυσήσει την Τουρκική συνείδηση, ώστε οι τρεις μειονότητες της Θράκης, πλην της θρησκευτικής τους ομοιογένεια να αποκτήσουν γλωσσική και κατά μεγάλο μέρος εθνική συνείδηση αφετέρου δε να επιτύχει την επίσημη καθιέρωση του όρου «Τουρκική Μειονότητα» σε αντικατάσταση του μουσουλμανική μειονότητα.

10. Η Τουρκική κυβέρνηση, με δηλώσεις εκπροσώπων της, επιδιώκοντας την όξυνση στους κόλπους της μειονότητας, έχει θέσει τα τελευταία χρόνια επίσημα θέμα «Τουρκικής Μειονότητας» στην Ελληνική Θράκη, ενώπιον διαφόρων διεθνών οργανισμών στην προσπάθεια διεθνοποίησης του μειονοτικού, με αποκορύφωμα την 18η Σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών των Ισλαμικών χωρών στο Ριάντ της Σαουδικής Αραβίας, όταν ο τότε Τούρκος υπουργός Εξωτερικών Μεσούτ Γιλμάζ, έθεσε θέμα καταπίεσης των μουσουλμάνων της Ελληνικής Θράκης ενώ το Τουρκικό Υπουργείο Εξωτερικών υιοθετώντας ανοικτά την ανθελληνική εκστρατεία που διεξάγεται από έναν οργανωμένο πυρήνα τουρκογενών μουσουλμάνων, επιχειρεί να προσθέσει στον κατάλογο των ελληνοτουρκικών διαφορών «το θέμα Δ. Θράκη». Συμπερασματικά η Τουρκία στο πλαίσιο της επεκτατικής της πολιτικής επιδιώκει με την μετονομασία της μειονότητας στη δημιουργία μειονοτικού προβλήματος με το πρόσχημα της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Τουρκικής και όχι μουσουλμανικής μειονότητας όπως καθορίζεται στην συνθήκη της Λωζάνης.

11. Για την υλοποίηση των στόχων της η τουρκική προπαγάνδα χρησιμοποιεί σαν κύρια όργανα, το Γενικό Τουρκικό Προξενείο Κομοτηνής, τους μουσουλμάνους ηγέτες της μειονότητας, τους Τούρκους εκπαιδευτικούς, τους μουσουλμάνους ιερούργους και τον μειονοτικό τύπο, η δράση των οποίων περιγράφεται αναλυτικά στο Παράρτημα «Γ» (Όργανα Τουρκικής Προπαγάνδας στη Θράκη)

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

12. Το μακροπρόθεσμο σχέδιο της Τουρκικής προπαγάνδας αποσκοπεί γενικά στη χρησιμοποίηση της μειονότητας αφενός ως μοχλού πίεσης προς την Ελλάδα όταν συναντά προβλήματα στην προώθηση άλλων διμερών προβλημάτων (υφαλοκρηπίδας ΑΟΖ, εναέριος χώρου του Αιγαίου) αφετέρου στην μετατροπή της από ειρηνικό σύννοικο σε αποσταθεροποιητικό παράγοντα της Βαλκανικής και μηχανισμό αντιπερισπασμού και αποπροσανατολισμού της διεθνούς κοινής

γνώμης ενόψει της απόφασης της Άγκυρας να λύσει το Κουρδικό με δυναμικά μέσα.

13. Στο σχεδιασμό της Τουρκίας μπορούμε να διακρίνουμε τρεις φάσεις: Αρχικά τη **διεθνοποίησε το πρόβλημα της μειονότητας** η οποία παρουσιάζεται ως «Τουρκικής εθνικής μειονότητας» συμπεριλαμβάνοντας σ' αυτήν όχι μόνο τους τουρκογενείς αλλά και κάθε άλλο μουσουλμάνο Πομάκου και Αθίγγανους, **φάση πρώτη** η οποία ως έναν βαθμό επετεύχθη. Ακολούθως **αυτονόμηση μέσα από μαζικές κινητοποιήσεις** και αντιδράσεις που θα υποκινηθούν από πράκτορες της με φάρο και επιχείρημα το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών της περιοχής, **φάση δεύτερη**, με απώτερο σκοπό μέσα από την παρουσίαση ζητήματος «Δυτικής Θράκης», την **προσάρτηση** της Ελληνικής Θράκης, **φάση τρίτη**.

14. Το Γενικό Τουρκικό Προξενείο Κομοτηνής, ως κεντρικός φορέας άσκησης της τουρκικής προπαγάνδας και πολιτικής στο χώρο της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης για την επίτευξη των στόχων της επεκτατικής πολιτικής της Τουρκίας, χρησιμοποιεί διάφορες μεθόδους και δράσεις οι οποίες συνοψίζονται στα εξής:

α. **Παροχή κάθε είδους διευκολύνσεων** στους Τουρκικής συνειδήσεως, ελεγχόμενους Μουσουλμάνους που επισκέπτονται ή δραστηριοποιούνται στην Τουρκία και αντίστοιχα παρεμπόδιση σ' εκείνους που δεν βρίσκονται υπό τον έλεγχο του Τουρκικού Προξενείου και διατηρούν την ιδιαίτερη τους ταυτότητα.

β. **Καλλιέργεια Τουρκικής συνείδησης** σε όλες τις ιδιαίτερες ομάδες, που απαρτίζουν τη μειονότητα με, παρουσίαση της καθαρά θρησκευτικής μουσουλμανικής μειονότητας ως «εθνικής-τουρκικής», σύσφιξη των δεσμών της μειονότητας με την Τουρκία, χορήγηση υποτροφιών για σπουδές και παροχή οικονομικών ενισχύσεων και τέλος οργανωτική υποστήριξη και ιδεολογικοπολιτική καθοδήγηση ακραίων μουσουλμανικών κύκλων⁵⁴.

γ. **Προσεταρισμός ή αν αυτό δεν επιτευχθεί, απομόνωση** των συνενότων και μετριοπαθών Μουσουλμάνων, έλεγχος και κατεύθυνση όλων των δραστηριοτήτων της μειονότητας.

δ. **Συγκέντρωση** και αξιοποίηση κάθε είδους **πληροφοριών** καθώς και **προπαγανδιστική διεθνοποίηση** της φερόμενης «καταπίεσης» της μειονότητας, από το επίσημο Ελληνικό Κράτος.

ε. **Διαμόρφωση ελεγχόμενων**, κατόπιν εκπαίδευσης στην Τουρκία, **ηγετικών φυσιογνωμιών** εντός της μειονότητας, από επιλεγμένους Μουσουλμάνους τουρκικής συνειδήσεως.

⁵⁴ Γ. Γκίνης, «Τουρκία το Γειτονικό Ηφαιστειο», Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1991, σελ. 78.

στ. **Ενθάρρυνση και υποστήριξη** του σχηματισμού ανεξάρτητης άλλων **πολιτικών φορέων** της Ελλάδας, πολιτικής έκφρασης της μειονότητας στους ελληνικούς αντιπροσωπευτικούς θεσμούς και προσπάθεια εξυπηρέτησης, μέσω των εκπροσώπων της των τουρκικών επεκτατικών σχεδίων, υπό την καθοδήγησή της Τουρκίας δια μέσου του Τουρκικού Προξενείου Κομοτηνής.

ζ. **Συνεργασία με τον τουρκόφωνο τύπο**, για τον επηρεασμό της μουσουλμανική μειονότητα και τη διαμόρφωση αρνητικής στάσης προς το Ελληνικό Κράτος και τους Χριστιανούς δυναμιτίζοντας και διαβρώνοντας τις ειρηνικές σχέσεις των σύνοικων στοιχείων με απώτερο σκοπό την αφύπνιση των χαλαρών μη Τουρκικών συνειδήσεων.

η. **Συνεργασία με παράνομες οργανώσεις εξτρεμιστών Μουσουλμάνων της μειονότητας** τη δράση των οποίων ενισχύουν και υποστηρίζουν του και η οποία εστιάζεται στη δημιουργία κλίματος τρομοκρατίας τόσο σε Μουσουλμάνους μη Τουρκικής συνειδήσεως όσο και μη Μουσουλμάνους, φτάνοντας ακόμα στην προτροπή προς το μουσουλμανικό στοιχείο να είναι οπαλισμένοι για παν ενδεχόμενο.

θ. **Ενίσχυση κάθε αναταραχής** η οποία παρατηρείται στους κόλπους της Μουσουλμανικής μειονότητας με σκοπό την διαταραχή των σχέσεων της μειονότητα με την Ελλάδα προς εξυπηρέτηση των συμφερόντων της Τουρκικής επεκτατικής πολιτικής, διογκώνοντας την ύπαρξη ορατού μειονοτικού εθνοτικού ζητήματος, κάνοντας χρήση προπαγανδιστικού υλικού που μεταφέρεται στη Θράκη από πράκτορες της Τουρκικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (MIT)⁵⁵ αλλά και ποικίλων εντύπων που άλλοτε άμεσα και άλλοτε έμμεσα με αλληγορίες και ποιήματα εκφράζουν και ενισχύουν τον ανθελληνισμό.

ι. Προσπάθεια **εμφύσησης και εμπέδωσης του μεγαλοϊδεατισμού** και των επεκτατικών βλέψεων της Τουρκίας στην περιοχή της Θράκης ακόμα και μέσα από τη διδασκαλία στα σχολεία, στο πρότυπο της διδασκαλίας του αυτοτελούς μαθήματος για τη «Δυτική Θράκη» που διδάσκεται στα Γυμνάσια και Λύκεια της γειτονικής χώρας⁵⁶.

15. Η Τουρκία δια μέσου του Προξενείου της στην Κομοτηνή αυτοανακηρύχθηκε ελεγκτής των συνθηκών διαβιώσεως των μουσουλμάνων της περιοχής και της εφαρμογής της συνθήκης της Λωζάνης, επιδιώκοντας από την αρχή στον εκτουρκισμό της μειονότητα. Στο πλαίσιο αυτό εφαρμογής της πολιτικής εκτουρκισμού χρησιμοποιώντας ποικίλες μεθόδους όπως, η προσφορά χρημάτων και πολιτικής ισχύος στους εκλεκτούς, οι παρεμβάσεις υπέρ του ενός ή του άλλου εκλογικού υποψηφίου, η επίλυση των διαφορών μεταξύ των μειονοτικών, η άσκηση ελέγχου επί θρησκευτικών ζητημάτων, η παρέμβαση εν' ονόματι των μουσουλμά-

⁵⁵ Εφημερίδα «ΒΡΑΔΥΝΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ» 13.7.1986, σελ. 24 – 26.

⁵⁶ Εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ» 31.8.1989, σελ. 3 – 3.

νων στις τοπικές αρχές, αλλά και εκφοβίζοντας τους αδέσμευτους, προσπάθησε και σε μεγάλο βαθμό πέτυχε ώστε η μειονότητα να αντιλαμβάνεται στην πράξη τα όργανα του προξενείου ως ισότιμα με τα όργανα του κράτους και κατ' ουσία να υποκαταστήσει την ελληνική διοίκηση λειτουργώντας ως παράλληλο κράτος. Οι προσπάθειές του σήμερα επικεντρώνονται:

α. Στην **διείσδυση στους κομματικούς μηχανισμούς**, εκμεταλλευόμενο τον ανταγωνισμό των ελληνικών κομμάτων και των τοπικών παραγόντων με σκοπό να κερδίσουν τις μειονοτικές ψήφους και την προώθηση μειονοτικών, με τους οποίους διατηρεί στενές σχέσεις, ως υποψηφίων σε εθνικές ή περιφερειακές και τοπικές εκλογές, οι οποίοι συχνά εκλέγονται,⁵⁷ στοχεύοντας στην δημιουργία εντυπώσεων «συνδιοικήσεως μεταξύ ελληνικών και τουρκικών αρχών».⁵⁸

β. Στην **οικονομική διείσδυση** στην περιοχή, ενθαρρύνοντας τη δημιουργία επιχειρήσεων είτε από μειονοτικούς είτε από επιχειρήσεις από την Τουρκία που αφενός διαθέτουν αποκλειστικά τουρκικά προϊόντα σε χαμηλές τιμές αφετέρου χρησιμοποιούν αποκλειστικά μειονοτικούς στις εργασίες τους.

γ. Στην **προπαγανδιστική προτροπή** των μουσουλμάνων προέδρων των δήμων και κοινοτήτων να αναφέρουν τα προβλήματά τους πρώτα στον Τούρκο πρόξενο και μετά στους τοπικές και Περιφερειακές αρχές, στην προσφορά δυνατότητας συνέχιση των σπουδών σε τουρκικά πανεπιστήμια, στην διατήρηση μαύρης λίστας ανεπιθύμητων για τις βίζες που χρειάζονται οι μουσουλμάνοι για επισκέψεις ή σπουδές στην Τουρκία, ασκώντας κατ' αυτόν τον τρόπο έλεγχο τρομοκρατίας των ανεπιθύμητων σπουδαστών, ισχυροποιώντας τον έλεγχο των ιμάμηδων, αναζωπυρώνοντας κατά καιρούς την απείθεια μουσουλμάνων στην εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων και ενισχύοντας την άρνηση και την καχυποψία οποιασδήποτε θετικής ενέργειας του Ελληνικού κράτους υπέρ της μειονότητας της Θράκης.⁵⁹

δ. Στην **προσπάθεια συγχώνευσης** των Πομάκων και Αθίγγανων με τους Τουρκογενείς η οποία εκδηλώνεται με τη χρήση του όρου «Τούρκος», «τουρκικός» ή «Τουρκομουσουλμανική κοινότητα» τόσο από πλευράς Τουρκίας όσο και από τα όργανα της τουρκικής προπαγάνδας (Μουσουλμάνους θρησκευτικούς λειτουργούς, πολιτευτές, προέδρους συλλόγων κλπ.) ως μέσο για την επιτυχία των απώτερων επιδιώξεων της, που είναι ο εκτουρκισμός όλης της μειονότητας και η αναγνώριση της ως «Εθνικής» με αποβολή του Μουσουλμανικού-θρησκευτικού της χαρακτήρα και προβολή του Τουρκικού, την προβολή αυτονομι-

⁵⁷ Η επιτυχής φαίνεται από το γεγονός ότι τα περισσότερα μέλη της «Συντονιστικής Επιτροπής Τουρκικής Μειονότητας Δυτικής Θράκης» είναι εκλεγμένοι βουλευτές, περιφερειακοί ή δημοτικοί σύμβουλοι.

⁵⁸ Νικολαπούλου, Ηλ., «Πολιτικές Δυνάμεις και Εκλογική Συμπεριφορά της Μουσουλμανικής Μειονότητας στη Δυτική Θράκη: 1923-1955», Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, Τόμος Η', Αθήνα 1990-91, σελ. 195-199..

⁵⁹ Για το ρόλο του Προξενείου σε σχέση με τα γεγονότα του Ιανουαρίου του 1988 βλ. άρθρο του Κ. Ιορδανίδη, «Απομόνωση των Εξτρεμιστών στην Κομοτηνή: Ποιός ο Ρόλος του Τουρκικού Προξενείου;», Καθημερινή, 7 Φεβρουαρίου 1988.

στικών δικαιωμάτων και στη συνέχεια την προσάρτηση όλου του χώρου της Θράκης, είτε με πολιτική λύση είτε με δυναμική παρέμβαση, τύπου Κύπρου.

16. Για την εκτός Ελλάδας προπαγάνδα της η Τουρκία χρησιμοποιεί τον εδρεύοντα στην Κων/πολη «ΣΥΝΔΕΣΜΟ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΤΟΥΡΚΩΝ Δ. ΘΡΑΚΗΣ», ο οποίος δραστηριοποιείται έντονα στην Τουρκία και την Δ. Ευρώπη, μέσω των εκεί παραρτημάτων του, με διεθνής παραστάσεις, αποστολή προπαγανδιστικού υλικού και ποικίλες δραστηριότητες.⁶⁰

17. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι η δράση του Τουρκικού Προξενείου και ο προκλητικός τρόπος παρεμβάσεώς του σε οποιοδήποτε θέμα σχετίζεται με την μουσουλμανική μειονότητα της περιοχής, πέραν του ότι προσβάλλει βάναυσα την εθνική μας κυριαρχία, επιδρά καταλυτικά και στην στάση των αλλοθρήσκων ελλήνων πολιτών της Θράκης. Το Προξενείο δεν εργάζεται, ως όφειλε, για την βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, αλλά, με την χρησιμοποίηση παντός έκνομου και αντιδημοκρατικού μέσου, έχει μετατραπεί σε μέσο ενάσκησης της Τουρκικής προπαγάνδας και καταπιεστικός μηχανισμός που παρακολουθεί και ελέγχει πλήρως την ζωή, την δραστηριότητα ακόμη και την σκέψη κάθε μουσουλμάνου της Θράκη και κυρίαρχο συντελεστή διαμόρφωσης της συμπεριφοράς της μειονότητας, στοιχειοθετώντας παράλληλα ανασταλτικό παράγοντα για την απεμπλοκή της από τον ταπεινωτικό ρόλο του «πειθήνιου εντολοδόχου» που απαιτεί η Τουρκία.

18. Από την παραπάνω εξέταση των ενεργειών της Τουρκικής προπαγάνδας στη Θράκη, διαπιστώνουμε ότι η μέθοδος που η Τουρκικής πολιτικής ακολουθεί εστιάζεται πρώτα στο να τίθεται αρχικά το θέμα που τους ενδιαφέρει σε θεωρητική βάση και στη συνέχεια το ζήτημα να διεθνοποιείται δια μέσου διπλωματικών κύκλων σε όλον τον κόσμο. Ακολούθως αφού αποκτηθούν τα απαραίτητα διπλωματικά ερείσματα υπέρ των Τουρκικών απόψεων, τίθεται σε εφαρμογή το δεύτερο μέρος του σχεδιασμού, το οποίο εφαρμόζεται και στη συγκεκριμένη περίπτωση της μουσουλμανικής μειονότητας, όπου μέσω διαμαρτυριών, συλλαλητηρίων, μικρο – επεισοδίων και παραστάσεις σε διεθνείς οργανισμούς, προσπαθεί να στηρίξει σε γεγονότα αυτό το οποίο θεωρητικά υποστηρίζει, χωρίς να διστάσει να χρησιμοποιήσει ακόμη και ψευδή στοιχεία για να επιτύχει τους σκοπούς της.

⁶⁰ Κυκλοφορία βιβλίων, που καταφέρονται κατά της Ελληνικής πολιτικής επί της μειονότητας, κινηματογραφικού υλικού με τουρκικά έργα, τα οποία προβάλλονται στα καφενεία τους για τόνωση του Εθνισμού ως και την κυκλοφορία ποτηριών, τσιγάρων, αναπτήρων και ευχετήριων καρτών στα οποία απεικονίζεται η Κύπρος με την τουρκική σημαία και η «Δυτική Θράκη» Τουρκική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΚΩ ΚΑΙ ΡΟΔΟ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

Ιστορική Αναδρομή της Εμφάνισης των Μουσουλμάνων σε Ρόδο και Κω

1. Στον Μεσαίωνα τα Δωδεκάνησα κατακτώνται από τους Ιωαννίτες Ιππότες (1309-1522) και το 1522 από την Οθωμανική αυτοκρατορία. Το 1912, μετά τη λήξη του πολέμου μεταξύ Οθωμανικής αυτοκρατορίας και Ιταλίας, τα Δωδεκάνησα τίθενται υπό Ιταλική κυριαρχία (1912-1943). Κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκόσμιου Πολέμου, υφίστανται τη Γερμανική κατοχή και ύστερα τίθενται υπό Αγγλική κυριαρχία. Τα Δωδεκάνησα είναι η τελευταία περιοχή που ενσωματώθηκε στο Ελληνικό κράτος το 1947.⁶¹

2. Με την κατάκτηση της Ρόδου και της Κω το 1522 από το Σουλτάνο Σουλεϊμάν Α΄ το Μεγαλοπρεπή⁶², την υπογραφή συνθήκης με τους Ιωαννίτες Ιππότες το 1523 και την εν συνεχεία κατάκτηση και των υπολοίπων νήσων της περιοχής ως το 1537, μια νέα περίοδος αρχίζει. Κατά την Οθωμανική κυριαρχία, πολλές εκκλησίες μετατράπηκαν σε τζαμιά ενώ πολλά άλλα χτίστηκαν εκ του μηδενός.⁶³ Ο Σουλεϊμάν Α΄ στο διάστημα που παρέμεινε στη Ρόδο δημιούργησε νέες υπηρεσίες και ιδρύματα, επέβαλε τον κεφαλικό φόρο (χαράτσι), ίδρυσε θεολογική σχολή (μεντρεσέ) και καθόρισε την κτηματική περιουσία, τα Βακούφια, για τα πέντε πρώτα τεμμένα που δημιουργήθηκαν την περίοδο της διαμονής του στο νησί⁶⁴. Οι μουσουλμάνοι της Κω και της Ρόδου εγκαταστάθηκαν στα νησιά και αποτελούν μια ιστορική κοινότητα, παρούσα στη Δωδεκάνησο από το 1522.⁶⁵ Τα νησιά αυτά προσέλκυσαν αμέσως το εποικιστικό ενδιαφέρον των κατακτητών αφού προσέφεραν καλύτερες ευκαιρίες διαβίωσης, σηματοδοτώντας ουσιαστικά την εμφάνιση μουσουλμάνων σ' αυτά, καθώς την περίοδο αυτή μετοίκησαν σ' αυτά μέλη δύο άλλων θρησκευτικών κοινοτήτων με διαταγή του Σουλεϊμάν, οι Οθωμανοί από την Ανατολία και τη Ρωμυλία καθώς και Εβραίοι από εβραϊκές κοινότητες της αυτοκρατορίας για να καλυφθεί το δημογραφικό κενό με πληθυσμούς εμπιστοσύνης. Μετά τη Κρητική επανάσταση οι Τουρκοκρητικοί μετοίκησαν στα νησιά και μέσω της κοινής θρησκείας, των κοινών γάμων και των οικονομικών δραστηριοτήτων που ανέπτυξαν ενσωματώθηκαν με τους άλλους Μουσουλμάνους.⁶⁶

⁶¹ Μετά την Ελληνική Επανάσταση, η Ελλάδα αναγνωρίστηκε από τον Σουλτάνο με τη Συνθήκη της Αδριανούπολης στις 14 Σεπτεμβρίου 1830. Στη συνέχεια, το Ελληνικό κράτος απέκτησε τα Ιόνια νησιά το 1864, τη Θεσσαλία το 1881, την Ήπειρο, τη Νότια Μακεδονία, τη Δυτική Θράκη, την Κρήτη και τα νησιά του Αιγαίου το 1913, και τελικά τα Δωδεκάνησα το 1947.

⁶² Χ. Παπαχριστοδούλου, «Ιστορία της Ρόδου», σελ. 321 και Β. Χατζηβασιλείου, «Ιστορία της νήσου Κω, Αρχαία-Μεσαιωνική-Νεότερη», σελ. 260

⁶³ Κατά την ύστερη Οθωμανική περίοδο υπήρχαν 23 τζαμιά σε λειτουργία στην παλιά πόλη της Ρόδου (Σαβωριανάκης 2000: 53).

⁶⁴ Χ. Παπαχριστοδούλου, «Ιστορία της Ρόδου», σελ. 400

⁶⁵ Σύμφωνα με την οθωμανική απογραφή του 1884-1886, η Ρόδος είχε 30 606 κατοίκους από τους οποίους 20.711 ήταν χριστιανοί, 6 467 μουσουλμάνοι, 2 690 Εβραίοι και 783 «ξένοι». Η Κως είχε 12 965 κατοίκους από τους οποίους 10 449 ήταν χριστιανοί, 2 439 μουσουλμάνοι ενώ 67 ήταν Εβραίοι (Σαβωριανάκης 2000: σελ. 74).

⁶⁶ Κατά την αρχική φάση της ενσωμάτωσής τους με τους υπόλοιπους Μουσουλμάνους δεν μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν την τουρκική γλώσσα, την οποία έμαθαν όταν ήρθαν σε επαφή με αυτούς. Αφού παρέμειναν για μια δεκαετία στην παλιά πόλη της Ρόδου, «Κάστρο», μεταφέρθηκαν στο συνοικισμό Κρητικών το έτος 1907, που χτίστηκε για αυτούς και στον οποίο έδωσαν οι ίδιοι την ονομασία «Κρητικά».

3. Σύμφωνα με μαρτυρίες του Guerin⁶⁷ στην περιτειχισμένη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου κατοικούσαν μόνο Τούρκοι και Εβραίοι ενώ από το φόβο εξεγέρσεων τους οι Χριστιανοί υποχρεώνονταν να αποχωρούν με τη δύση του ήλιου.⁶⁸ Οι Οθωμανοί αναγνωρίζοντας την ύπαρξη διαφορετικών θρησκευτικών κοινοτήτων οργανώνουν τα Millet, θέτοντας επικεφαλής σε καθεμιά έναν προκαθήμενο, υπόλογο για τα μέλη της κοινότητάς του.

4. Κατά την απογραφή που διενεργήθηκε μετά την κατοχή των Οθωμανών, «οι κάτοικοι της Ρόδου ήταν 31.560 , από τους οποίους οι 25.955 ήταν Χριστιανοί και οι 5.605 Μουσουλμάνοι, ενώ η Εβραϊκή κοινότητα έφτανε τα 500 μέλη».⁶⁹ Με βάση πληροφορίες που δίνουν Μουσουλμάνοι που ζουν σήμερα στη Ρόδο, Τουρκικοί οικισμοί υπήρχαν, εκτός από την πόλη του κάστρου, στα χωριά Ασγούρου, Κρητικά, Καναμάτ, Ιξιά και κάτω Καλαμώνας ενώ μεμονωμένες Μουσουλμανικές οικογένειες κατοικούσαν στις περιοχές Καταβιά, τη Σάλακο , στη Λίνδο και στους Τρεις, πιθανό μέχρι και τις αρχές του 1970.

5. Η Κως ήταν από τα μεγαλύτερα νησιά σε πληθυσμό μετά τη Ρόδο, νησί με εύφορο έδαφος, με βασικότερος τομέας της οικονομικής δραστηριότητας των κατοίκων της τη γεωργία και την κτηνοτροφία, με τα οποία ασχολούνταν κατά κύριο λόγο τα μέλη της Μουσουλμανική κοινότητα, και το εξαγωγικό εμπόριο με το οποίο ασχολούνταν κυρίως οι ντόπιοι Κώες και Εβραίοι, ενώ στην πόλη της Κω κατοικούσαν τόσο Έλληνες όσο και Τούρκοι και Εβραίοι. Στις αρχές της δεκαετίας του 1630 όπως διαπιστώθηκε από τον περιηγητή Stochone,⁷⁰ στην πόλη και το συνοικισμό Πλατάκι κατοικούσαν οι πολυάριθμοι Τούρκοι, προερχόμενοι από την Κέραμο της Μ. Ασίας⁷¹ και λίγοι Εβραίοι, ενώ στα χωριά Χριστιανοί οι οποίοι είχαν εκδιωχθεί από την πόλη.

6. Η ύπαρξη εύφορων εδαφών⁷² στα δύο νησιά συνέβαλε καταλυτικά στην εγκατάσταση των Οθωμανών, καθώς πρόσφεραν τη σιγουριά μιας ικανοποιητικής οικονομικής προοπτικής και ασφάλειας της καθημερινής τους ζωής⁷³. Μέρος της γης των νησιών είχε διανεμηθεί από το Σουλεϊμάν ως μούλκια⁷⁴ και στους Μουσουλμάνους που εποίκησαν. Μετά την ελληνική επανάσταση του 1821 πολλοί

⁶⁷ «Guerin Ile de Rhodes» 1856,(μτφ) Μ. Παπαϊωάννου, σελ.83

⁶⁸ Η οικονομική ευρωστία του Εβραϊκού πληθυσμού ενίσχυσε τους δεσμούς εμπιστοσύνης μεταξύ Οθωμανικό κράτους και Εβραϊκών κοινοτήτων καθώς αποτέλεσε χρήσιμο στοιχείο για την ασφάλεια και την εμπορική ανάπτυξη του νησιού εξασφαλίζοντας μεγαλύτερη και πιο μακροχρόνια φορολογική απαλλαγή από ότι στο χριστιανικό στοιχείο.

⁶⁹ Β. Χατζηβασιλείου, «Ιστορία της νήσου Κω, Αρχαία-Μεσαιωνική-Νεότερη», σελ. 11

⁷⁰ V. Stochone, «voyages du Levant faites aux annees 1630,1631,1632,1633», Βρυξέλλες 1662, σελ.71-80.

⁷¹ Ν. Ζάρακας , «Τοπωνύμια της νήσου Κω, στα Κωακά», Τομ. Β', σελ.73.

⁷² Στη Ρόδο η καλλιεργήσιμη γη «μυρί» (δημόσιες ή αυτοκρατορικές γαίες) εντοπίζεται γύρω από την πόλη και τα εύφορα χωριά όπου καλλιεργούνται κυρίως σιτηρών, ενώ υπάρχουν επίσης πολλά αμπέλια, ελιές και οπωροφόρα δέντρα. Στην Κω το μεγαλύτερο μέρος του νησιού είναι καλλιεργήσιμο και ιδιαίτερα το βόρειο τμήμα του όπου υπάρχουν δεντροφυτείες, καλλιέργειες σιτηρών και αμπελιών που ανήκουν στην κατηγορία των σουλτανικών κτημάτων Χας. (Σ. Ασδραχάς, «Κατακερματισμός της Αγροτικής Ιδιοκτησίας», Ερανιστής τεύχ. 17, σελ. 1-12.)

⁷³ Μ. Ευθυμίου «Εβραίοι και Χριστιανοί στα Τουρκοκρατούμενα Νησιά του Νοτιοανατολικού Αιγαίου», σελ 34.

⁷⁴ Κ. Henry, «The Ottoman Empire in Europe, Budapest 1989», σελ.7. Τα μούλκια ήταν μεικτής έκτασης γη που βρίσκονταν μέσα ή γύρω από αστικές περιοχές – ήταν συνήθως κήποι, αμπέλια σπίτια- και αποτελούσαν ατομικές ιδιοκτησίες. Συχνά εκτός από κήπους και αμπέλια, ήταν αρκετά μεγάλα αγροτεμάχια που είχαν διανεμηθεί ως κίνητρο εγκατάστασης Μουσουλμάνων στη Ρόδο.

από τους Μουσουλμάνους που έχασαν τις περιουσίες τους μετανάστευσαν στη Μικρά Ασία.

Η Μουσουλμανική Κοινότητα επί Ιταλικής Κατοχής 1912 -1943

7. Επί Ιταλικής διοικήσεως διατηρήθηκε το ισχύον Οθωμανικό Δίκαιο, καθώς και οι θεσμοί Ορθοδόξων, Μουσουλμάνων και Εβραίων. Η κατάληψη των νησιών από τους Ιταλούς είχε δυσάρεστες επιπτώσεις στη ζωή των Τούρκων. Κάτω από τις νέες συνθήκες πολλοί περιορίστηκαν στις καλλιέργειες των κτημάτων τους, όσοι είχαν καταστήματα συνέχιζαν να τα διατηρούν ενώ εξαιτίας κοινωνικό-οικονομικών παραβιάσεων που έγιναν σε βάρος τους από την Ιταλική Διοίκηση⁷⁵ αρκετοί μετανάστευσαν στη Μ. Ασία, πολλοί δε περισσότεροι κατέφυγαν στην Τουρκία κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και του Ιταλοτουρκικού πολέμου. Το 1940 στη Ρόδο και τη Κω, το 80% ήταν Έλληνες, 10% ήταν καθολικοί Ιταλικής υπηκοότητας, 6% Τούρκοι, 1,6% Εβραίοι (Οι Εβραίοι εξαιτίας της γερμανικής κατοχής, αποδεκατίστηκαν) και ένα 0.4% Αρμένιοι.⁷⁶

Η Μουσουλμανική Κοινότητα κατά τη Διάρκεια του Β΄ ΠΠ μέχρι Ενσωματώσεως στην Ελλάδα

8. Κατά τη διάρκεια του Β΄ ΠΠ τόσο εξαιτίας του πολέμου και της διπλής κατοχής, Ιταλικής και Γερμανικής, όσο και μετά την κατάληψη το 1943 της Ρόδου Κω Λέρου, Σάμου, Λειψών, Πάτμου, Φούρνων, Ικαρίας και Καστελόριζου από την Μ. Βρετανία ως στόχων υψηλής στρατιωτικής αξίας, η οικονομική δυσπραγία και η τρομοκρατία εντάθηκαν⁷⁷ και παρατηρούνται πληθυσμιακές αλλαγές που «με βάση τις πληροφορίες που είχε η κεντρική Δωδεκανησιακή επιτροπή της Αθήνας, ο πληθυσμός του νησιού της Κω στα τέλη του 1945 ήταν συνολικά 18.398 κάτοικοι (8.550 στην πόλη της Κω μεταξύ των οποίων 1957 Τούρκοι και 380 Ιταλοί και 9.848 στην ύπαιθρο)⁷⁸ ενώ το 1947, λίγο πριν την ενσωμάτωση με την Ελλάδα, σύμφωνα με την απογραφή της Ε.Σ.Υ.Ε. αναφορικά με τον πληθυσμό της Δωδεκανήσου, κατά θρήσκευμα και μητρική γλώσσα, παρατηρούμε ότι επί συνόλου 115.148 κατοίκων στα Δωδεκάνησα, 6.107 έχουν μητρική γλώσσα την Τουρκική εκ των οποίων μουσουλμάνοι είναι οι 6.050, ενώ υπάρχουν και 314 Έλληνες μουσουλμάνοι. Τα στοιχεία αυτά για την Ρόδο και την Κω έχουν, για μεν την Ρόδο επί συνόλου 55.313 κατοίκων, 4.337 έχουν μητρική γλώσσα την Τουρκική εκ των οποίων μουσουλμάνοι είναι οι 4.321, ενώ υπάρχουν και 224 Έλληνες μουσουλμάνοι, για δε την Κω επί συνόλου 18.531 κατοίκων, 1.726 έχουν μητρική γλώσσα την Τουρκική, όλοι μουσουλμάνοι, ενώ υπάρχουν και 90 Έλληνες μουσουλμάνοι.

⁷⁵ Χ. Παπαχριστοδούλου, «Ιστορία της Ρόδου», σελ. 547,555.

⁷⁶ Γ. Γιαννόπουλος, «Σύντομη ιστορία της Δωδεκανήσου», σελ. 58.

⁷⁷ Η Βρετανική στρατιωτική κατοχή της Δωδεκανήσου άρχισε το Μάιο του 1943 και έληξε το Μάρτιο του 1947

⁷⁸ Β. Χατζηβασιλείου, «Ιστορία της νήσου Κω, Αρχαία-Μεσαιωνική-Νεότερη», σελ. 627.

Η Μουσουλμανική Κοινότητα μετά την Ενσωμάτωση με την Ελλάδα

9. Μετά την απελευθέρωση της Δωδεκανήσου από την Ιταλική (1912 – 1943), στη συνέχεια τη Γερμανική κατοχή (1943 – 1945) και μετά την επίσημη προσάρτησή της στην Ελλάδα (1947), ίσχυσε ότι «όλοι οι Ιταλοί υπήκοοι που κατοικούσαν την 10ην Ιουνίου 1940 σε εκχωρούμενο από την Ιταλία έδαφος έπαιρναν αυτόματα την ιθαγένεια του διαδόχου κράτους»,⁷⁹ με αποτέλεσμα οι Μουσουλμάνοι Ιταλοί υπήκοοι μετά την προσάρτηση, εκτός από ορισμένους που διατήρησαν την Τουρκική υπηκοότητα, πήραν αυτόματα την Ελληνική υπηκοότητα, χωρίς να χαρακτηρίζονται πουθενά ως μειονότητα στη νέα Συνθήκη Ειρήνης. Οι Μουσουλμάνοι της Δωδεκανήσου «δεν ορίζονται νομικά και στα πλαίσια διεθνών συνθηκών ως μειονότητα»,⁸⁰ αλλά αποτελούν μια ιδιαίτερη πληθυσμιακή ομάδα, μία κοινότητα,⁸¹ απόλυτα ενταγμένη στην Ελληνική κοινωνία, με ελάχιστες εξαιρέσεις μεμονωμένων ατόμων που έχουν την Τουρκική υπηκοότητα και ιθαγένεια, με τους Μουσουλμάνους που ζουν στη Ρόδο και Κως να αριθμούν συνολικά περίπου 4.100 – 4.300 χιλιάδες άτομα από τους οποίους 2.300 διαμένουν στη Ρόδο και περίπου 1800 -2000 στο νησί της Κω όπου αποτελούν το 11,2% του αντίστοιχου πληθυσμού (17.890).⁸² Με βάση σχετικές πληροφορίες προερχόμενες από τα ίδια τα μέλη της Μουσουλμανικής κοινότητας, των δύο αυτών νησιών, το σύνολο σχεδόν των Μουσουλμάνων προσδιορίζονται ως κοινότητα με Τουρκική καταγωγή, αναπαράγοντας στερεότυπα τα οποία μεταφέρονται στις νεότερες γενιές.

10. Σύμφωνα με τα στοιχεία των δήμων Ρόδου και Κω από την ενσωμάτωση μέχρι το 2001 ο Μουσουλμανικός πληθυσμός διαμορφώθηκε ως εξής: Κατά την απογραφή του 1947, επί συνόλου 6.1374 Μουσουλμάνων, 321 ζουν στη Ρόδος και 1.816 στην Κως, ενώ κατά την απογραφή του 1951, 5.063 συνολικά Μουσουλμάνοι ζουν όλοι στην Κω, για να διαμορφωθεί ο πληθυσμός με την απογραφή του 2001 και επί συνόλου 4100 - 4.300 Μουσουλμάνων 2.300 να ζουν στη Ρόδο και 1.800 με 2.000 στην Κω. Από τα στοιχεία αυτά διαπιστώνεται μια ελάττωση του ο Μουσουλμανικού πληθυσμού ως το 2001, ως αποτέλεσμα του γεγονότος ότι ένας αριθμός Μουσουλμάνων εγκαταλείπει τα νησιά, είτε λόγω γάμων που γίνονται με Τούρκους, είτε λόγω σπουδών και αναζήτησης εργασίας στην Τουρκία, ενώ κατά την περίοδο της κρίσης στην Κύπρο, η μετανάστευση στην Τουρκία πρέπει κυρίως να θεωρηθεί ως αντίδραση σε διακρίσεις που αντιμετώπισαν οι μουσουλμάνοι στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα όσοι έφυγαν να χάσουν την ελληνική υπηκοότητα.⁸³

⁷⁹ Άρθρο 19 της Συνθήκης Ειρήνης τους 1946 σύμφωνα με την παράγραφο 4 του υπόψη άρθρου προβλέπεται επίσης, μετά από αποδοχή σχετικής Αμερικανικής πρότασης, «προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου στους κατοίκους των εκχωρούμενων περιοχών ασχέτως φυλής, φύλου, γλώσσας και θρησκείας».

⁸⁰ Λ. Διβάνη – Φ. Κωνσταντοπούλου, Έρευνα – επιστημονική επιμέλεια: «Δωδεκάνησος», Η μακρά πορεία προς την ενσωμάτωση» (Διπλωματικά έγγραφα από το Ιστορικό Αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών), Υπουργείο Εξωτερικών – Πανεπιστήμιο Αθηνών Τομέας Διεθνών Σπουδών Νομικού Τμήματος, σελ.34..

⁸¹ Μία κοινότητα, σύμφωνα με τον Γάλλο ερευνητή Dortier, είναι «μια ομάδα ανθρώπων τους οποίους συνδέουν σχετικά στενές σχέσεις κοινωνικότητας, μια κοινή κουλτούρα και το αίσθημα ότι ανήκουν στην ίδια ομάδα» (Dortier 2004).

⁸² Σ. Χιωτάκης, «Θρησκεία και το μάθημα των θρησκευτικών σε συνθήκες πολιτισμικού πλουραλισμού», Επιστήμες Αγωγής, τεύχος 4, σελ 103-116.

⁸³ Σύμφωνα με τον άρθρο 19 του Κώδικα της ελληνικής ιθαγένειας (Νόμος 3370) του 1955, «Ένα άτομο μη ελληνικής εθνικής καταγωγής αφήνοντας την Ελλάδα χωρίς πρόθεση να επιστρέψει μπορεί να κηρυχθεί ως μη έχον πλέον ελληνική ιθα-

11. Σήμερα τα μέλη της ομάδας αυτής του Μουσουλμανικού πληθυσμού, Ροδίτες και Κώες, αισθάνονται ότι «αποτελούν συγχρόνως ένα επιμέρους συλλογικό εμείς, με κοινά στοιχεία από τη Μουσουλμανική θρησκεία και παράδοση και συγχρόνως την αίσθηση μιας Οθωμανικής ή και Τουρκικής εθνοτικής προέλευσης».⁸⁴ Έχουν ως μητρική γλώσσα την Τουρκική, την οποία χρησιμοποιούν κυρίως στο οικογενειακό και συγγενικό τους περιβάλλον, ενώ στις ευρύτερες κοινωνικές τους σχέσεις χρησιμοποιούν την Ελληνική, χαρακτηριζόμενοι ως δίγλωσσοι. Αποτελώντας ένα ιδιαίτερο κοινωνικό σύνολο με το δικό τους σύστημα αξιών, διατηρούν αλώβητες τις παραδόσεις τους και είναι επιφυλακτικοί σε οποιαδήποτε κοινωνική καινοτομία, που θα ανέτρεπε το ισχύον αυτό σύστημα αν και στην πολιτισμικά πλουραλιστική κοινωνία της Ρόδου και της Κω τόσο οι Μουσουλμάνοι όσο και οι Χριστιανοί, κάνουν σημαντικά βήματα για μια αρμονική συμβίωση αναμειγνυόμενοι αρκετά μεταξύ τους.

12. Οι Μουσουλμάνοι της Ρόδου και της Κω είναι οι πιστοί της θρησκείας του Μωάμεθ με την «προσευχή να είναι η σπουδαιότερη μορφή λατρείας, γιατί τον φέρνει πλησιέστερα στον Αλλάχ».⁸⁵ Για την άσκηση των θρησκευτικών τους καθηκόντων, διατηρούν έως σήμερα «τεμένη» με δικούς τους θρησκευτικούς λειτουργούς τα οποία κατασκευάστηκαν από τις κοινότητες για να καλύψουν τις θρησκευτικές τους ανάγκες.

13. Αναφορικά με τις σχέσεις Χριστιανών και Μουσουλμάνων παρά τις ιστορικές διαφορές των δύο μεγάλων θρησκειών μπορούμε να πούμε ότι είναι αρμονικές καθώς όπως φαίνεται «οι διαφορές αυτές, από μόνες τους, όταν δεν κλιμακώνονται τεχνικά από εθνικιστικούς και μισαλλόδοξους κύκλους» και τους «αντίστοιχους ιδεολογικούς μηχανισμούς, δεν διαχωρίζουν με στεγανά τις αντίστοιχες ομάδες».⁸⁶ Μπορούμε να υποθέσουμε λοιπόν ότι οι θρησκευτικές διαφορές δεν αποτελούν αναγκαστικά και από μόνες τους ανασταλτικό παράγοντα για την ενσωμάτωση των πολιτισμικών ομάδων σε μια κοινωνία.

Η Εκπαίδευση της Μουσουλμανικής Κοινότητας μετά την Ενσωμάτωση

14. Αν και οι μουσουλμάνοι δεν αναγνωρίστηκαν ως μειονότητα με το σκεπτικό ότι τέτοια υποχρέωση δεν προέκυπτε από τη Συνθήκη της Λωζάνης,⁸⁷

γένεια.» Σύμφωνα με εκτιμήσεις κάποιων μελών των δυο κοινοτήτων, περίπου 4.000 μουσουλμάνοι από την Κω και τη Ρόδο έχασαν την ελληνική υπηκοότητα με αυτόν τον τρόπο.

⁸⁴ Σ. Χιωτάκης, «Θρησκεία και το μάθημα των θρησκευτικών σε συνθήκες πολιτισμικού πλουραλισμού», Επιστήμες Αγωγής, τεύχος 4, σελ 64.

⁸⁵ Κ. Μέκος, «Θράκη: Συνιστώσες του Μειονοτικού Προβλήματος», σελ. 59.

⁸⁶ Σ. Χιωτάκης, «Πολυπολιτισμικότητα εναντίον Πολυπολιτισμικότητας», σελ. 112.

⁸⁷ Η Συνθήκη της Λωζάνης ορίζει το νομικό πλαίσιο για την προστασία των μειονοτήτων στα δυο κράτη όσον αφορά στους ορθόδοξους χριστιανούς στην Κωνσταντινούπολη και στους μουσουλμάνους στην Θράκη. Η Συνθήκη της Λωζάνης δεν περιλαμβάνει όλες τις μη-μουσουλμανικές μειονότητες στην Τουρκία ούτε όλες τις μουσουλμανικές μειονότητες στην Ελλάδα. Στην πραγματικότητα, η Τουρκία έχει περιορίσει την προστασία υπό τη Συνθήκη στους Έλληνες ορθόδοξους, στις αρμενικές και στις εβραϊκές κοινότητες. Στην Ελλάδα, παρομοίως, οι μουσουλμάνοι των Δωδεκανήσων εξαιρούνται από την προστασία υπό τη Συνθήκη της Λωζάνης (Kurban, Tsitselikis 2010: 7).

ίσχυσαν για αυτούς ειδικές ρυθμίσεις με βάση τις οποίες λειτούργησαν σχολεία καθώς και βακουφικά συμβούλια.⁸⁸

15. Στη Ρόδο, μετά την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου 1947-1948 και μέχρι το 1973, τα παιδιά των Μουσουλμάνων φοιτούσαν κυρίως στο 10ο Δημοτικό Σχολείο της Παλιάς Πόλης και σε ολιγοθέσια σχολεία (Ασγούρου, Ανάληψη, Καναμάτ, Κρητικά, Τρεις και στην Ιξιά) όπου οι δάσκαλοι ήταν μισοί Μουσουλμάνοι και μισοί Χριστιανοί, με διευθυντές Χριστιανούς και λειτουργούσαν σύμφωνα με τους θεσμούς και τα κριτήρια περί αργιών του Ελληνικού κράτους, με εξαίρεση ορισμένες γιορτές των Μουσουλμάνων. Τα έτη 1971-1973 τα μουσουλμανικά σχολεία κλείνουν και καταργείται σταδιακά το μάθημα της Τουρκικής γλώσσας (τη χρονιά 1971-1972 σταμάτησαν τα μαθήματα στην Τουρκική, ενώ τη χρονιά 1972-1973 διακόπηκε και το μάθημα των Θρησκευτικών) το δε κλείσιμό τους συνδέθηκε με το κλείσιμο των ελληνικών σχολείων στην Ίμβρο και στην Τένεδο το 1964 και της θεολογικής σχολής της Χάλκης το 1971 από τις Τουρκικές αρχές.

16. Παρόμοια ήταν η κατάσταση στην Κω όπου, μετά την αναστολή της λειτουργίας των σχολείων, εκδηλώθηκε η επιθυμία από τα μέλη της μουσουλμανικής κοινότητας να διδάσκονται τα παιδιά τους το μάθημα των θρησκευτικών και από τότε το μάθημα των θρησκευτικών διδάσκεται σε προαιρετική βάση εκτός του επίσημου σχολικού προγράμματος από τον Χότζα.

17. Σήμερα τα μουσουλμανόπαιδα και στα δύο νησιά συγχωνεύονται διάσπαρτα σε μεικτά σχολεία μαζί με τα άλλα παιδιά, με εξαίρεση το 6ο Δημ. Σχολείο Πλατανίου στην Κω, με αποτέλεσμα η κοινή μαθητική ζωή, διαμέσου σχολικών δραστηριοτήτων, να συμβάλλει στην ανάπτυξη ενός θετικού κλίματος μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων, όπου οι Μουσουλμάνοι μαθητές τηρούν τις θρησκευτικές τους γιορτές και κατόπιν επιθυμίας του συμμετέχουν και στις εκδηλώσεις των Χριστιανών. Οι μεταξύ τους σχέσεις τους είναι αρμονικές με μικρά μόνο προβλήματα, κυρίως λόγω διγλωσσίας ή τριγλωσσίας ορισμένων μαθητών, το δε ενδιαφέρον τόσο των γονιών όσο και των μαθητών για τα θέματα της εκπαίδευσής τους αυξήθηκε.

Εξελίξεις στις Μουσουλμανικές Κοινότητες σε Κω και Ρόδο μετά το 1990

18. Σήμερα φαίνεται ότι οι μουσουλμάνοι στην Κω και στη Ρόδο αποφεύγοντας να εμπλακούν «ζωηρά» στις σκοπιμότητες και στην αστάθεια των ελληνοτουρκικών σχέσεων, έχουν ενταχθεί καλύτερα στην περιβάλλουσα ελληνική κοινωνία και οικονομία σε σύγκριση με τους μουσουλμάνους στη Θράκη, οι οποίοι προστατεύονται από τη Συνθήκη της Λωζάνης κι επισήμως επωφελοούνται από μειονοτικά δικαιώματα.⁸⁹

⁸⁸ Γεωργαλίδου Μ., «Η Αφήγηση: Η Συνομιλιακή Διαπραγμάτευση Ζητημάτων Ταυτότητας στο Πλαίσιο της Δίγλωσσης Γλωσσικής Κοινότητας των Μουσουλμάνων της Ρόδου», Πρακτικά. 6th International Conference on Greek Linguistics, 2004
⁸⁹ Tsitselikis, K., «Greece, in Yearbook of Muslims in Europe», vol II, J. S. Nielsen, S. Akgönül, A. Alibašić, Br. Maréchal & Ch. Moe (eds.), 2010, σελ 243

19. Μετά το 1990 και τις πολιτικές αλλαγές στην Ευρώπη, που οδήγησαν στην άφιξη μεγάλου αριθμού μεταναστών από τα Βαλκάνια, την Ασία και τη Μέση Ανατολή αλλά και υπό την πίεση των ευρωπαϊκών θεσμών⁹⁰ και στο πλαίσιο της πρόσφατης προσέγγισης με την Τουρκία, η κατάσταση αλλάζει, με τις μουσουλμανικές κοινότητες να δραστηριοποιούνται και να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες με την υποστήριξη του Τουρκικού Γενικού Προξενείου στη Ρόδο όπως η ίδρυση το 2000 σε Κω και Ρόδο αναγνωρισμένων από την Ελλάδα τοπικών πολιτιστικών μορφωτικών συλλόγων μουσουλμάνων με σκοπό τη διατήρηση των ηθών και των εθίμων τους⁹¹ ενώ το 2004, ιδρύθηκε στην Αλικαρνασσό ο Σύλλογος φιλίας και συνεργασίας Αλικαρνασσού – Κω⁹². Τελευταία, οι σύλλογοι αυτοί έχουν ενισχύσει τις κοινότητες τους με καινούργιους Χοτζάδες από τη Θράκη με ανώτερες σπουδές σε Τουρκία και Σαουδική Αραβία οι οποίοι διδάσκουν το Κοράνι, βοηθούν τους επίσημους Ιμάμηδες στα καθήκοντα τους, αμείβονται από τους συλλόγους και αναγνωρίζονται από τον λαό αλλά όχι από τα βακούφια και από τις ελληνικές αρχές.

20. Τα κύρια θέματα που απασχολούν τους συλλόγους αφορούν στη θεμοθέτηση της εκμάθησης της τουρκικής γλώσσας και της θρησκείας τους στο σχολείο καθώς σύμφωνα με τους εκπροσώπους των συλλόγων, «το πρόβλημα, ιδιαίτερα στη Ρόδο είναι ότι τα νέα παιδιά δεν ξέρουν τη γλώσσα, την κουλτούρα και τη θρησκεία τους» και για το λόγο αυτό τα τελευταία χρόνια έχουν καταθέσει επανειλημμένες αιτήσεις στις ελληνικές αρχές, ζητώντας να εισαχθεί η διδασκαλία της τουρκικής γλώσσας και του Ισλάμ στο σχολικό πρόγραμμα. Άλλα αιτήματα αφορούν στο άνοιγμα των τζαμιών και στον διορισμό καινούργιων Ιμάμηδων ή την παραχώρηση χώρων γραφείου από τα «βακούφια». Οι περισσότερες αιτήσεις έχουν μείνει χωρίς απάντηση καθώς τα αιτήματα των συλλόγων δεν υποστηρίζονται από τα «βακούφια» τα οποία, ιδίως αυτό της Ρόδου, εκφράζουν επίσημα την άποψη ότι το πρόσφατο ενδιαφέρον για τη γλώσσα και για τη θρησκεία είναι κάτι που απασχολεί μια μικρή μειονότητα των ντόπιων μουσουλμάνων και αποβλέπει στο να εισαχθεί το «καθεστώς» της Θράκης στα Δωδεκάνησα. Εκτιμάται ότι το σύνολο των παραπάνω ενεργειών εντάσσεται σε οργανωμένο σχέδιο της Τουρκικής προπαγάνδας.

⁹⁰ Το 2009 ο Andreas Gross παρουσίασε μια πρόταση προς ψηφοφορία (resolution) στην κοινοβουλευτική συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης (PACE) σχετικά με την «κατάσταση της Τουρκικής μειονότητας στην Κω και στη Ρόδο» (Doc.11904, 6.5.2009). Το 2010, το PACE άσκησε κριτική προς την Ελλάδα και την Τουρκία για την «συνεχή επίκληση» της «αρχής της αμοιβαιότητας» ενώ τους θύμισε ότι «είναι πρωτίστως οι χώρες όπου μένουν οι μειονότητες που έχουν την ευθύνη για τους δικούς τους πολίτες, συμπεριλαμβανομένων των μελών αντίστοιχων θρησκευτικών μειονοτήτων». Parliamentary Assembly of the Council of Europe, Freedom of Religion and Other Human Rights for non-Muslim minorities in Turkey and for the Muslim minority in Thrace (Eastern Greece), Resolution 1704, 2010, παράγραφοι 5 και 8, στο Kurban, Tsitselikis 2010: 8.

⁹¹ Κατά δήλωση των προέδρων των σωματείων ο σύλλογος μουσουλμάνων στη Ρόδο έχει 650 μέλη και ο σύλλογος στην Κω 890. Οι σύλλογοι οργανώνουν διάφορες γιορταστικές εκδηλώσεις καθώς και μαθήματα τουρκικής γλώσσας και χορού. Μια από τις τελευταίες πρωτοβουλίες του συλλόγου στην Κω αφορά στο άνοιγμα ιδιωτικού δίγλωσσου ελληνοτουρκικού νηπιαγωγείου (δεν προχώρησε λόγω μη εύρεσης δίγλωσσων δασκάλων) Επίσης, οργανώνονται κοινές εκδηλώσεις με Τουρκοκρήτες από την Αλικαρνασσό καθώς και εκδρομές στην Τουρκία, συνήθως σε συνεργασία με τοπικούς τουρκικούς συλλόγους στην Αλικαρνασσό ή στη Σμύρνη, ενδεχόμενα με την υποστήριξη του Τουρκικού Γενικού Προξενείου στη Ρόδο.

⁹² Πρόκειται για μορφή εκπαιδευτικής συναλλαγής. Απόγονοι μουσουλμάνων από τα Δωδεκάνησα που έχουν εγκατασταθεί στην Τουρκία επισκέπτονται την Ελλάδα και κυρίως τη Ρόδο και την Κω, ενώ μουσουλμάνοι της Κω και της Ρόδου στέλνουν τα παιδιά τους στη Δυτική ακτή της Τουρκίας για να επισκεφτούν κάποιον από τα αξιοθέατα σε αυτήν τη χώρα. Συνήθως, στο πρόγραμμα συμπεριλαμβάνονται επισκέψεις στη Σμύρνη, Άγκυρα, Μπούρσα και Καππαδοκία.

21. Σήμερα, ένα μέρος των μουσουλμάνων επισκέπτεται τακτικά την Τουρκία, κυρίως για οικογενειακούς, επαγγελματικούς ή ψυχαγωγικούς λόγους, βλέπουν τουρκική δορυφορική τηλεόραση και διαβάζουν τουρκικές εφημερίδες, συνήθως μέσω διαδικτύου ενώ δεν είναι λίγοι αυτοί οι οποίοι επιλέγουν για σπουδές την Τουρκία καθώς δεν είναι ασυμβίβαστο με τις επαγγελματικές προοπτικές και μια καλή ζωής στην Ελλάδα.⁹³

Μουσουλμανική Κοινότητα και Τουρκική Προπαγάνδα

22. Στα μέσα του Ιουνίου του 2008 δημοσιεύθηκε έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης που περιέγραφε την αποκαρδιωτική κατάσταση των ελάχιστων πια Ελλήνων της Ίμβρου και της Τενέδου και που καλούσε την Τουρκία να «επανορθώσει αμέσως».⁹⁴

23. Σύμφωνα με την προσφιλή της τακτική η Τουρκία, σπεύδει αμέσως στο να αποπροσανατολίσει τη διεθνή κοινή γνώμη, προβάλλοντας, μέσω του Τουρκικού τύπου,⁹⁵ αίτημα «διεκδίκησης μειονοτικών δικαιωμάτων» για τους Μουσουλμάνους της Δωδεκανήσου, παρουσιάζοντας μια σειρά προβλημάτων τα οποία συνοψίζονται, στην **εκλογή του Διοικητικού Συμβουλίου των Βακουφίων**, υποστηρίζοντας ότι η εκλογή της 5μελούς διοίκηση των «βακουφίων» που ανήκουν σε Κω και Ρόδο από Έλληνες αξιωματούχους, οδηγεί ουσιαστικά στην μείωση βακουφικών μνημείων θέτοντας σε κίνδυνο την ύπαρξη αρκετών ιστορικών κτηρίων, το **ζήτημα της γλωσσικής εκπαίδευσης** υποστηρίζοντας ότι καθώς καταργήθηκε η εκμάθηση της Τουρκικής γλώσσας το 1972 ως μη αναγνώρισης καθεστώτος μειονότητας, τα παιδιά μαθαίνουν την μητρική τους γλώσσα στα σπίτια τους μόνο και τη λατινική γραφή της μέσω της εκμάθησης των αγγλικών από μόνα τους, αλλά και της **θρησκευτική εκπαίδευση** η οποία εκλείπει του σχολικού προγράμματος περιορίζοντας τη θρησκευτική παιδεία αποκλειστικά μέσω του οικογενειακού θεσμού.

24. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι, το Συμβούλιο της Ευρώπης να δεσμευτεί να μελετήσει την κατάσταση των μουσουλμάνων σε Ρόδο και Κω με αποστολή επί τόπου της Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

25. Εκτιμάται ότι, αν και οι λιγοστοί Μουσουλμάνοι έλληνες πολίτες των Δωδεκανήσων, τα οποία ενσωματώθηκαν στην ελληνική επικράτεια το 1947, για την προσφορά της Ελλάδας στον πόλεμο κατά το Β΄ ΠΠ, δεν καλύπτονται από τις διατάξεις περί αμοιβαιότητας που προβλέπει η Συνθήκη της Λωζάνης του 1923, μεταξύ της Μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης και του ελληνορθόδοξου στοιχείου της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου αλλά αποτελούν

⁹³ Kaurinkoski, K. «Globalization in the life of small island towns: Changes for better or worse? The case of the island of Kos (Greece)», Cultural Analysis, vol. 10, Berkely, University of California, 2011, σελ. 132

⁹⁴ «Παιχνίδια προπαγάνδας για τους Τούρκους σε Κω και Ρόδο», άρθρο εφημερίδας Ελεύθερος Τύπος, 7 Αυγ 2008

⁹⁵ «Τα προβλήματα των Τούρκων της Ρόδου μεταφέρονται στην Ευρώπη», άρθρο εφημερίδας «ZAMAN» της 8ης Αυγούστου 2008.

κοινότητα, η αναμόχλευση και επάνοδος στο ουσιαστικά ανύπαρκτο αυτό ζήτημα εκ μέρους της Τουρκίας, αποτελεί μέρος οργανωμένης προπαγάνδας και ενός ευρύτερου σχεδιασμού, στοχεύοντας στο να εξαναγκαστούν οι συντάκτες της έκθεσης να λάβουν σοβαρά υπόψη τους τα Τουρκικά εθνικά συμφέροντα που διακυβεύονται τόσο στη Θράκη, αλλά και στη Ρόδο και στην Κω.

26. Συμπερασματικά σε γενικές γραμμές, μπορούμε να πούμε ότι σήμερα οι χριστιανοί ορθόδοξοι και μουσουλμάνοι στην Κω και στη Ρόδο ζουν αρμονικά μεταξύ τους και είναι διασκορπισμένοι σε όλο το νησί. Σε σύγκριση με τους μουσουλμάνους στη Θράκη, οι μουσουλμανικές κοινότητες της Κω και της Ρόδου είναι πιο μικρές και έχουν ενταχτεί πιο καλά στην ευρύτερη ελληνική κοινωνία και οικονομία ως αποτέλεσμα της οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής που έχει ωφελήσει το σύνολο του πληθυσμού σε αυτά τα νησιά, πλην όμως οδήγησε σε περιορισμό στη χρήση της τουρκικής γλώσσας. Αναφορικά δε με την ενάσκηση της μουσουλμανικής θρησκείας υπάρχει μια εξάρτηση από τη Θράκη καθώς οι Ιμάμηδες, οι Χοτζάδες, οι γιατροί απαραίτητοι για την περιτομή, και οι δάσκαλοι των τουρκικών συνήθως προέρχονται από εκεί.

27. Λόγω αυτής της αρμονικής συνύπαρξης, η ενασκούμενη προπαγάνδα δια μέσου της Τουρκίας με σκοπό τη δημιουργία ανύπαρκτου μειονοτικού ζητήματος, δεν βρίσκει ισχυρά ερείσματα και εντάσσεται απλώς στο ευρύτερο πλαίσιο δημιουργίας εντυπώσεων και τον αποπροσανατολίζει της διεθνούς κοινής γνώμης, σπέρνοντας αμφιβολίες και διασυνδέονταν αυτές με το σύνολο των τουρκικών διεκδικήσεων και των Ελληνοτουρκικών διαφορών, φιλοδοξώντας δια τις επαναλήψεις να δημιουργηθούν μελλοντικά οι κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε να ενταχθούν αυτές σε ένα ευρύτερο πακέτο διεκδικήσεων το οποίο θα τεθεί στο τραπέζι προς εξασφάλιση του μέγιστου δυνατού κέρδους αναφορικά με τις Τουρκικές αξιώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο – Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΑΙ Η ΣΤΑΣΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ

«Μπορείς να κοροϊδέψεις όλους τους ανθρώπους για κάποιο διάστημα, κάποιους ανθρώπους για πάντα, αλλά όχι τους πάντες για πάντα»

Αβραάμ Λίνκολν, Πρόεδρος των Η.Π.Α

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. Καθώς οι ελληνοτουρκικές σχέσεις πέρασαν αρκετές διακυμάνσεις με αρκετές κατά καιρούς εντάσεις μεταξύ των δύο χωρών, καθ' όλη τη διάρκεια του 20ου και του 21ου αιώνα, επηρέασαν άμεσα και τη μουσουλμανική μειονότητα.

2. Εμπρός στη συστηματική, σταθερή, πλαισιωμένη με προπαγάνδα πολιτική, που εφαρμόζει η Τουρκία στην Θράκη, στο πλαίσιο εκμεταλλεύσεως της μειονότητας, η ελληνική πλευρά αντέδρασε και εν πολλοίς εξακολουθεί να αντιδρά, με έκδηλη αμηχανία, αδυναμία εντοπισμού των ουσιωδών παραμέτρων του προβλήματος, έλλειψη στρατηγικής και απουσία σχεδιασμένης μακροπρόθεσμης αποτελεσματικής πολιτικής, διακρίνοντας τρεις περιόδους διαφορετικού αντίδρασης και προσέγγισης του προβλήματος.

Η Πρώτη Περίοδος: 1923-1952

3. Η Ελλάδα από το 1923 και μετά ακολούθησε μία αμφιταλαντευόμενη πολιτική στο θέμα της μειονότητας. Την περίοδο αυτή η πολιτική της περιορίζεται κυρίως στα θέματα εκπαιδεύσεως.⁹⁶

4. Η άνοδος εκ νέου στην εξουσία του Ελευθέριου Βενιζέλου το 1928, σηματοδοτεί μία νέα στροφή τόσο στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, μετά από μία μακρά περίοδο έντασης που είχε πυροδοτήσει η σκληρή στάση που τηρούσε η κυβέρνηση του Θεόδωρου Πάγκαλου απέναντι στην Τουρκία.⁹⁷ («Το 1928 ο απευθείας ελληνοτουρκικός διάλογος είχε πλέον διακοπεί»)⁹⁸ όσο και την αντιμετώπιση του ζητήματος της Μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη.

5. Ο Βενιζέλος εγκαταλείποντας το μεγαλοϊδεατισμό, έθεσε ως βασικό στόχο της εξωτερικής του πολιτικής την προσέγγιση με την Κεμαλική Τουρκία και την επίλυση των προβλημάτων μεταξύ των δύο χωρών. Έτσι, στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης, με την υπογραφή του Συμφώνου της Άγκυρας στις 10 Ιουνίου του 1930 και με ανοχή της Ελληνικής Κυβερνήσεως, ρυθμίζονται σε βάρος της Ελλάδος, τα νομικά και περιουσιακά ζητήματα που είχαν προκύψει από την ανταλλα-

⁹⁶ Οι εναπομείναντες Μουσουλμάνοι μετά την φυγή αρκετών που πούλησαν τις περιουσίες τους και κατέφυγαν στην Τουρκία δεν είχε κάποιες ιδιαίτερες απαιτήσεις πέραν της διατήρησης των παραδόσεων και της προστασίας της θρησκείας τους

⁹⁷ Αλεξανδρής κ.ά., Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, 51

⁹⁸ Στην περίοδο 1922-1923 ο Θεόδωρος Πάγκαλος είχε ηγηθεί μιας ομάδας που αντέδρασε έντονα στην άνευ όρων παράδοση της Ανατολικής Θράκης και πίεζε για συνέχιση του πολέμου, ενώ όταν ανέλαβε τη διακυβέρνηση της Ελλάδος, το 1925, έθεσε αμέσως θέμα Ελλήνων αγνοούμενων αιχμαλώτων πολέμου

γή των πληθυσμών και μετά την υπογραφή τον Οκτώβριο του ίδιου έτους Διμερούς Σύμφωνου Φιλίας, Ουδετερότητας και Διαιτησίας, οι δύο χώρες συνέκλιναν προς την επίλυση των ελληνοτουρκικών ζητημάτων, εκτός από «ορισμένα θέματα που αφορούσαν στις μειονότητες».⁹⁹

6. Αξιομνημόνευτη είναι επίσης η απόφαση της κυβερνήσεως Βενιζέλου το 1930 να εκδιώξει την ηγεσία των Παλαιομουσουλμάνων από τη Θράκη, όπου είχε καταφύγει. Με τους Κεμαλικούς να κερδίζουν συνεχώς έδαφος, οι Παλαιομουσουλμάνοι θεωρήθηκαν ως ανατρεπτικός παράγοντας των καλών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών και η Τουρκία ζήτησε την έκδοση ή απέλαση 150 ηγετικών στελεχών τους, αίτημα το οποίο έγινε αποδεκτό από την κυβέρνηση Βενιζέλου, παρά τις αντιδράσεις της αντιπολιτεύσεως, θέλοντας να διασφαλίσει το κύρος και την προοπτική της ελληνοτουρκικής φιλίας και παραβλέποντας την σκοπιμότητα της απαράδεκτης τουρκικής αξιώσεως.¹⁰⁰

7. Στην συνέχεια, στην λογική αυτή της αποφυγής έγερσης μειονοτικών ζητημάτων που θα έθεταν σε κίνδυνο την περίφημη ελληνοτουρκική φιλία και παρά τις ενέργειες της Τουρκίας απέναντι στην ελληνική μειονότητα, υιοθέτησε επιπόλαια σειρά μέτρων, που πρότεινε η Κεμαλική Τουρκία και τα οποία απετέλεσαν τα θεμέλια της σταδιακής πορείας της μειονότητας προς τον εκτουρκισμό και την χειραγώγησή της από την τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, πάνω στα οποία στηρίχθηκε και θεμελιώθηκε η στρατηγική χρησιμοποίηση της μειονότητας από πλευράς Τουρκίας.¹⁰¹ Τέτοια μέτρα ήταν, η **αντικατάσταση του αραβικού αλφαβήτου** στα μειονοτικά σχολεία με το λατινικό αλφάβητο, η **εισαγωγή από την Τουρκία αντιτύπων του Κορανίου και θρησκευτικών βιβλίων** στην τουρκική με λατινικούς χαρακτήρες γλώσσα, αντί των πρωτοτύπων αραβικών κειμένων, η χορήγηση υποτροφιών, για σπουδές σε θρησκευτικά σχολεία της Τουρκίας, η **αποδοχή αποστολής ιεροκηρύκων και κατηχητών** από την Τουρκία, η **υποβάθμιση του έργου των ιεροσπουδαστηρίων Κομοτηνής και Εχίνου**, επειδή, κατά την άποψη της Τουρκίας, υπέθαλπαν τον παλαιομουσουλμανικό συντηρητισμό, με αντίστοιχη ίδρυση μειονοτικών σχολείων όπου καλλιεργούνταν ο Κεμαλισμός.¹⁰² Έτσι εφαρμόζοντας ουσιαστικά μία «φιλομειονοτική» πολιτική έναντι της μουσουλμανικής μειονότητας, παρέχοντάς της πλήρη θρησκευτική, γλωσσική, εκπαιδευτική και πολιτιστική ελευθερία, η «μεταχείριση της οποίας υπήρξε άριστη»¹⁰³ όπως ανέφερε σε υπόμνημά του προς το Foreign Office, ο Άγγλος πρεσβευτής R. A. Leeper στις 29 Μαΐου 1944, διευρύνθηκε η επιρροή της Τουρκίας της στη Θράκη, με έξαρση του τουρκόφωνου εθνικιστικού τύπου, την εμφάνιση για πρώτη φορά, σωματείων

⁹⁹ Αλεξανδρής κ.ά., Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, 77

¹⁰⁰ Ο ίδιος ο Βενιζέλος δήλωσε στην Βουλή ότι, «την κοινήν γνώμην αν δεν την έχω σύμφωνον εννοώ να την διαπαιδαγωγήσω και όχι να σύρομαι από αυτήν».

¹⁰¹ www.KEMO.gr Κ. Τσιτσελίκης Δημοσίευση 26-2-2006

¹⁰² Η εξέλιξη αυτή, δεν συνάδει με το γράμμα και το πνεύμα της Συνθήκης της Λωζάνης όπου στις σχετικές με την προστασία των μειονοτήτων διατάξεις της Συνθήκης (άρθρα 37-45), η μειονότητα της Θράκης χαρακτηρίζεται ως «μουσουλμανική» (άρθρο 45).

¹⁰³ Αλεξανδρής κ.ά., Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, 102

και συλλόγων με την επωνυμία «τουρκικός»¹⁰⁴ καθώς και τη δημιουργία του Τουρκικού Προξενείου Κομοτηνής.¹⁰⁵

8. Την άστοχη χρήση του όρου αυτού προσπαθεί σήμερα να εκμεταλλευτεί η Τουρκική πλευρά, για να δημιουργήσει θέμα ύπαρξης «Τουρκικής μειονότητας» στην Ελλάδα, ενώ η ίδια ποτέ δεν ανεγνώρισε στην Ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης τον όρο «Έλληνες ή Ελληνικό», αλλά αποκαλεί αυτούς «Ρωμιούς», αν και η Ελληνική μειονότητα, παρουσιάζει φυλετική ομοιογένεια και αποτελεί Εθνική «Ελληνική» μειονότητα, όπως η Συνθήκη της Λωζάνης χαρακτηρίζει.

9. Στις 20 Απριλίου 1951, κατόπιν συστάσεως της Επιτροπής των Υπουργών Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης,¹⁰⁶ υπεγράφη μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας μορφωτικό σύμφωνο, το οποίο προέβλεπε την ίδρυση μορφωτικών ινστιτούτων, την ανταλλαγή επισκέψεων καθηγητών και σπουδαστών, την καθιέρωση υποτροφιών και τη διδασκαλία της γλώσσας, της λογοτεχνίας και της ιστορίας της Τουρκίας στα μορφωτικά ιδρύματα της Ελλάδος, σε αμοιβαιότητα με αντίστοιχες υποχρεώσεις που ανέλαμβανε η Τουρκία. Αν και το σύμφωνο δεν όριζε πουθενά ότι η επίσημη γλώσσα της μειονότητας είναι η τουρκική, στην πράξη εισήχθη τότε στα μειονοτικά σχολεία και άρχισε να ακολουθείται το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Τουρκικού Υπουργείου Παιδείας ενώ στο πλαίσιο της συμφωνίας, μετακλητοί δάσκαλοι από την Τουρκία άρχισαν να έρχονται, με την Ελλάδα μόλις και μόνο να αντιδρά στις Τουρκικές απαιτήσεις για αποστολή μετακλητών διδασκάλων στα Πομακικά χωριά της Ξάνθης και της Ροδόπης.¹⁰⁷

Ο Εκτουρκισμός της Παιδείας: 1953-1968

10. Την ίδια εποχή η ελληνική κυβέρνηση, στο ίδιο υποχωρητικό πνεύμα, προχώρησε στην ίδρυση και χρηματοδότηση δύο εξαταξίων μουσουλμανικών γυμνασίων, στην Κομοτηνή και στην Ξάνθη, τα οποία ακολουθούσαν το ωρολόγιο πρόγραμμα του Τουρκικού Υπουργείου Παιδείας και όπου αν και δεν απαγορεύθηκε ρητώς η διδασκαλία άλλων γλωσσών, τα τουρκικά διδάσκονταν ως η μοναδική γλώσσα της μειονότητας, συμβάλλοντας ουσιαστικά με τον τρόπο αυτό στον εκτουρκισμό της παρεχόμενης στους μουσουλμάνους παιδείας και στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

11. Τον πλήρη «εκτουρκισμό» της μειονοτικής εκπαίδευσως επέφερε το μορφωτικό πρωτόκολλο της 20ης Δεκεμβρίου του 1968, με το οποίο αποφασίσθηκε η εκατέρωθεν ανταλλαγή βιβλίων προς χρήση των μειονοτικών μαθητών, αποσύροντας η ελληνική κυβέρνηση τα αντίστοιχα μεταφρασμένα που από το 1954

¹⁰⁴ Αναγνωρίστηκαν με βάση απόφαση του πρωτοδικείου Κομοτηνής το 1938, απόφαση η οποία ανατράπηκε μετά 46 χρόνια στις 16 Ιανουαρίου 1984 από το πολυμελές πρωτοδικείο Ροδόπης, απαγορεύοντας τη χρήση της τουρκικής εθνικότητας ως επωνυμία.

¹⁰⁵ Αλεξανδρής κ.ά., Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, 95,160

¹⁰⁶ Τσιούμης, Κ., «Οι Πομάκοι στο Ελληνικό Κράτος (1920-1950)», Ιστορική Προσέγγιση, Προμηθεύς, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 75-80.

¹⁰⁷ Αλεξανδρής Αλ., «Το Ιστορικό Πλαίσιο των Ελληνοτουρκικών Σχέσεων, Ελληνοτουρκικές σχέσεις 1923-1987», Εκδόσεις Γνώση, 1987, σελ. 144, υποσημ. 405

χρησιμοποιούσε ενώ σύμφωνα με το πρωτόκολλο τα μαθήματα τα οποία διδάσκονταν έως το 1968 στην ελληνική γλώσσα, θα συνέχιζαν να διδάσκονται στα Ελληνικά και όλα τα υπόλοιπα μαθήματα θα διδάσκονταν στη γλώσσα της μειονότητας, η οποία θεωρήθηκε ως δεδομένο ότι ήταν η τουρκική ακόμα και για τους Πομάκους, γεγονός που, μπρος στον κακώς εκτιμώμενο «κομμουνιστικό κίνδυνο» μέσω Βουλγαρικής προσέγγισης, αποδέχτηκε εσφαλμένα η Ελληνική Κυβέρνηση.

Τα Διοικητικά Μέτρα και ο Απομονωτισμός: 1969-1990

12. Κατά την περίοδο της δικτατορίας 1967 - 1974 και του Κυπριακού ζητήματος, το ελληνικό κράτος εφάρμοσε κάποια μέτρα διοικητικού χαρακτήρα, αμφιβόλου αποδοτικότητας, σε βάρος της μειονότητας τα οποία αν και δεν ακολουθούνταν πάντα πιστά, ιδίως κατά τις προεκλογικές περιόδους για ψηφοθηρικούς λόγους, εντούτοις οδήγησαν στην περαιτέρω απομόνωση των Μουσουλμάνων της Θράκης, ορθώνοντας υψηλότερα τείχη ανάμεσα σε Χριστιανούς και Μουσουλμάνους, καθιστώντας τους δεύτερους εύκολη λεία στην προπαγανδιστική Τουρκική προσέγγιση δια μέσου πολιτικών επιλογών.

Ισονομία - Ισοπολιτεία: 1991- Σήμερα

13. Το 1990 κατόπιν συσκέψεων των τριών αρχηγών των πολιτικών κομμάτων που συμμετείχαν στην κυβέρνηση, αποφασίσθηκε να ληφθούν μέτρα που θα εξομαλύνουν την κατάσταση διοικητικά προς όφελος της μειονότητας (κατάργηση ποσοστώσεων σε ορισμένους διοικητικούς τομείς), τα οποία άρχισαν να εφαρμόζονται μετά το 1991 και έμειναν γνωστά ως μέτρα ισονομίας και ισοπολιτείας Χριστιανών και Μουσουλμάνων ενώ δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη ολόκληρης της Θράκης και ιδιαίτερος των περιοχών της μειονότητας, στοχεύοντας στην ενσωμάτωση της μειονότητας μέσα στην κοινωνία και την εξάλειψη φαινομένων απομονωτισμού.

Το «Πείραμα» του Δ΄ Σώματος Στρατού μετά το 1995

14. Με τον όρο πείραμα εννοείται το «πρόγραμμα κοινωνικής προσφοράς των Ενόπλων Δυνάμεων» που εφαρμόσθηκε δοκιμαστικά μετά το Απρίλιο του 1995 στην περιοχή του Δ΄ ΣΣ, με την διάνοιξη εκατοντάδων χιλιομέτρων ορεινών οδών που παράλληλα με τις στρατιωτικές ανάγκες εξυπηρετούσαν και τους μουσουλμάνους κατοίκους ορεινών χωριών όπως επίσης και εθελοντικές επισκέψεις στρατιωτικών ιατρών σε απομακρυσμένα μουσουλμανικά χωριά κυρίως Πομάκων.

15. Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος, έχουμε την προσπάθεια δημιουργίας για πρώτη φορά ενός λεξικού της Πομακικής γλώσσας, της τελευταίας προφορικής γλώσσας της Ευρώπης, προσπάθεια η οποία καθώς συνεχίσθηκε με γραμματική και συντακτικό αλλά και με ένα βιβλίο ελληνο-πομακικών διαλόγων, απέδειξε ότι υπάρχει η δυνατότητα και να καταγραφεί και να μελετηθεί αυτή η γλώσσα. Η προσπάθεια έτυχε της θετικής αντιμετώπισης εκ μέρους των μουσουλ-

μάνων σε μία κρίσιμη στρατιωτικά περιοχή για την ασφάλεια της χώρας και δίνοντας νέες προοπτικές αντιμετώπισης του μειονοτικού ζητήματος.

16. Αναφορικά με τις αξιώσεις για αναγνώριση αντίστοιχης μειονότητας των μουσουλμάνων σε Κω και Ρόδο, η αντίδραση της Ελλάδας περιορίζεται στο να τονίζει την αναγνώριση μίας μόνο μειονότητας, η οποία δεν είναι «εθνική» ή «εθνοτική» αλλά «θρησκευτική» αυτή της «μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης», όπως ορίζεται από τη Συνθήκη της Λωζάνης του 1923,¹⁰⁸ καθώς όπως προαναφέρθηκε, με την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα, οι Μουσουλμάνοι που κατοικούσαν στα νησιά αυτά, έγιναν αυτόματα Έλληνες υπήκοοι, χωρίς όμως να αναγνωριστούν με τη νομική και πολιτική έννοια ως «μειονότητα».

17. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι στην προσπάθειά της η χώρα μας να διατηρήσει τις ισορροπίες μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων στη Θράκη, τήρησε μια εσφαλμένα κατά κύριο λόγο υποτονική και υποχωρητική στάση η οποία με τη σειρά της οδήγησε σε υπανάπτυξη της Θράκης σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα, με δυσμενείς επιπτώσεις τόσο σε Χριστιανούς όσο και Μουσουλμάνους, εξασφαλίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο πρόσφορο έδαφος στην Τουρκία για επέμβαση και επηρεασμό με διάφορους τρόπους, άμεσα ή έμμεσα, της ζωής της μειονότητας προς εξυπηρέτηση των συμφερόντων της και των επεκτατικών της σχεδίων.

Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΗ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ

18. Αναφορικά με τη στάση των ΗΠΑ και της ΕΕ διαπιστώνουμε ότι αυτή είναι ευμετάβλητη και ποικιλότροπη,¹⁰⁹ συχνά δε εκμεταλλεζόμενες τον δια της συνεχούς επαναλήψεως προπαγανδιστικό τρόπο διεθνοποίησης του μειονοτικού προβλήματος όπως το προβάλλει η Τουρκία, το χρησιμοποιούν εντέχνως και μέσα από μία συμπεριφορά «κατήγορου» της ελληνικής πολιτικής,¹¹⁰ επιδιώκουν να ασκήσουν πιέσεις στην Ελλάδα και να εξασφαλίσουν ανταλλάγματα σε άλλους τομείς συμφερόντων τους.

¹⁰⁸ Πολιτική Μειονοτήτων Υπουργείο Εξωτερικών www.mfa.gr/www.mfa.gr.

¹⁰⁹ Τον Φεβρουάριο του 1995 η αμερικανική κυβέρνηση, με γραπτή ανακοίνωση του State Department, με αφορμή την επιβολή ποινής φυλάκισης δέκα μηνών στον ψευδομουφτή Αγκά από την ελληνική δικαιοσύνη, υπογράμμισε ότι : «Το ζήτημα της μεταχείρισης των εθνολογικών μειονοτήτων σε αυτή την περιοχή του κόσμου είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο και καλούμε όλες τις κυβερνήσεις στην περιοχή και σε αυτήν την περίπτωση την Κυβέρνηση της Ελλάδος, να ακολουθήσουν τους διεθνείς αποδεκτούς κανόνες ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον χειρισμό της μειονότητας. Ενάμισι χρόνο αργότερα ο Νίκολας Μπέρνς χαρακτήριζε την ίδια υπόθεση «εσωτερικό ζήτημα της Ελλάδος». Από αυτό το παράδειγμα μπορεί να κατανοήσει κάποιος πόσο ευμετάβλητη είναι η αμερικανική εξωτερική πολιτική απέναντι σ' αυτά τα θέματα. Ανάλογη είναι και η συμπεριφορά της ΕΕ, είτε σε επίπεδο κομισιόν είτε σε επίπεδο Ευρωκοινοβουλίου. Ενδεικτικά υπενθυμίζεται ότι το 1993 ο Βέλγος Ευρωβουλευτής Κορές Ντε Γκουντ άσκησε κριτική στην Ελλάδα για καταπίεση της μειονότητας και το 1995 ο πρόεδρος της ομάδας φιλελευθέρων παίρνει θέση στο Ευρωκοινοβούλιο υπέρ του Ψευδομουφτή Αγκά και αποκαλεί την Ξάνθη με το τουρκικό όνομα "Iscese".

¹¹⁰ Ακόμη και την εποχή που ήταν σε ισχύ οι σκληρές και άδικες διοικητικές διακρίσεις που είχαν αποφασιστεί κατά την διάρκεια της 7ετίας, η πολιτική της Ελλάδος ήταν απείρως καλύτερη από την πολιτική πολλών δυτικών κοινωνιών. Φτάνει να κοιτάξουμε τον ρατσισμό για τους μουσουλμάνους στη Γαλλία (μαντίλα), Γερμανία (γεγονότα με γερμανική αστυνομία), Μεγάλη Βρετανία (το βρετανικό εκπαιδευτικό σύστημα απέρριψε το 1995 αίτηση για κρατική επιχορήγηση μουσουλμανικού σχολείου).

19. Αναφορικά με την στάση της Ρωσίας διαπιστώνουμε ότι αν και σαφώς συγκλίνει υπέρ της Ελλάδος, περιορίζεται εντούτοις σε μια χαλαρή διπλωματική και μόνο υπέρ της Ελλάδος υποστήριξη, στο πλαίσιο διατήρησης καλών σχέσεων με την Τουρκία, ένεκα της εξυπηρέτησης των γεωπολιτικών της συμφερόντων αλλά και του έντονου ενδιαφέροντος της για ανάδειξη του Ρωσικού Πατριαρχείου σε κύριο εκφραστή της Ορθοδοξίας, με αντίστοιχη υποβάθμιση του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τη μελέτη του προβλήματος προέκυψαν τα παρακάτω συμπεράσματα:

α. Η προπαγάνδα για να είναι πειστική και αποδοτική στηρίζεται αφενός στην επικοινωνία αφετέρου στην ικανοποίησης δύο βασικών ένστικτων, της αυτοσυντήρησης και της διαιώνισης και χρησιμοποιείται σήμερα, εκτός από στρατιωτικούς σκοπούς σε όλους σχεδόν τους τομείς της πολιτικής και της διπλωματίας, στοχεύοντας δια μέσου επαναλήψεως, πειθούς, ψυχολογικού επηρεασμού και εκμεταλλεόμενη την ισχυρή δύναμη των ΜΜΕ και την ταχύτητα διάδοσης μέσω αυτών της οιασδήποτε πληροφορίας, στη διαμόρφωση και χειραγώγηση της κοινής γνώμης, προς επίτευξη απώτερων στόχων.

β. Η προπαγάνδα, χρησιμοποιώντας όλες τις διαθέσιμες τεχνικές, όργανα, μέσα, στρατηγικές και συχνά δόλιες μεθόδους, αποσκοπεί δια επαναλαμβανόμενης μεταδόσεως απλών και εύπεπτων γεγονότων και πληροφοριών, να προιδεάσει θετικά ή αρνητικά, σε σχέση με την ιδεολογική θέση που πρεσβεύει και δια μέσου της δημιουργίας ισχυρών συναισθημάτων να επιφέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα.

γ. Σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στη Συνθήκη της Λωζάνης και τον ισχύοντα ορισμό περί «μειονότητας», οι Μουσουλμάνοι της Θράκης αποτελούν οπωσδήποτε αναγνωρισμένη θρησκευτική μειονότητα, σε αντίθεση με τις μεμονωμένες ομάδες Μουσουλμάνων της Κω και Ρόδου οι οποίες αποτελούν Μουσουλμανικές «κοινότητες».

δ. Αναφορικά με την Μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης:

(1) Η Τουρκία αν και αρχικά με τις Συνθήκη της Λωζάνης επέμενε στη λογική του θρησκευτικού χαρακτήρα της μειονότητας της Θράκης, διεκδικώντας χωρίς επιτυχία την αναγνώριση αντίστοιχων Μουσουλμανικών μειονοτήτων σε όλα τα Βαλκανικά κράτη ερίζοντας δια μέσου αυτών δικαιώματα σε όλη τη Βαλκανική, μετά την εξαφάνιση της Ελληνικής μειονότητας της Κωνσταντινούπολης, άρχισε να υιοθετεί την έκφραση «ομοεθνής» και να διεκδικεί δια της προπαγάνδας την μετονομασία της μειονότητας ως «Τουρκική».

(2) Η τουρκική εξωτερική πολιτική με στοχευόμενες ενέργειες που εδράζονται σε τρεις βασικούς πυλώνες – θρησκευτική συνείδηση, εκπαίδευση και προπαγάνδα – κατάφερε να θέσει τις βάσεις του «εκτουρκισμού» του συνόλου των μουσουλμάνων της Θράκης.

(3) Η μέθοδος που η Τουρκικής πολιτικής ακολουθεί εστιάζεται, πρώτα στο να τίθεται αρχικά το θέμα που τους ενδιαφέρει σε θεωρητική βάση και στη συνέχεια το ζήτημα να διεθνοποιείται δια μέσου διπλωματικών κύκλων σε όλον τον κόσμο, με ευρεία χρησιμοποίηση προπαγάνδας και παρουσίαση ακόμη και ψευδών στοιχείων ως δήθεν αληθινά, προκειμένου να αποκτηθούν τα απαραίτητα διπλωματικά ερείσματα υπέρ των απόψεων της που θα ενισχύσουν και θα υποστηρίξουν τις διεκδικήσεις της.

(4) Για την εδραίωση της προπαγανδιστικής μειονοτικής της πολιτικής στη Θράκη η Τουρκία χρησιμοποιεί τα δύο αλληλοσυμπληρούμενα πολιτικά δόγματα του παντουρανισμού -παντουρκισμού, σε εθνοτικό επίπεδο και του πανισλαμισμού, σε κοινωνικό και θρησκευτικό, καταβάλλοντας κάθε δυνατή προσπάθεια πρόκληση εσωτερικής έντασης όπου υπάρχουν Μουσουλμάνοι και εκμεταλλεόμενη μια παρουσιαζόμενη αδιαφάνεια μεταξύ θρησκευτικής και εθνικής συνείδησης την οποία καλλιεργεί, προσπαθεί να τις ταυτίσει, μιας και στο σημερινό ισλαμικό κόσμο ο εναγκαλισμός θρησκείας και εθνικισμού παρουσιάζεται αξιοσημείωτα ενδιαφέρον και λειτουργεί αντί αποθετικά, ενισχυτικά και συγκολλητικά. Έτσι, μέσω μιας προσεκτικής προβολής των θρησκευτικών και εθνικών χαρακτηριστικών και συνεχών παρεμβάσεων, καταβάλλει προσπάθεια να ταυτιστεί το θρησκευτικό στοιχείο με την εθνική ιδεολογία, επιδιώκοντας αφενός στην διατήρηση συγκεντρωμένης της μειονότητας στη Θράκη και αφετέρου στην ενσωμάτωση όλων των ετεροκλήτων στοιχείων της, Πομάκων και αθίγγανων, είτε μέσω καταπιεστικών και εκφοβιστικών μεθόδων είτε μέσω κινήτρων, υπό μια διαρκώς διαμορφούμενη «εθνική Τουρκική συνείδηση», με απώτερο σκοπό, υποδαυλίζοντας συνεχώς την ένταση στην περιοχή και επικαλούμενη τη δήθεν καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού μέσα από μια διεθνοποίηση του ζητήματος, την δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για αυτονομία ή προσεταιρισμό της ευρύτερης περιοχής.

(5) Η Τουρκική πολιτική, στο πλαίσιο των επεκτατικών της σχεδίων, αποβλέπει στον «εκτουρκισμό» όλης της Μουσουλμανικής Μειονότητας που βρίσκεται στην Ελληνική επικράτεια. Εκμεταλλεόμενη την κλειστή κοινωνική οργάνωση, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των Μουσουλμάνων και προωθώντας ταυτόχρονα τον ισλαμικό εξτρεμισμό και την Τουρκική αλυτρωτική προπαγάνδα, διαταράσσει την ειρηνική συμβίωση Χριστιανών και Μουσουλμάνων, με σκοπό την απομόνωση των Μουσουλμάνων για τον καλύτερο δυνατό έλεγχο τους. Ως εκ τούτου η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης αποτελεί εν δυνάμει ασύμμετρη απειλή σε περίπτωση που οι προσπάθειες της Τουρκικής προπαγάνδας ευοδωθούν και οδηγήσουν στην δημιουργία «Τουρκικής εθνικής συνείδησης» στο σύνολο

λο της μειονότητας ή το μεγαλύτερο μέρος αυτής, ασύμμετρη απειλή την οποία θα εκμεταλλευτεί δεόντως η Τουρκία για την επίτευξη των επεκτατικών της διαθέσεων δοθείσης της ευκαιρίας.

(6) Η εκπαίδευση της μειονότητας με τον τουρκοκεντρικό χαρακτήρα, όπως αυτός διαμορφώθηκε με βάση τις ελληνοτουρκικές μορφωτικές συμφωνίες έθεσε τα θεμέλια δημιουργίας σοβαρών ερεισμάτων για τη σταδιακή μετατροπή της μειονότητας από θρησκευτική σε εθνική.

(7) Η βασική πληγή των προβλημάτων στην περιοχή είναι το τουρκικό προξενείο Κομοτηνής, η δράση του οποίου έχει προ πολλού υπερβεί τα εσκαμμένα των θεσμοθετημένων διπλωματικών του δικαιοδοσιών. Αυτό συνεπικουρούμενο από τον τουρκόφωνο τύπο και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης της περιοχής, τους Μουφτήδες, τους Τούρκους μετακλητούς εκπαιδευτικούς και πληθώρα σωματείων που δραστηριοποιούνται τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό υπό Τουρκική καθοδήγηση, αποτελεί τον κύριο άξονα της Τουρκικής προπαγανδιστικής επεκτατικής πολιτικής και διπλωματίας.

(8) Το σημαντικότερο όμως επίτευγμα, της Τουρκικής διπλωματίας είναι η διεθνοποίηση των υποτιθέμενων προβλημάτων της μειονότητας, εκμεταλλευόμενη την ελλείψει σοβαρού αντιλόγου από την ελληνική πολιτεία αλλά και το ζωνρό διεθνές ενδιαφέρον για το παρόν και το μέλλον των μειονοτήτων. Χρησιμοποιώντας ψευδή στοιχεία και προπαγάνδα στο εξωτερικό, για δήθεν παραβιάσεις της Ελληνικής Πολιτείας κατά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Μουσουλμάνων, η Τουρκία, παρουσιάζει μία εικόνα της μειονότητας προσαρμοσμένη στις διεκδικήσεις της επιδιώκοντας ταυτόχρονα την προώθηση παράλογων αιτημάτων ως μειονοτικών, η υλοποίηση των οποίων θα σημάνει τη λειτουργία κράτους εν κράτη των Μουσουλμάνων στην Ελλάδα. Έτσι με αυτό τον τρόπο, η Μειονότητα θα είναι σε θέση να προβάλλει σε Διεθνές πλέον επίπεδο, αρχικά θέμα αυτοδιοίκησης ή ακόμα και αυτονομίας και σε μεταγενέστερο χρόνο ένωση της με την μητέρα Τουρκία.

ε. Αναφορικά με την Μουσουλμανική Κοινότητα σε Κω και Ρόδο:

(1) Με την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα οι Μουσουλμάνοι που κατοικούσαν στα νησιά αυτά, έγιναν αυτόματα Έλληνες υπήκοοι, χωρίς όμως να αναγνωριστούν με τη νομική και πολιτική έννοια ως «μειονότητα».

(2) Οι Μουσουλμάνοι που ζουν σήμερα στα νησιά Ρόδος και Κως, αναπροσδιορίζονται ως κοινότητα με Τουρκική καταγωγή, με αποτέλεσμα να αναπαράγονται στερεότυπα τα οποία μεταφέρονται στις νεότερες γενιές, αλλά διαφοροποιούμενοι ως προς το θρήσκευμα, την Τουρκική γλώσσα, που τη θεωρούν μητρική και την αντίστοιχη καταγωγή, αποτελούν σήμερα ένα ιδιαίτερο κοινωνικό σύνολο με το δικό τους σύστημα αξιών, μέσα στο οποίο διατηρούν αλώβητες τις

παραδόσεις τους και είναι επιφυλακτικοί σε οποιαδήποτε κοινωνική καινοτομία, που θα ανέτρεπε το ισχύουσα αξιακό τους σύστημα.

(3) Η μεγάλη τουριστική και οικονομική ανάπτυξη που συντελέστηκε στα Δωδεκάνησα και ιδιαίτερα σε Κω και Ρόδο, η εισροή μεγάλου αριθμού ομάδων, ελληνικής και μη καταγωγής, ως οικονομικών μεταναστών ή προσφύγων, είχε ως αποτέλεσμα στις παλιότερες πολιτισμικές ομάδες να προστεθούν νέες. Μέσα από την αλληλεπίδραση των πολιτισμικών αυτών ομάδων, τη γλωσσική και τη θρησκευτική πρόσμιξη, η κοινωνία μετασχηματίστηκε και εξασθένησαν οι όποιες διαφοροποιήσεις, με τους Μουσουλμάνους να διατηρούν τις παραδόσεις τους αλλά να έχουν επηρεαστεί από τον κοινωνικό τρόπο ζωής και από την κουλτούρα των Χριστιανών και των Ευρωπαίων που ζουν στα νησιά.

(4) Σε γενικές γραμμές, Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι διασκορπισμένοι και αναμειγμένοι μεταξύ τους, ζουν αρμονικά με τις μουσουλμανικές κοινότητες να είναι πιο μικρές και να έχουν ενταχτεί πιο καλά στην ευρύτερη ελληνική κοινωνία και οικονομία ως αποτέλεσμα της οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής.

(5) Λόγω αυτής της αρμονικής συνύπαρξης η ενασκούμενη προπαγάνδα δια μέσου της Τουρκίας με σκοπό την δημιουργία ανύπαρκτου μειονοτικού ζητήματος δεν βρίσκει ισχυρά ερείσματα και εντάσσεται απλώς στο ευρύτερο πλαίσιο δημιουργίας εντυπώσεων και τον αποπροσανατολίζει της διεθνή κοινής γνώμης.

στ. Αναφορικά με την Πολιτική της Ελλάδας:

(1) Η ελληνική κυβέρνηση αναγνωρίζει πάγια, με εξαίρεση την περίοδο 1952-1954, το θρησκευτικό χαρακτήρα της Μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης παρά την Τουρκική επιμονή στο χαρακτηρισμό της ως εθνικής μειονότητας, ενώ στην περίπτωση των νήσων Ρόδου και Κω αναφορικά με τις αξιώσεις για αναγνώριση αντίστοιχης μειονότητας των μουσουλμάνων σε Κω και Ρόδο, η αντίδραση της Ελλάδας περιορίζεται στο να τονίζει την αναγνώριση μίας μόνο μειονότητας, η οποία δεν είναι «εθνική» ή «εθνοτική» αλλά «θρησκευτική» αυτή της «μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης», όπως ορίζεται από τη Συνθήκη της Λωζάνης του 1923.

(2) Η Ελλάδα τήρησε κατά γράμμα τη Συνθήκη της Λωζάνης αποφεύγοντας να εφαρμόσει πολιτικές αντιποίνων, για να αντισταθμίσει τις πάμπολλες τουρκικές παραβιάσεις των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας της Τουρκίας και ουδέποτε χρησιμοποίησε τη μειονότητα ως μέσο πίεσης στις διπλωματικές σχέσεις των δύο χωρών αλλά τουναντίον, στο βωμό των κατά καιρούς ελληνοτουρκικών προσεγγίσεων, εφάρμοσε δε μία ενδοτική στις τουρκικές απαιτήσεις στάση, την οποία η «γείτονα και σύμμαχος» χώρα εκμεταλλεύτηκε κατά κόρον, ερμηνεύοντας την ως αδυναμία.

(3) Η Ελλάδα εφαρμόζει με συνέπεια την αρχή της ισονομίας και ισοπολιτείας όλων των πολιτών της. Οι Μουσουλμάνοι, είναι έλληνες πολίτες, και αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του έμψυχου δυναμικού της χώρας, απολαμβάνουν δε πλήρους ισονομίας και ισοπολιτείας.

(4) Για την Ελληνική πολιτεία θεωρούνται απαραβίαστες αρχές, ο σεβασμός στην προσωπικότητα και την ελευθερία του ατόμου, η θρησκευτική, γλωσσική, κοινωνική και πολιτιστική του ελευθερία, η απρόσκοπτη έκφραση των ηθών και των εθίμων του.

(5) Στη συστηματική και σταθερή αναθεωρητική πολιτική, που απαρεγκλίτως εφαρμόζει η Τουρκία στην Θράκη ως εκδήλωση της στρατηγικής χρησιμοποίησεως της μειονότητας, η ελληνική πλευρά αντέδρασε και εξακολουθεί να αντιδρά, με έκδηλη αμηχανία, αδυναμία εντοπισμού των ουσιωδών παραμέτρων του προβλήματος, έλλειψη στρατηγικής και απουσία μακροπρόθεσμης και αποτελεσματικής πολιτικής ενώ η αδιαφορία της απέναντι στις ετερόκλητες μουσουλμανικές ομάδες και ιδίως τους Πομάκους, επέτρεψε στην Τουρκία να τους προσεταιριστεί με αποτελεσματικό τρόπο και μέσω του Τουρκικού Προξενείου Κομοτηνής, να δημιουργήσει σχέσεις εξάρτησης με το μεγαλύτερο τμήμα του μουσουλμανικού στοιχείου.

(6) Στην προσπάθειά της η χώρα μας να διατηρήσει τις ισορροπίες στη Θράκη μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων, οδήγησε αυτή σε υπανάπτυξη σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα, γεγονός που είχε εξίσου δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στο χριστιανικό όσο και στο μουσουλμανικό στοιχείο, επιτρέποντας ταυτόχρονα στην Τουρκία με διάφορους τρόπους, άμεσα ή έμμεσα να επεμβαίνει και να επηρεάζει την ζωή της μειονότητας, εξυπηρετώντας τα δικά της συμφέροντα.

(7) Σήμερα η Ελλάδα, κατανοώντας πλήρως ότι μια εύπορη και δυνατή μειονότητα, ομαλά ενταγμένη στα υγιή κομμάτια της Θρακιώτικης κοινωνίας, κατά το πρότυπο των νήσων Κω και Ρόδου, θα μπορούσε να αποτελέσει σύμμαχο στις Ελληνικές προσπάθειες για τη σταθεροποίηση και ανάπτυξη της περιοχής και να συμβάλλει στην εξάλειψη «εθνοτικών» διεκδικήσεων και ζητημάτων, καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια παρά την οικονομική κρίση για αναβάθμιση των όρων διαβίωσης και τη βελτίωση των συνθηκών ζωής του συνόλου του πληθυσμού, χριστιανικού και μουσουλμανικού και την οικονομική ανάπτυξη της Θράκης.

ζ. Για την αντιμετώπιση και αποδόμηση της τουρκικής προπαγάνδας, γίνεται σαφέστατα αντιληπτό ότι απαιτείται, αφενός μεν συνεχή επαγρύπνηση αφετέρου δε καλή πληροφόρηση και λήψη δραστικών μέτρων τόσο στο διπλωματικό πεδίο και την εξωτερική πολιτική όσο και σε διάφορους επιμέρους τομείς της ανθρώπινης ζωής και δραστηριότητας που αντιπροσωπεύουν πιο πρακτικές λύσεις.

η. Πάνω απ' όλα όμως απαιτείται, ορθός και μακρόπνοος σχεδιασμός ενταγμένος στη χάραξη μιας ενιαίας υπερκομματικής εθνικής στρατηγικής στη διαχείριση του μειονοτικού ζητήματος η οποία θα παραμένει σε σταθερή γραμμή ανεξαρτήτως κυβερνητικού μηχανισμού, με κοινό πλαίσιο δράσης που να διασφαλίζει τα εθνικά μας συμφέροντα και τα κυριαρχικά μας δικαιώματα ώστε να καθορίζονται οι ενέργειες κάθε εμπλεκόμενου στη δημόσια διοίκηση, προς αποφυγή φαινομένων μικροκομματικής και ψηφοθηρικής δράσης.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Με βάση τα παραπάνω συμπεράσματα, προτείνονται τα εξής:

α. Διαμόρφωση μιας μακρόπνοης εθνικής στρατηγική στη διαχείριση του μειονοτικού ζητήματος με βάση τις αρχές τις ισονομίας και ισοπολιτείας, στοχεύοντας στην συνεχή οικονομική άνοδο, την πολιτιστική και δημογραφική αναβάθμιση καθώς και τη διαρκή βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού της περιοχής, γεγονός που θα αμβλύνει τις διαφορές και θα συμβάλλει καλύτερα στην πλήρη ενσωμάτωση ως και αφομοίωση των μουσουλμάνων στις τοπικές κοινωνίες, αίροντας τις προϋποθέσεις γιγάντωσης του Τουρκικού εθνικισμού. Η Διαμορφούμενη εθνική στρατηγική προτείνεται όπως οργανωθεί ώστε να διαθέτει, σύστημα στρατηγικού σχεδιασμού, όργανα σχεδιασμού. (π.χ. Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας) και κέντρα στήριξης του στρατηγικού σχεδιασμού (υπηρεσίες στρατηγικής ανάλυσης, ινστιτούτα στρατηγικών μελετών κλπ).

β. Ο καθορισμός ως βασικού πυλώνα στην αποδυνάμωση της Τουρκικής προπαγάνδας, τη διάκριση μεταξύ των τριών εθνοτικών ομάδων που αποτελούν τη μειονότητα, με στοχευμένες ενέργειες που θα τονίζουν τα ιδιαίτερα εκείνα χαρακτηριστικά που τους διαφοροποιούν μεταξύ τους, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στη διατήρηση και ανάπτυξη της πολιτισμικής τους παράδοσης και των ξεχωριστών γλωσσικών τους χαρακτηριστικών, ιδιαίτερα των Πομάκων, βοηθώντας τους έτσι να συνειδητοποιήσουν την ιδιαίτερη φυλετική προέλευσή τους, καθιστώντας ανίσχυρους τους τουρκικούς ισχυρισμούς περί κοινής καταγωγής και παράδοσης, αναχαιτίζοντας πρακτικές ομογενοποίησης και εκτουρκισμού της μειονότητας.

γ. Η λήψη αποφασιστικών ενεργειών για την προστασία της γλώσσας των Πομάκων και των Αθιγγάνων. Στην κατεύθυνση αυτή προτείνεται η έκδοση των δύο λεξικών της Πομακικής γλώσσας που έχουν συνταθεί, γεγονός που θα αποτελέσει σημαντικό βοήθημα για την καθιέρωση της διδασκαλίας της στα σχολεία των Πομακικών χωριών, σε πλήρη εφαρμογή των καθοριζομένων στη Συνθήκη της Λωζάνης, που μιλά για μειονότητες και όχι μια μειονότητα και ανάληψη αντίστοιχων πρωτοβουλιών για την καταγραφή της γλώσσας των Αθιγγάνων, με παράλληλη υποχρεωτική καλή εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

δ. Στο πλαίσιο της παραπάνω προτάσεως για την λήψη μέτρων προστασίας της γλώσσας αλλά και της πολιτισμικής παράδοσης τόσο των Πομάκων όσο και των Αθιγγάνων, προτείνεται όπως δημιουργηθούν στα Ελληνικά πανεπιστήμια, Τμήματα Πομακικής γλώσσας και πολιτισμού και αντίστοιχα τμήματα για τον πολιτισμό και την γλώσσα των Αθιγγάνων, στα οποία να δοθούν κίνητρα να σπουδάσουν Πομάκοι και Αθίγγανοι ώστε μέσα από σπουδές στην ιστορία, την γλώσσα και τον πολιτισμό των μειονοτικών αυτών μουσουλμανικών ομάδων, να δημιουργηθεί το απαραίτητο υπόβαθρο τόσο για τη διάδοση των ιδιαίτερης αυτών πολιτισμικών παραδόσεων όσο και για την διδασκαλία αυτών των γλωσσών στα μειονοτικά σχολεία, καταργώντας το «μονοπώλιο» της διδασκαλίας της Τουρκικής γλώσσας για όλους τους μουσουλμάνους. Ταυτόχρονα η σύνταξη μελετών και ερευνητικών εργασιών των πανεπιστημιακών αυτών τμημάτων θα συνδράμει αφενός στην καλύτερη κατανόηση εκ μέρους του συνόλου των Ελλήνων της διαφορετικότητας των τριών αυτών μουσουλμανικών μειονοτήτων ώστε να μην την θεωρούν εσφαλμένα μία αλλά και στη διεθνοποίηση αυτής της διαφορετικότητας καθώς θα δύναται να τονιστεί μέσα από πανεπιστημιακά προγράμματα και ανταλλαγές φοιτητών μεταξύ ξένων και ελληνικών πανεπιστημίων.

ε. Περιορισμός της δράσης του Προξενείου Κομοτηνής, στο βαθμό που αυτή υπερβαίνει τα παραδεκτά εκ της επίσημης αποστολής του όρια και αντιλαμβανόμενοι ότι η απομάκρυνσή του, αν και θα ήταν η βέλτιστη λύση για τα εθνικά μας συμφέροντα δεν μπορεί να θεωρηθεί εφικτή επιλογή, έλεγχο της δράσης του και επαναφορά του «εις την τάξη» κάθε φορά που θα παραβιάζοντα τα συμφωνημένα εκ των διεθνών συνθηκών και της Ελληνικής νομοθεσίας.

στ. Νομοθετική απαγόρευση της αμφισβήτησης της κυριαρχίας του ελληνικού κράτους στη Θράκη, ως προβολή ισχύος κράτους νομιμότητας, παρά τις πιθανές εμφανείς ή παρασκηνιακές αντιπαραθέσεις που αυτό θα επιφέρει, κάνοντας σαφές ότι το Ελληνικό κράτος δεν θα διστάσει να πάρει κάθε αναγκαίο μέτρο που προστατεύει τα εθνικά του συμφέροντα, απέναντι σε πρόσωπα ή μηχανισμούς που λειτουργούν αποσταθεροποιητικά στην περιοχή.

ζ. Ενεργοποίηση μηχανισμού συστηματικής αντίκρουσης και ανασκευής των τουρκικών προπαγανδιστικών ισχυρισμών, με παράλληλη συστηματική ενημέρωση της διεθνούς κοινής γνώμης και ευαισθητοποίηση της αντίστοιχης ελληνικής, προβάλλοντας ότι, η προστασία της μειονότητας μπορεί να προέλθει μόνον από την Ελλάδα και καλλιέργεια στην Ευρωπαϊκή συνείδηση ότι, η Θράκη και το Αιγαίο είναι το φυσικό ανατολικό γεωγραφικό οικονομικοκοινωνικοπολιτιστικό και ιδεολογικό της σύνορο. Με απλά λόγια η πολιτική της χώρας θα πρέπει να σχεδιάζεται έτσι ώστε να αντανάκλα το αξιόπιστο των ενεργειών της στο διεθνή χώρο, στηριζόμενη στο «δόγμα του εν είδη αφορισμού» όπως αυτό είχε εκφραστεί από τον πρώην Πρόεδρο των Η.Π.Α., Theodore Roosevelt «...μίλα ήρεμα και κράτα μακρύ ραβδί» («Speak softly and carry a long stick»).

η. Έλεγχος των μεταναστευτικών ροών και ελαχιστοποίηση της παρουσίας αυτών στη Θράκη, προς αποφυγή γιγάντωσης του Μουσουλμανικού στοιχείου στην περιοχή.

θ. Ενίσχυση κάθε εκπαιδευτικής, μορφωτικής και πολιτιστικής δραστηριότητα, τόσο στην περιοχή της Θράκης όσο και την περιοχή των Δωδεκανήσων, με στελέχωση των σχολείων, ίδρυση νέων σχολείων, ανάπτυξη της υλικότεχνικής τους υποδομής, ενίσχυση της τοπικής δράσης των πολιτιστικών φορέων και κάθε πρωτοβουλίας που συμβάλει στην αρμονική συμβίωση και την κοινωνική συνοχή Χριστιανών και Μουσουλμάνων .

Στο πλαίσιο των παραπάνω προτάσεων μερικοί πιο πρακτικοί τρόποι θα συμβάλλουν σημαντικά στην αντιμετώπιση του προβλήματος και την αποψίλωση των ερεισμάτων στα οποία στοχεύει η Τουρκική προπαγάνδα, κυρίως στην περιοχή της Θράκης. Οι τρόποι αυτοί συνοψίζονται στις παρακάτω προτάσεις:

α. Δημογραφική αλλοίωση του πληθυσμού της περιοχής, με δημιουργία οικονομικών κινήτρων για αύξηση του πληθυσμού, όπως παροχή γης, ευνοϊκών δανείων, χαμηλή φορολόγηση ατόμων και επιχειρήσεων που θα μετεγκατασταθούν στην περιοχή της Θράκης από τα μεγάλα αστικά Κέντρα Αθήνας και Θεσσαλονίκης καθώς και σε Ευρωπαίους που θα έρθουν να εγκατασταθούν και να επενδύσουν στην περιοχή καθώς επίσης και δημιουργία νέων οικισμών, εμβόλιμων στις περιοχές που ζουν Μουσουλμάνοι και ενίσχυση της τουριστικής ανάπτυξης όχι μόνο στις παραθαλάσσιες περιοχές αλλά και στις ορεινές με ανάπτυξη του αγροτουρισμού και άλλων παρόμοιων δράσεων.

β. Επίσης στο ίδιο πλαίσιο ισχυρή οικονομική ενίσχυση μέσω της Ορθόδοξης Εκκλησίας για απόκτηση περισσότερων τέκνων τόσο των διαμενόντων αλλά και όσων θα θελήσουν να μετεγκατασταθούν στην περιοχή, προς ανατροπή των εις βάρος των Χριστιανών πληθυσμιακών δεδομένων.

γ. Προβολή της διαφορετικής πολιτισμικής κουλτούρας Πομάκων και Αθιγγάνων, με τη βοήθεια των ΜΜΕ (ραδιόφωνο, τηλεόραση, ίντερνετ, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τύπος, σωματεία) και ενίσχυση της εξωστρέφειας με την οργάνωση και προβολή των ιδιαίτερων πολιτισμικών τους εκδηλώσεων.

δ. Προσπάθεια διασποράς της Μουσουλμανικής μειονότητας με την παροχή περισσότερων κινήτρων για σπουδές στα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αποσκοπώντας στην εμφύσηση «σύγχρονης» κουλτούρας στους Μουσουλμάνους της Θράκης, στοχεύοντας μέσα από την «διάβρωση» του σύγχρονου τρόπου ζωής να επιτευχθεί μείωση των γεννήσεων και βαθμιαία τόσο δημογραφική συρρίκνωση του μουσουλμανικού πληθυσμού όσο και διασπορά του ανά την Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό η προτροπή μικτών γάμων Χριστιανών ανδρών κυρίως, με γυναίκες μουσουλμάνες θα λειτουργήσει καταλυτικά

στην πληθυσμιακή αλλοίωση της μειονότητας και την ταχύτερη ανάμειξη και ενσωμάτωση της με τον υπόλοιπο ελληνικό πληθυσμό, όπως συνέβη με τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς της Δωδεκανήσου, Κω και Ρόδου.

ε. Τέλος θα πρέπει να εξεταστεί πολύ σοβαρά η δυνατότητα θέσπισης κινήτρων ώστε οι Έλληνες μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα, φοιτήσουν στις παραγωγικές σχολές Αξιωματικών και Υπαξιωματικών των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας, όσο ρηξικέλευθο κι αν ακούγεται αυτό καθώς και μέσα από την εκπαίδευση στις σχολές αυτές θα ενισχυθεί σημαντικά το Ελληνικό εθνικό φρόνημα μιας μερίδας επαγγελματιών του στρατού, μουσουλμάνων στο θρήσκευμα οι οποίοι θα είναι καταξιωμένοι στην ελληνική κοινωνία, προβάλλοντας την αξία της αρμονικής συμβίωσης Ελλήνων πολιτών διαφορετικού θρησκεύματος, χωρίς να μας κατακλύζουν οι φόβοι του παρελθόντος, αποτελώντας την απαρχή μεταστροφής του βλέμματος των μουσουλμάνων Ελλήνων πολιτών προς την μεριά της Ελλάδας, αποστρέφοντας το ταυτόχρονα από την Τουρκία, κατακρημνίζοντας έτσι εκ των πραγμάτων κάθε προσπάθεια της Τουρκικής προπαγάνδας.

Αντιλαμβανόμενος δε πλήρως ότι η προσπάθεια αντιμετώπισης της Τουρκικής προπαγάνδας και η εξεύρεση τρόπων και λύσεων αντιμετώπισής της δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση καθώς όπως αναλύθηκε είναι πολυσχιδής και με γερές βάσεις, αλλά έχοντας την πεποίθηση ότι μια προσεγμένη μακρόπνοη και καλά στοχευμένη Εθνική Στρατηγική η οποία όχι μόνο δεν θα μεταβάλλεται, αλλά με γνώμονα το εθνικό συμφέρον, θα καθοδηγεί τις ενέργειες κάθε φορέα ή ατόμου, προβάλλοντας και προασπίζοντας την εθνική συνοχή και ομοψυχία στην αντιμετώπιση κάθε προβλήματος, ευελπιστώ η παρούσα διατριβή με τα συμπεράσματα τα οποία διατυπώθηκαν και τις προτάσεις που υποβλήθηκαν, να συμβάλλει έστω και λίγο στην αντιμετώπιση του Τουρκικού επεκτατισμού όπως αυτός εκδηλώνεται μέσα από την εφαρμοζόμενη Τουρκική προπαγάνδα σε περιοχές που κατοικούν Έλληνες πολίτες, Μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Ελευθέριος Γ. Ζαγκοντίνος
Συνταγματάρχης (ΤΘ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ - ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ

- «Α» Είδη – Μέσα – Τεχνικές Προπαγάνδας
- «Β» Η Συνδιάσκεψη – Συνθήκη της Λωζάνης
- «Γ» Κοινωνικοί Θεσμοί και Εσωτερική Οργάνωση της Μουσουλμανικής Μειονότητας.
- «Δ» Τα Όργανα της Τουρκικής Προπαγάνδας στη Θράκη
- «Ε» Βιβλιογραφία

Συνταγματάρχης (ΤΘ)
Ελευθέριος Ζαγκοντίνος
του Γεωργίου (ΑΜ:50181)
Σπουδαστής ΣΕΘΑ
10 Ιουν 2019

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΕΙΔΗ – ΜΕΣΑ – ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

ΕΙΔΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

1. Η προπαγάνδα γενικά αναλόγως της πηγής ή της προέλευση του προπαγανδιστικού μηνύματος μπορούμε να πούμε ότι διακρίνεται στις εξής τρεις κατηγορίες:

α. Λευκή Προπαγάνδα

Διεξάγεται φανερά και επίσημα. Δηλώνει την προέλευσή της και σε ποιόν απευθύνεται, που αποβλέπει και αναφέρει τις πηγές της πληροφόρησής της και των στοιχείων που παραθέτει. Πλεονεκτεί σαφώς και έχει αυξημένο κύρος καθώς είναι ανοιχτή ενυπόγραφη και υπεύθυνη. Σ' αυτήν περιλαμβάνονται οι κυβερνητικές και κομματικές ανακοινώσεις, οι ανακοινώσεις των κοινοβουλευτικών εκπροσώπων, οι επίσημες ανακοινώσεις των ΜΜΕ κλπ. Μειονέκτημα της μεγάλο όμως είναι ο περιορισμένος της χαρακτήρας καθώς επειδή προέρχεται από έναν συγκεκριμένο χώρο δεν γίνεται εύκολα αποδεκτή από τους ιδεολογικά αντίθετους χώρους, παρουσιάζοντας μία δυσκολία ως προς την προσέγγιση και τον επηρεασμό διαφορετικών ιδεολογικά κοινωνικών στρωμάτων.¹¹¹

β. Φαιά Προπαγάνδα

Συγκαλύπτει τις πηγές, την προέλευση και τους σκοπούς της. Είναι ανώνυμη, ανυπόγραφη, έκθετη, ανεύθυνη. Χρησιμοποιεί τη διάδοση της φήμης και τον ψίθυρο προκειμένου να διαδοθεί. Μειονεκτεί έναντι της Λευκής, από πλευράς «εγκυρότητας». Πλεονεκτεί όμως από πλευράς εμβέλειας καθώς διαδίδεται εύκολα παντού ακόμα «από στόμα σε στόμα») με αποτέλεσμα να είναι δυνατό να επηρεάσει αποτελεσματικά ευρύτερες κοινωνικές διαστρωματώσεις της κοινής γνώμης ακόμα και όσους δεν έχουν πρόσβαση στην ενημέρωση.¹¹²

¹¹¹ Γεωργαλάς, Γεώργιος, «Η Προπαγάνδα, Μεθοδική και Τεχνική της Αγωγής των Μαζών», Γεωργιάδης, Αθήνα, 1967, σελ.95.

¹¹² Γεωργαλάς, Γεώργιος, «Η Προπαγάνδα, Μεθοδική και Τεχνική της Αγωγής των Μαζών», Γεωργιάδης, Αθήνα, 1967, σελ.95

γ. Μαύρη Προπαγάνδα

Εμφανίζεται με πηγή διαφορετική από την πραγματική. Παρουσιάζεται συχνά σαν να προέρχεται από τον ίδιο τον αντίπαλο, τον οποίο θέλει να πλήξει, παρουσιάζοντας δήθεν αληθή στοιχεία. Αποβλέπει στην διάσπαση του ιδεολογικού της αντιπάλου.

ΜΕΣΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

2. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την προώθηση της προπαγάνδας κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες¹¹³:

α. Προφορικός λόγος

Οι κυριότερες μορφές του προφορικού λόγου που χρησιμοποιούνται στην προπαγάνδα είναι οι εξής:

(1) Η κραυγή: Η πολεμική ιαχή που χρησιμοποιήθηκε ευρέως στους πολέμους του παρελθόντος η οποία συμβάλλει ουσιαστικά στην εξύψωση του ηθικού των φίλων και την πρόκληση αρνητικών συναισθημάτων φόβου στον αντίπαλο.

(2) Η συζήτηση: Με τη συζήτηση, ελεύθερη η προετοιμασμένη, δημόσια η ιδιωτική επιδιώκεται η πρόκληση ενδιαφέροντος και η δημιουργία αμφιβολιών στον αντίπαλο αναφορικά με την ορθότητα των απόψεων του ώστε σταδιακά στο τέλος να προσχωρήσει στις απόψεις αυτού που ασκεί προπαγάνδα.

(3) Ο ψίθυρος: Είναι η διάδοση μιας φήμης που αποσκοπεί στην σταδιακή διάβρωση του αντιπάλου αλλά και για την ενίσχυση γεγονότος που λέγεται επίσημα όπως και για τη διάδοση γεγονότος που δεν είναι δυνατόν να λεχθεί επίσημα. Σε κάποιες περιπτώσεις να χρησιμοποιηθεί για προπαρασκευή της κοινής γνώμης για μια μη δημοφιλή ενέργεια. Η επιτυχία του στηρίζεται στη δυσκολία εντοπισμού της πηγής και την ευκολία διαδόσεως του ενώ οι αλλοιώσεις που επέρχονται από την κυκλοφορία στόμα με στόμα προκαλούν επιπλέον σύγχυση και δυσκολία εντοπισμού του. Κατά την αρχαιότητα διαδίδονταν φήμες που είχαν σαν σκοπό την δημιουργία πανικού και ηττοπάθειας στον εχθρό με τον Πλάτωνα να ενθαρρύνει τη χρήση του ψιθύρου «εν τοις λόγοις ψεύδος» με σκοπό το όφελος της πόλης του¹¹⁴

(4) Η αγόρευση: Συνδυασμός προφορικού λόγου, θεάματος και «σκηνικής παρουσίας». Ιδιαίτερη σημασία για την επιτυχία της αγόρευσης έχει το θέμα, ο χώρος, ο χρόνος, η τεχνική του ρήτορα ο οποίος πρέπει να διαθέτει υποκριτικές ικανότητες και να χρησιμοποιεί κατά περίπτωση την υπερβολή και τη συ-

¹¹³ Γεωργαλάς Γ. «Η Προπαγάνδα», Νέα Θέση, ΑΘΗΝΑ.

¹¹⁴ Καλογεροπούλου Ν. «Η Προπαγάνδα», Ι.Σιδέρης, ΑΘΗΝΑ 1986.

γκινησιακή δύναμη του λόγου προκειμένου να υποβάλλει το ακροατήριο στόχο καθώς «οι μάζες εγείρονται από ηχηρές πομπώδεις φράσεις και στομφώδεις λέξεις καθώς η δυνατότητα αφομοίωσης είναι πολύ περιορισμένη και η νοημοσύνη τους μικρή».¹¹⁵

β. Γραπτός λόγος

Έχει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα καθώς τα «γραπτά πάντα μένουν». Οι διάφορες μορφές του γραπτού λόγου ως μέσου προώθησης της προπαγάνδας είναι:

(1) Η προκήρυξη: Κείμενο σύντομο και ολοκληρωμένο με επιχειρήματα απλά που τονίζονται που αποσκοπεί να διεγείρει την περιέργεια ώστε να διαβασθεί από πολύ κόσμο. Ρίπτεται μαζικά στο ακροατήριο στόχο από αυτοκίνητα, ελικόπτερα, αεροπλάνα για δημιουργία εντυπώσεων και δημιουργία «κλίματος ισχύος».

(2) Το φυλλάδιο: Έχει τη μορφή εγγράφου με πληροφορίες και μηνύματα περιορισμένης εκτάσεως για να μην κουράζει, να μην ενοχλεί. Έχει εύχρηστο μέγεθος, μικρό κόστος αναπαραγωγής, άμεσο τρόπο διάδοσης και γρήγορη αποτελεσματικότητα καθώς οι μάζες εύκολα μπορούν να ανατρέξουν σε ένα εύπεπτο φυλλάδιο και να αντλήσουν στοιχεία και γνώσεις¹¹⁶ ενώ το κείμενο του κατευθύνει έντεχνα με μαεστρία τον αναγνώστη στην λήψη συνειδητής απόφασης. Υποκατηγορία αυτού αποτελεί η εφημερίδα τοίχου που χαρακτηρίζεται από λιτότητα και έντονη παραστατικότητα αναφορικά με το περιεχόμενό της.

(3) Το βιβλίο: Αποτελεί το κατ' εξοχήν μέσο προπαγάνδας αποβλέποντας στον ιδεολογικό προσηλυτισμό καθώς ασκούν μεγάλη ψυχολογική επίδραση αποπνέουν κύρος και χαράσσουν κατευθυντήριες γραμμές ενώ ταυτόχρονα προσδίδουν το γόητρο της αυθεντίας σ' αυτούς που μπορούν να ερμηνεύσουν δυσνόητα λογοτεχνικά κείμενα.

γ. Άλλα μέσα¹¹⁷

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν όλα ανεξαιρέτως τα μέσα με τα οποία οι άνθρωποι εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους ή επικοινωνούν μεταξύ τους. Άλλα είναι αυτοτελή όπως η Εικόνα και η Μουσική, άλλα μικτά όπως το τραγούδι (στίχος και μουσική) και άλλα πολυσύνθετα όπως ο κινηματογράφος (εικόνα, λόγος, μουσική).

(1) Η Εικόνα είτε με τη μορφή φωτογραφίας, η αφίσας, ή γελοιογραφίας, ο πίνακα ζωγραφικής, πλακάτ, χρησιμοποιείται ευρύτατα από την προ-

¹¹⁵ Χίτλερ Αδόλφος. «Ο Αγών μου» ,Αντιφασιστική Βιβλιοθήκη, ΑΘΗΝΑ.

¹¹⁶ Χίτλερ Αδόλφος. «Ο Αγών μου» ,Αντιφασιστική Βιβλιοθήκη, ΑΘΗΝΑ.

¹¹⁷ Γεωργιάδης Γ. «Η Προπαγάνδα», Νέα Θέση, ΑΘΗΝΑ.

παγάνδα. Η φωτογραφία ιδίως με το στοιχείο της αυθεντικότητας δημιουργεί την εντύπωση του «αμερόληπτου» προσδίδοντας αντικειμενικότητα στο γεγονός. Η αφίσα προσεκτικά σχεδιασμένη με εντυπωσιακή μορφή, ποικιλία μορφών, χρωμάτων, γραμμάτων και σχημάτων τραβά αμέσως την προσοχή του διαβάτη και τον κάνει να την προσέξει έστω και άθελα του με αποτέλεσμα το μήνυμά της να περνά με σχετική ευκολία.

(2) Το Θέαμα, θέατρο, κινηματογράφος, οπερέτα και κάθε είδους θέαμα όπως αθλητικές επιδείξεις, παρελάσεις (στρατιωτικές - λαϊκές), φεστιβάλ, λαϊκές γιορτές, τις πολιτικές συγκεντρώσεις, χρησιμοποιείται ευρύτατα από την προπαγάνδα καθώς έχει απήχηση σε πολυπληθείς μάζες. Ιδιαίτερη σημασία έχει ο κινηματογράφος καθώς συνδυάζει εικόνα, λόγο και μουσική και έτσι υποβάλλει έντονα τον ακροατή, τον εντυπωσιάζει και τον συγκινεί ενώ ως ψυχαγωγία ευρείας αποδοχής απευθύνεται σε κάθε κοινωνική διαστρωμάτωση της μάζας και όλες τις ηλικίες.

(3) Η Μουσική επιδρά στο υποσυνείδητο του ακροατήριου στόχου δεν ελέγχεται από το λογικό, αλλά επιδρά στο σύνολο της ψυχικής ζωής και ως εκ τούτου για τα κομμουνιστικά καθεστώτα θεωρούνταν πάντα κυρίως ως μέσα προπαγάνδας και όχι ως μέσα ψυχαγωγίας.

(4) Η Τέχνη (Λογοτεχνία): Η τέχνη επενεργεί στον άνθρωπο συναισθηματικά και επηρεάζει την ψυχική του ζωή καθώς δημιουργεί εμπνεόμενη από την καθημερινότητα ενώ οι προπαγανδιστές την χρησιμοποιούν για την επίτευξη του σκοπού τους στρατολογώντας πολλές φορές καλλιτέχνες τους οποίους και χρησιμοποιούν.

(5) Το Σύμβολο: Είναι συνήθως ένα αντικείμενο, μια κίνηση, ένα σχήμα ένας ήχος και γενικά η υλική έκφραση μιας ιδέας. Ικανοποιεί ψυχολογική ανάγκη, αποκτά μυστικιστικό νόημα, γίνεται αντικείμενο πίστης. (π.χ Σταυρός, σφυροδρέπανο, σβάστικα, δικάφαλος αετός, διάφοροι φωνητικοί και κινητικοί χαιρετισμοί).

(6) Το Σύνθημα: Εκφράζει με λίγες δυναμικές και ρυθμικές λέξεις με συντομία και σαφήνεια το σημαντικότερο στόχο την βασική επιδίωξη της στιγμής εξωθώντας σε δράση («Ελευθερία ή θάνατος», «Εν τούτω Νίκα»).

(7) Το Διαδίκτυο: Αναδεικνύεται, λόγω αδυναμίας να ελεγχθεί αποτελεσματικά, στον κύριο κίνδυνο παραπληροφόρησης, εξαπάτησης και ψυχολογικού επηρεασμού καθώς μαζί με έγκυρες και επίσημες πηγές υπάρχουν και ανεξέλεγκτες πηγές με αδιευκρίνιστους στόχους.

δ. Μέσα μαζικής ενημέρωσης

Εφημερίδες, ραδιόφωνο και τηλεόραση αποτελούν στην σύγχρονη κοινωνία τα ΜΜΕ τα οποία μέσα από μια φαινομενική αμεροληψία, εντιμότητα και αντικειμενικότητα λειτουργούν προπαγανδιστικά. «Προσπαθούν να παρουσιάσουν τους εαυτούς τους σαν εχθρούς της εξουσίας σαν υπονομευτές, που σιγά-σιγά κατατρώγουν και φθείρουν πανίσχυρους θεσμούς». Υπάρχει όμως και η άποψη ότι «τα ΜΜΕ είναι υποστηρικτές των συμφερόντων της εξουσίας. Παραμορφώνουν και συχνά ψεύδονται για να υποστηρίξουν τα συμφέροντα αυτά. Αυτός είναι ο τρόπος που αρέσει στα ΜΜΕ να παρουσιάζουν τους εαυτούς τους και φυσικά αυτός είναι ο τρόπος που αρέσει στην ακαδημαϊκή κοινότητα να τα βλέπει να παρουσιάζονται».¹¹⁸

(1) Εφημερίδα: Η τέταρτη εξουσία για πολλούς. Εξ αρχής αποτέλεσε μέσο ενημέρωσης του κοινού έχοντας την δυνατότητα να περνά τα μηνύματα που επιθυμούσε και να παρέχει την πληροφόρηση που εξυπηρετούσε, μέσα από μια σχετική ανωνυμία. Αν και η ισχύς της στη σύγχρονη εποχή λόγω πληθώρας μέσων πληροφόρησης φαίνεται να έχει περιοριστεί εντούτοις ασκεί σημαντικό επηρεασμό στην κοινή γνώμη.

(2) Ραδιόφωνο: Κύριο μέσο διαμόρφωσης της κοινής γνώμης μέσω του οποίου η προπαγάνδα σε συνδυασμό με ψυχαγωγία σε οικείο περιβάλλον, προωθεί ιδέες και συνθήματα χωρίς τοπικούς και χρονικούς περιορισμούς, βομβαρδίζοντας τον ακροατή συνεχώς με πληθώρα μηνυμάτων χωρίς να προλαβαίνει να τα αναλύσει. Χρησιμοποιήθηκε ως κυρίως μέσου προπαγάνδας κατά την διάρκεια του Β΄ ΠΠ από Γερμανούς, Ιάπωνες και Βρετανούς οι οποίοι είχαν δημιουργήσει ειδικά προγράμματα με στόχο να κάμψουν το ηθικό των αντιπάλων.

(3) Τηλεόραση: Το πλέον ισχυρό μέσο προπαγάνδας της σύγχρονης εποχής που συνδυάζει εικόνα και ήχο σε ένα συνδυασμό οπτικήακουστικής υποβολής και καθώς έχει την δυνατότητα να καταμερίζει τα θέματα και να τα υποβάλλει μεμονωμένα η υποβολή αποτελεί αυτοσκοπό της και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης είναι το αποτέλεσμα αυτής. Τα πλεονεκτήματα της τηλεόρασης συνοψίζονται στη μαζική επαφή με ομάδες ανθρώπων που είτε λόγω απόστασης, είτε λόγω ανομοιομορφίας τους δεν θα ήταν δυνατή η συγκέντρωσή τους, η πληθώρα των καναλιών και εκπομπών, η ευκολία στην πρόσβαση, η εκπομπή όλο το εικοσιτετράωρο, η ποικιλία των θεμάτων, η ποικιλία φαινομενικά των απόψεων, η χρήση κυρίως του οπτικού εντυπωσιασμού, η επικαλυπτόμενη ενημέρωση, η άνεση στην παρακολούθηση χωρίς μετακίνηση, η άρτια εκμετάλλευση της επικαιρότητας, και η ψευδαίσθηση του ατόμου ότι εκείνο έχει την τελική επιλογή να παρακολουθήσει και να αποφασίσει πότε θα σταματήσει.

¹¹⁸ Noam Chomsky «Η Χειραγώγηση των Μαζών», Scripta, ΑΘΗΝΑ 1997.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

3. Ισχυρισμός (Assertion)

Χρησιμοποιείται συχνά στη διαφήμιση. Αποτελεί ενθουσιαστική δήλωση που παρουσιάζεται σαν γεγονός που δεν απαιτεί επεξηγήσεις αν και δεν είναι κατ' ανάγκη αλήθεια. Ο αποδέκτης συνήθως απλά συμφωνεί χωρίς ερωτήσεις και χωρίς να αναζητήσει επιπλέον πληροφορίες ή αποδείξεις. Αποτελεί επικίνδυνη μορφή προπαγάνδας διότι εμπεριέχει συχνά ψεύδη και ανακρίβειες.¹¹⁹

4. Μουσικό Άρμα (Bandwagon)

Αποτελεί μία από τις πιο συνήθεις μορφές προπαγάνδας με πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαφήμιση. Προσπαθεί κυρίως να πείσει τους αποδέκτες μέσω της «μόδας» ότι η μία πλευρά είναι η νικήτρια επειδή έχει τους περισσότερους με το μέρος της, έτσι η νίκη φαντάζει σίγουρη και η ήττα αδύνατη, παρασύροντας τον μέσο άνθρωπο ο οποίος θέλει να είναι πάντοτε με τον νικητή. Στην ίδια τεχνική εντάσσεται η χρησιμοποίηση της μόδας ώστε να πειστεί το ακροατήριο στόχος ότι εφ' όσον όλοι ενεργούν με το ίδιο τρόπο τότε η διαφορετική συμπεριφορά θα μας θέσει εκτός σύγχρονων αντιλήψεων. Και στις δύο περιπτώσεις επιτυγχάνονται τα αποτελέσματα καθώς τα υποκείμενα πείθονται και την ακολουθούν αναγκαστικά πεπεισμένοι ότι όλοι ενεργούν με τον ίδιο τρόπο¹²⁰ Κρίσιμο σημείο και στόχος της τεχνικής αυτής είναι δια μέσου της διαμόρφωσης πνεύματος νίκης να πείσουν ισχυροποιήσουν και να συσπειρώσουν αυτούς που έχουν τις ίδιες αντιλήψεις αλλά και να κερδίσουν όσους αμφιταλαντεύονται και μένουν αναποφάσιστοι.¹²¹

5. Το Στήσιμο της Τράπουλας (Card Stacking)

Το συναντάμε και ως επιλεκτική παράλειψη και εστιάζεται στην επιλεκτική χρήση λογικών γεγονότων για την προώθηση ιδεών. Παρουσιάζει μόνο τα θετικά στοιχεία των ιδεών και αντιλήψεων που πρεσβεύει παραλείποντας να παρουσιάσει στοιχεία αντίθετα ή αρνητικά επιφέροντας εκπληκτικά αποτελεσματική στο να πείθει καθώς όλοι αρέσκονται να ακούν θετικές σκέψεις που ευφραίνουν την ψυχολογία τους. Χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα επικίνδυνη τεχνική διότι αν και χρησιμοποιεί αλήθεια η απαλοιφή σημαντικών πληροφοριών μπορεί να παρασύρει την κοινή γνώμη ότι πράττει ορθά ακολουθώντας την. Χρησιμοποιείται ευρύτατα από τα ΜΜΕ και τους δημοσιογράφους. Ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισής της είναι η συλλογή περισσότερων πληροφοριών.¹²²

¹¹⁹ <http://library.warpropagandathinkquest.org>.

¹²⁰ <http://library.warpropagandathinkquest.org>.

¹²¹ Pratkanakis, Antony, Aronson, Elliot, «the age of propaganda. The every day use and abuse of persuasion», Revised edition, New York.

¹²² <http://library.warpropagandathinkquest.org>.

6. Αρνητικός (Υβριστικός) Χαρακτηρισμός (Name Calling)

Χρησιμοποιείται κυρίως στην πολιτική αλλά και σε πολεμικές περιόδους. Επικεντρώνεται κυρίως σε αρνητικούς χαρακτηρισμούς προσώπων και θεσμών χρησιμοποιώντας υβριστικές λέξεις και εκφράσεις, διασυνδέονταν το πρόσωπο ή τον θεσμό με ένα αρνητικό σύμβολο, αποβλέποντας στην απορριπτική στάση ως προς το πρόσωπο ή το θεσμό από το ακροατήριο στόχο που απευθύνεται¹²³ Αντίδοτο στην τεχνική αυτή αποτελεί ο διαχωρισμός των ιδεολογικών αντιλήψεων και απόψεων που εκφράζονται από τον αρνητικό χαρακτηρισμό ως μη διασυνδεόμενα μεταξύ τους.¹²⁴

7. Λαμπερές Γενικότητες (Glittering Generalities)

Απαντάται πολύ συχνά στην πολιτική. Είναι η αντίθετη τεχνική αυτής των αρνητικών (υβριστικών) χαρακτηρισμών. Κατά την καθηγήτρια και πρώην στέλεχος ενημέρωσης των ΗΠΑ, Nancy Snow, η τακτική αυτή αποβλέπει στην διασύνδεση της προπαγανδιστικής ιδέας με μία λέξη που έχει μεγάλη συμβολική σημασία και αποπνέει αρετή (π.χ. ελευθερία, δημοκρατία κ.λπ.) προσπαθώντας να διαστρεβλώσει την έννοια αυτής για να περιγράψει κάτι άλλο, αποσκοπώντας στην παραπλάνηση του ακροατήριου στόχου ώστε να αποδειχτεί ένα νόημα χωρίς να εξετάσει ενδελεχώς την εφαρμογή του στην πραγματικότητα¹²⁵ και να ανταποκριθεί θετικά παρασυρόμενος από λαμπερές γενικότητες που φαντάζουν αξιόπιστες. Και σ' αυτήν την περίπτωση αντίδοτο στην τεχνική αυτή αποτελεί ο διαχωρισμός των ιδεολογικών αντιλήψεων και απόψεων που εκφράζονται από τον λαμπρό χαρακτηρισμό ως μη διασυνδεόμενα μεταξύ του προκειμένου να εντοπιστεί η αλήθεια.¹²⁶

8. Το Λιγότερο από τα Δύο Κακά (Lesser than Two Evils)

Η τεχνική αυτή επικεντρώνεται στο να πείσει για την αποδοχή μιας επιλογής ως τη λιγότερο απειλητική. Χρησιμοποιείται κυρίως στην δικαιολόγηση δύσκολων αποφάσεων που απαιτούν θυσίες, παρουσιάζοντας τη λύση του «το μη χείρων βέλτιστο» ως την μοναδική Αντίδοτο στην τεχνική αυτή αποτελεί η ενδελεχής αξιολόγηση κάθε λύσεως προτάσεως ή ιδέας ανεξάρτητα και ξεχωριστά αποφεύγοντας τις μεταξύ τους συγκρίσεις.¹²⁷

9. Ευφημισμοί

Η τεχνική αυτή χρησιμοποιεί ήπιους χαρακτηρισμούς για να παρουσιάσει μια κατάσταση ή ένα αντικείμενο κατά τρόπο λιγότερο δυσάρεστο απ' ότι

¹²³ Παναγιώτης Θεοδωρακόπουλος, «Προπαγάνδα η Ένδοξη», Αθήνα 2006, Εκδ. Ι. Σιδέρη σελ.118

¹²⁴ <http://www.propagandacritic.com/articles>.

¹²⁵ Snow, Nancy, Information war. American propaganda, Free Speech and Opinion Control Since 9-11, Seven story Press, New York,2002, σελ 113.

¹²⁶ <http://www.propagandacritic.com/articles/intro.why.html>

¹²⁷ <http://library.warpropagandathinkquest.org>

πραγματικά είναι υποβαθμίζοντας το αποσκοπώντας να γίνει αποδεκτή από το κοινό μία δυσάρεστη πραγματικότητα.¹²⁸ Έτσι το αμερικανικό Υπουργείο Πολέμου μετονομάστηκε σε Υπουργείο Άμυνας, οι απώλειες των πολιτών χαρακτηρίστηκαν παράπλευρες απώλειες ενώ το «στρες μάχης» των βετεράνων του πολέμου μετονομάστηκε σε «σύγχυση μετατραυματικού στρες».¹²⁹

10. Ψευδοδιασυνδέσεις (False Connections)

Η τεχνική περιλαμβάνει δύο επιμέρους τεχνικές.

α. Την τεχνική της μεταφοράς (Transfer) με την οποία γίνεται χρήση συμβόλων μέσω των οποίων γίνεται προσπάθεια διασύνδεσης των ιδεών και αντιλήψεων με σεβαστούς θεσμούς που εμπνέουν αυθεντία και έχουν αίγλη και κύρος, αποσκοπώντας να γίνει αποδεκτό κάτι με σε διαφορετική περίπτωση πιθανόν να απορρίπτονταν. Στην τεχνική αυτή γίνεται ευρεία χρήση συμβόλων τα οποία ξεσηκώνουν συναισθήματα μόνο στο αντίκρισμά τους.¹³⁰

β. Ως δεύτερη τεχνική αυτή της μαρτυρίας (Testimonial) γίνεται επίκληση της μαρτυρίας ενός άλλου προσώπου ή ενός θεσμού για να δοθεί έμφαση και κύρος κάνοντας εκμετάλλευση της αυθεντίας του προκειμένου να ενισχυθεί η επιχειρηματολογία της άποψης που πρεσβεύεται.¹³¹ Η επίκληση της μαρτυρίας μιας διασημότητας άσχετη με το θέμα ή το γνωστικό αντικείμενο αποτελεί τη συνήθεστερη μορφή που βρίσκει εφαρμογή η τεχνική αυτή.¹³²

11. Λαϊκή Απλότητα (Plain Folks)

Χρησιμοποιείται κυρίως στην πολιτική όπου οι διάφοροι ηγέτες προσπαθούν εντέχνως να πείσουν τα ακροατήρια ότι είναι και αυτοί παιδιά του λαού άρα και οι ιδέες τους ταυτίζονται με του λαού, κάνοντας ευρεία χρήση των ΜΜΕ και κυρίως της τηλεοπτικής κάμερας.¹³³ Παραδείγματα απλοϊκότητας είναι η χρησιμοποίηση στις συνεντεύξεις τύπου μικρών ονομάτων και υποκοριστικών, η εκτέλεση απλών εργασιών που κάνουν οι απλοί άνθρωποι σε καθημερινή βάση, ο χαιρετισμός και οι εναγκαλισμοί με μικρά παιδιά και ανθρώπους της τρίτης ηλικίας η προβολή «θερμών» οικογενειακών φωτογραφιών που παραπέμπουν σε οικογένειες απλές παραδοσιακές και δεμένες.¹³⁴ Αντίδοτο σ' αυτήν την τεχνική αποτελεί η παρότρυνση στο ακροατήριο στόχο να αναρωτηθεί: «Τι θα μπορούσε άραγε να συγκαλυφθεί δια της απλοϊκής προσέγγισης;»¹³⁵

¹²⁸ Παναγιώτης Θεοδωρακόπουλος, «Προπαγάνδα η Ένδοξη», Αθήνα 2006, Εκδ. Ι. Σιδέρη σελ.121.

¹²⁹ <http://www.propagandacritic.com/articles/intro.why.html>.

¹³⁰ Παναγιώτης Θεοδωρακόπουλος, «Προπαγάνδα η Ένδοξη», Αθήνα 2006, Εκδ. Ι. Σιδέρη σελ.122.

¹³¹ Δημήτριος Ευαγγελόπουλος, «Τεχνολογία Υποταγής Συνειδήσεως», Εκδ. Έσοπτρον, Αθήνα 2000, σελ 61.

¹³² Παναγιώτης Θεοδωρακόπουλος, «Προπαγάνδα η Ένδοξη», Αθήνα 2006, Εκδ. Ι. Σιδέρη σελ.122 και 123.

¹³³ Δημήτριος Ευαγγελόπουλος, «Τεχνολογία Υποταγής Συνειδήσεως», Εκδ. Έσοπτρον, Αθήνα 2000, σελ 58.

¹³⁴ Παναγιώτης Θεοδωρακόπουλος, «Προπαγάνδα η Ένδοξη», Αθήνα 2006, Εκδ. Ι. Σιδέρη σελ.125.

¹³⁵ <http://www.propagandacritic.com/articles>.

12. Εντοπίζω τον Εχθρό (Pinpointing the Enemy)

Χρησιμοποιείται κυρίως σε πολεμικές περιόδους αλλά και σε προεκλογικές περιόδους, αποσκοπώντας μέσα από την υπεραπλούστευση πολύπλοκων καταστάσεων να παρουσιαστούν άτομα ή ομάδες ως εχθρός. Χαρακτηρίζεται και ως «δόγμα του επίσημου εχθρού» ή ως «δόγμα δαιμονοποίησης του αντιπάλου». ¹³⁶ Αντίδοτο στην τεχνική αυτή αποτελεί η ενδελεχής αναζήτηση και ο εντοπισμός όλων των παραμέτρων ενός ζητήματος προς αποφυγή αγκιστρώσεως σε υπεραπλουστευμένα διλήμματα. ¹³⁷

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Ελευθέριος Γ. Ζαγκοντίνος
Συνταγματάρχης (ΤΘ)

¹³⁶ Chomsky, Naomi, «Η κουλτούρα της τρομοκρατίας», μετάφραση Ελένη Σωτηρίου, Αθήνα, 2000 Νέα Σύνορα Α. Λιβάνη.

¹³⁷ <http://library.warpropagandathinkquest.org>

Συνταγματάρχης (ΤΘ)
Ελευθέριος Ζαγκοντίνος
του Γεωργίου (ΑΜ:50181)
Σπουδαστής ΣΕΘΑ
10 Ιουν 2019

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ – ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΗΣ

1. Το πρώτο κείμενο των εργασιών της Συνδιάσκεψης της Λωζάνης ήταν η «Σύμβασις περί ανταλλαγής των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών», που υπεγράφη στις 30 Ιανουαρίου του 1923. Η Σύμβαση προέβλεπε την «υποχρεωτική ανταλλαγή των Τούρκων υπηκόων, ελληνικού ορθοδόξου θρησκειύματος, των εγκατεστημένων επί των τουρκικών εδαφών, και των ελλήνων υπηκόων, μουσουλμανικού θρησκειύματος, των εγκατεστημένων επί των ελληνικών εδαφών» με ημερομηνία έναρξης την 1η Μαΐου του 1923. Επιπρόσθετα, καθόριζε το καθεστώς ιθαγένειας των ανταλλάξιμων και τη διαχείριση της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους, ενώ για τη διευθέτηση όλων των σχετικών με την ανταλλαγή ζητημάτων προέβλεπε την ίδρυση Μεικτής Επιτροπής Ανταλλαγής Πληθυσμών, στην οποία η Ελλάδα και η Τουρκία εκπροσωπούνταν με τέσσερα μέλη η καθεμία, και η Κοινωνία των Εθνών με τρία ουδέτερα μέλη.

2. Από την ανταλλαγή εξαιρέθηκαν, ως μη ανταλλάξιμοι, «οι Έλληνες κάτοικοι της Κωνσταντινουπόλεως και οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης». ¹³⁸ Ως Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης ορίστηκαν οι διαμένοντες στην περιοχή «ανατολικάς της μεθορίου γραμμής της καθορισθείσης τω 1913 δια της Συνθήκης του Βουκουρεστίου» ¹³⁹ ήτοι στην περιοχή μεταξύ των ποταμών Νέστου και Έβρου. Αξίζει να επισημανθεί ότι, ενώ στη Σύμβαση – και παρά τον τίτλο της που αναφέρεται στους ανταλλαγέντες με εθνικούς προσδιορισμούς – το βασικό κριτήριο με το οποίο καθορίστηκαν οι ανταλλάξιμοι πληθυσμοί ήταν το θρησκευμά και όχι η εθνική τους συνείδηση (Τούρκοι υπήκοοι ελληνικού ορθοδόξου θρησκειύματος και Έλληνες υπήκοοι μουσουλμανικού θρησκειύματος), στον καθορισμό των μη ανταλλάξιμων υπάρχει διαφοροποίηση, με ρητή αναφορά σε Έλληνες της Κωνσταντινούπολης, έναν καθαρά εθνοτικό προσδιορισμό και Μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης, που αποτελεί ένα θρησκευτικό χαρακτηρισμό. Οι ρίζες της διαφοροποίησης αυτής έγκειτο στις δομές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι οποία χώριζε τους υπηκόους της με καθαρά θρησκευτικά κριτήρια, σύστημα των Μιλλέτ και είχε αναλάβει, παραδοσιακά, το ρόλο του προστάτη όλων των Μουσουλμάνων των Βαλκανίων, ανεξάρτητα των εθνικών ή φυλετικών τους καταβολών. Το υπό δημιουργία τουρκικό έθνος του Κεμάλ Ατατούρκ δεν είχε, ακόμη, δια-

¹³⁸ Ιμβριακή Ένωση Μακεδονίας - Θράκης, «Η Συνθήκη της Λωζάνης», <http://imbrosunion.com/1742/> (accessed Φεβρουάριος 11, 2014), άρθρο 2 της Σύμβασης Ανταλλαγής.

¹³⁹ Ιμβριακή Ένωση Μακεδονίας - Θράκης, «Η Συνθήκη της Λωζάνης», <http://imbrosunion.com/1742/> (accessed Φεβρουάριος 11, 2014), άρθρο 2 της Σύμβασης Ανταλλαγής.

μορφωμένη ενιαία εθνική συνείδηση και το μόνο κοινό σημείο, πάνω στο οποίο θα μπορούσε αυτή να δομηθεί, ήταν το θρήσκευμα. Ο θρησκευτικός αυτός προσδιορισμός προήλθε ως απαίτηση της τουρκικής πλευράς, «στη Διάσκεψη της Λοζάνης οι Τούρκοι διαπραγματευτές καθόρισαν το θρήσκευμα ως το καθοριστικό κριτήριο ταυτότητας».¹⁴⁰

3. Το τελικό κείμενο της Συνδιάσκεψης, η Συνθήκη της Λοζάνης, υπεγράφει στις 24 Ιουλίου του 1923, και περιέγραφε τις απορρέουσες υποχρεώσεις Ελλάδος και Τουρκίας αναφορικά με τις μειονότητες που παρέμεναν στα εδάφη τους και με τα δικαιώματα που αυτές θα απολάμβαναν. Οι βασικές αρχές στις οποίες βασίστηκε η διευθέτηση του μειονοτικού ζητήματος ήταν η αρχή της αμοιβαιότητας, της αριθμητικής ισορροπίας και του θρησκευτικού χαρακτήρα των μειονοτήτων.

4. Η προστασία των διαμενόντων εντός της Τουρκίας μειονοτήτων περιγράφεται στο Τμήμα Γ της Συνθήκης, άρθρα 38 έως 44, και οι «...περιεχόμενοι διατάξεις αναγνωρισθώσιν ως θεμελιώδεις νόμοι,... όπως ουδείς νόμος ή κανονισμός ή επίσημος τις πράξεις κατισχύωσιν αυτών»¹⁴¹ ενώ «Τα αναγνωρισθέντα ... δικαιώματα εις τας εν Τουρκία μη μουσουλμανικής μειονότητας αναγνωρίζονται επίσης υπό της Ελλάδος εις τας εν τω εδάφει αυτής ευρισκόμενας μουσουλμανικάς μειονότητας».¹⁴²

5. Το τελευταίο αυτό άρθρο του Γ Τμήματος της Συνθήκης είναι εξαιρετικά σημαντικό, καθώς θεμελιώνει την αρχή της αμοιβαιότητας, συνδέοντας άμεσα τα δικαιώματα της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης με αυτά που θα απολάμβανε η ελληνική μειονότητα στην Τουρκία. Με άλλα λόγια, η υποχρέωση της ελληνικής πολιτείας για εξασφάλιση όλων των, σχετικών με τις μειονότητες, διατάξεων της Συνθήκης είναι άμεσα εξαρτημένη από τις ενέργειες της τουρκικής πολιτείας, αναφορικά με τις υποχρεώσεις της απέναντι στην ελληνική μειονότητα. Βέβαια, παρά το αδιαμφισβήτητο αυτό νομικό δικαίωμα, η Ελλάδα ουδέποτε χρησιμοποίησε τη δυνατότητα αυτή για να απαντήσει στις τουρκικές διώξεις και βαρβαρότητες εναντίον των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, Ίμβρου και Τενέδου, οι οποίες παραβίαζαν, πέραν των στοιχειωδώς καθορισμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τόσο την αρχή της αμοιβαιότητας όσο και αυτήν της αριθμητικής ισορροπίας.

6. Αναφορικά με την πληθυσμιακή ισορροπία, «πάγιο αίτημα των Τούρκων στη Λοζάνη» στόχος της ήταν η μείωση του αριθμού, και η συσπείρωση σε συγκεκριμένες περιοχές, των Ελλήνων που έμεναν στα τουρκικά εδάφη, αποσκοπώντας έτσι στον καλύτερο έλεγχο τους και στην τελική, όπως αποδείχθηκε, εξαφάνισή τους. Επιπρόσθετα, η συγκέντρωση των, κατ' ονομασία, Μουσουλμάνων –

¹⁴⁰ Berktaş, «Η Ελληνοτουρκική Ανταλλαγή Πληθυσμών», σελ. 160

¹⁴¹ Ιμβριακή Ένωση Μακεδονίας - Θράκης, «Η Συνθήκη της Λοζάνης», <http://imbrosunion.com/1742/> (accessed Φεβρουάριος 11, 2014), άρθρο 37 της Συνθήκης Ειρήνης.

¹⁴² Ιμβριακή Ένωση Μακεδονίας - Θράκης, «Η Συνθήκη της Λοζάνης», <http://imbrosunion.com/1742/> (accessed Φεβρουάριος 11, 2014), άρθρο 45 της Συνθήκης Ειρήνης.

και εν δυνάμει Τούρκων – στη Δυτική Θράκη, θα επέφερε αύξηση του αριθμού τους και θα παρείχε μεγαλύτερες δυνατότητες συσπείρωσης, αποτρέποντας την οιαδήποτε αφομοίωση από τους ντόπιους πληθυσμούς.

7. Ως αποτέλεσμα, ενώ το Μάρτιο του 1920 υπήρχαν 86.793 Μουσουλμάνοι στη Δυτική Θράκη, έγγραφα μη ανταλλαξιμότητας έλαβαν 106.000 έναντι 111.200 μη ανταλλάξιμων Ελλήνων κατοίκων της Τουρκίας. Εξ ου και οι ιδιαίτερα έντονες αντιδράσεις της Τουρκίας για την εγκατάσταση Ελλήνων προσφύγων στη Δυτική Θράκη.¹⁴³

Η ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

8. Η ιδέα της ανταλλαγής πληθυσμών δεν ήταν καινούργια. Το Μάιο του 1914, η κυβέρνηση των Νεότουρκων, στο πρότυπο της εθελοντικής ανταλλαγής πληθυσμών που υπεγράφη, το Σεπτέμβριο του 1913, μεταξύ Τουρκίας και Βουλγαρίας, πρότεινε στην ελληνική κυβέρνηση την ανταλλαγή «του ελληνικού πληθυσμού του βιλαετίου της Σμύρνης με τους μουσουλμάνους της Μακεδονίας».¹⁴⁴ Η ελληνική κυβέρνηση απεδέχθη το αίτημα και συγκρότησε, τον Ιούνιο του 1914, Μικτή Επιτροπή στη Σμύρνη για να επιληφθεί του θέματος, όμως η έναρξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου ματαίωσε τη συμφωνία. Στο ίδιο πνεύμα, το Νοέμβριο του 1919, υπεγράφη μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας η Συνθήκη του Νεϊγύ, που αφορούσε στην ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας.

9. Η ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας, που αποφασίστηκε κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων της Συνδιάσκεψης της Λοζάνης, προτάθηκε στις δύο πλευρές, πριν ακόμη την έναρξη των εργασιών της Συνδιάσκεψης, από τον δρ Fridtjof Nansen, ύπατο αρμοστή της Οργάνωσης για τους Πρόσφυγες και διορισμένου, από την Κοινωνία των Εθνών, συντονιστή της ανθρωπιστικής βοήθειας προς τους πρόσφυγες της ελληνοτουρκικής διένεξης. Η πατρότητα της ιδέας περιγράφηκε συνοπτικά από τον Αμερικανό διπλωμάτη Raymond Hare, ο οποίος, στις 15 Οκτωβρίου του 1930, σε μία ειδική αναφορά του με τίτλο «The Origin and Development of the Greco-Turkish Exchange of Populations Question», αναφέρει χαρακτηριστικά «Τοιουτοτρόπως, η κατάσταση μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: Ο Βενιζέλος μπορεί να θεωρηθεί ο «πατέρας» της [ιδέας] της Ανταλλαγής, ενώ ο δρ Nansen ανέλαβε να την υλοποιήσει. Όσο για τον Hamid (Hasançan) μπέη, εκπρόσωπο [στην Κωνσταντινούπολη] της κυβέρνησης της Άγκυρας, εκείνος πρότεινε να έχει η Ανταλλαγή υποχρεωτικό χαρακτήρα».

10. Η κυρίαρχη άποψη επί της αρχικής ιδέας της Ανταλλαγής πληθυσμών, παρά την αντίθετη επιχειρηματολογία που απορρέει από τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου και που πολύ εύστοχα επεσήμανε ο Γάλλος δικηγόρος Paul

¹⁴³ Αλεξανδρής Αλέξης, Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, Αθήνα, Γνώση, 1991, σελ. 38, 39, 65.

¹⁴⁴ Ενετ, «Η Ανταλλαγή Πληθυσμών στο Διεθνές Δίκαιο», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Φεβρουάριος 10, 2013, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=342564> (accessed Φεβρουάριος 10, 2014).

Fauchille, το 1925, αναφέροντας ότι «οι πληθυσμοί δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται ως κοπάδι ζώων, των οποίων την κυριότητα κάποιος μεταβιβάζει αυθαίρετα»¹⁴⁵ βασίστηκε στην πεποίθηση ότι αυτή θα συντελούσε στην εδραίωση της ειρήνης στην περιοχή και θα βελτίωνε τις σχέσεις των δύο αντιμαχομένων, εξαλείφοντας τα τυχόν ερείσματα προβολής αλυτρωτικών διεκδικήσεων, καθώς δε θα υφίσταντο, πλέον, εθνικά ετερογενείς εστίες πληθυσμών μέσα στην επικράτεια του κάθε κράτους. Στην πορεία, όμως, των εργασιών της Συνδιάσκεψης αποφασίστηκε η εξαίρεση από την Ανταλλαγή αυτούσιων πληθυσμιακών ομάδων, που θεωρήθηκαν ως μη ανταλλάξιμοι, γεγονός που οδήγησε στην εκατέρωθεν δημιουργία μειονοτήτων.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Ελευθέριος Γ. Ζαγκοντίνος
Συνταγματάρχης (ΤΘ)

¹⁴⁵ Berktaç κ.ά., «Η Ελληνοτουρκική Ανταλλαγή Πληθυσμών», σελ. 132, 138, 155

Συνταγματάρχης (ΤΘ)
Ελευθέριος Ζαγκοντίνος
του Γεωργίου (ΑΜ:50181)
Σπουδαστής ΣΕΘΑ
10 Ιουν 2019

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ **ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ**

1. Γενικά

Το Ισλάμ δεν είναι μόνο θρησκεία αλλά ταυτόχρονα αποτελεί μια κοινωνικοπολιτική οντότητα όπου η ηθική, το δίκαιο, η πολιτική αλλά και κάθε τομέας της ανθρώπινης δραστηριότητας, άγονται και είναι άρρηκτα συνυφασμένα με τους κανόνες και τις πράξεις του προφήτη Μωάμεθ, αποσκοπώντας στη διατήρηση και στην ενίσχυση της κοινωνικο-θρησκευτικής συνοχής της ισλαμικής κοινότητας.

2. Πολιτική Οργάνωση

Συμμετοχή της Μειονότητας στις Πολιτειακές Διαδικασίες

(1) Η Ελλάδα από τη Συνθήκη της Λοζάνης και μέχρι σήμερα έχει διασφαλίσει τα δικαιώματα της πολιτικής εκπροσώπησης της μειονότητας τόσο σε τοπικό, αλλά και στο εθνικό επίπεδο. Αμέσως μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης στο ελληνικό κοινοβούλιο η μειονότητα εκπροσωπούσαν από 4 βουλευτές, ενώ στις πρώτες δημοτικές εκλογές μετά το 1923 εξελέγησαν 175 δημοτικοί σύμβουλοι και 15 πρόεδροι κοινοτήτων.¹⁴⁶

(2) Πριν τη συνένωση δήμων και κοινοτήτων σε εφαρμογή του σχεδίου «Καποδίστριας» στη Θράκη, υπήρχαν 23 πρόεδροι κοινοτήτων, 260 νομαρχιακοί, δημοτικοί και κοινωνικοί σύμβουλοι, ενώ είχαμε και εκλογή Προέδρων στο Προεδρείο της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων του νομού Ροδόπης όπως επίσης θέση Αντιδημάρχου είχε ανατεθεί σε μουσουλμάνο δημοτικό σύμβουλο.

(3) Σε εθνικό επίπεδο η μειονότητα από το 1923 αντιπροσωπεύεται στο ελληνικό κοινοβούλιο μέσα στους συνδυασμούς όλων των ελληνικών πολιτικών κομμάτων. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η περίοδος 1993-96 όταν η προσπάθεια του σκληροπυρηνικού υποψήφιου Αχμέτ Σαδίκ για διεκδίκηση θέσεων στο κοινοβούλιο μέσα από ένα αυτόνομο μειονοτικό κόμμα καθώς δεν το απαγορεύει η Ελληνική νομοθεσία δεν επέτρεψε στην μειονότητα να εκπροσωπηθεί καθώς το όριο του 3% που απαιτείται να έχει ένα κόμμα για να μπορεί να εκπρο-

¹⁴⁶ Δήμητρα Ακριτίδου, «Μουσουλμανική Μειονότητα», Εκδόσεις Βάνιας Θεσ/νίκη 2004.

σωπηθεί στην Ελληνική Βουλή δεν κατέστη δυνατό να επιτευχθεί (όριο ιδιαίτερα χαμηλό συγκρινόμενο με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και ιδίως με την Τουρκία όπου ανέρχεται στο 10%.)

3. Θρησκευτική οργάνωση της Μειονότητας – Μουφτήδες

α. Πριν από την υπογραφή της Συνθήκης της Λοζάννης, ανώτατος θρησκευτικός ηγέτης των Ελλήνων μουσουλμάνων ήταν ο αρχιμουφτής ο οποίος είχε υπό την δικαιοδοσία του τους κατά τόπους μουφτήδες. Σήμερα ο παραπάνω θεσμός δεν υφίσταται και η μουσουλμανική μειονότητα διοικείται θρησκευτικά από τρεις μουφτήδες που έχουν έδρα την Ξάνθη, την Κομοτηνή και το Διδυμότειχο.

β. Οι Μουφτήδες¹⁴⁷

Ένα από τα πλέον σοβαρά θέματα στο χώρο της μειονότητας σχετίζεται με τους θρησκευτικούς ηγέτες, τους Μουφτήδες, που είναι ένας για κάθε νομό της Θράκης. Ο μουφτής¹⁴⁸ είναι έλληνας ανώτερος δημόσιος υπάλληλος, που διορίζεται από το κράτος όπως συμβαίνει σε ολόκληρο το μουσουλμανικό κόσμο, με βαθμός και αμοιβή αντίστοιχες γενικού διευθυντή υπουργείου, που μισθοδοτείται από το δημόσιο ταμείο, όπως όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι με την διαφορά ότι αυτός δεν υπόκειται σε κανένα περιορισμό και δεν υποβάλλεται σε πειθαρχικές κυρώσεις. Οι Μουφτήδες είναι ιεροδικαστές που αποφασίζουν επί θεμάτων του ιερού μουσουλμανικού νόμου τον οποίο θεωρείται ότι ερμηνεύουν αυθεντικά. Έχουν την εξουσία να αποφαινούνται επί παντός θρησκευτικού ζητήματος ενώ παράλληλα το ελληνικό κράτος τους έχει χορηγήσει αρμοδιότητα δικαιοδοσίας στο οικογενειακό και κληρονομικό δίκαιο των Μουσουλμάνων. Η δικαστική του δικαιοδοσία έχει πεδίο εφαρμογής μεταξύ των μουσουλμάνων σε γάμους, διαζύγια, διατροφές, κηδεμονίες, ισλαμικές διαθήκες και έχει γνωμοδοτική αρμοδιότητα για κάθε ζήτημα θρησκευτικού, κληρονομικού και οικογενειακού δικαίου των μουσουλμάνων. Η συγκεκριμένη αρμοδιότητα επιβεβαιώθηκε και με το νόμο 1920 του 1991 «περί θρησκευτικών λειτουργιών των Μουσουλμάνων της Θράκης».¹⁴⁹ Ως επικεφαλής θρησκευτικός λειτουργός προΐσταται σήμερα 400 θρησκευτικών λειτουργιών, (ιμάμηδων, μουεζίδων, χατιπήδων) και από 30 θεολόγους. Οι αποφάσεις του ως ιεροδικαστού είναι οι μόνες που υπόκεινται στον έλεγχο του αρμόδιου προέδρου πρωτοδικών, χωρίς όμως ο έλεγχος να αφορά την ουσία της εκδικασθείσας υπόθεσης. Για όλες τις άλλες υποθέσεις οι μουσουλμάνοι υπάγονται στην ελληνική δικαιοσύνη. Μέσα στις πολυφυλετικές, μουσουλμανικές μειονότητες της Θράκης η θρησκεία και κατ' επέκταση ο Μουφτής αποτελούν το μοναδικό ενοποιητικό στοιχείο. Επιπλέον, επειδή οι αγροτικές, μουσουλμανικές κοινότητες χαρακτηρίζονται

¹⁴⁷ Συμεών Σολταρίδης, «Η ιστορία των Μουφτειών της Δυτικής Θράκης», εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 1997.

¹⁴⁸ Ανδρεάδου Κ.Γ., «Η Μουσουλμανική Μειονότητα της Δυτικής Θράκης, ΕΜΣ – ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1956.

¹⁴⁹ Μέκος Ζαφείριος, «Θράκη, Συνιστώσες του Μειονοτικού Προβλήματος», Ηρόδοτος & Δικηγορικός Σύλλογος Ροδόπης, Αθήνα-Κομοτηνή, 1995, σελ. 61-74. Επίσης Τσιτσελίκης Κωνσταντίνος «Η θέση του Μουφτή στην Ελληνική Έννομη Τάξη», στο συλλογικό έργο «Νομικά Ζητήματα Θρησκευτικής Ετερότητας στην Ελλάδα», επιμέλεια Χριστόπουλος, εκδόσεις Κριτική, & ΚΕΜΟ, Αθήνα 1999, σελ. 310-323.

από έντονο συντηρητισμό και τυφλή προσήλωση προς το Ισλάμ, η σημασία του Μουφτή ξεπερνά τα όρια ενός θρησκευτικού ηγέτη και μετατρέπεται σε βασικό πόλο εξουσίας μέσα στη μειονότητα. Για πολλά χρόνια μετά την απελευθέρωση της Θράκης οι Μουφτήδες ήταν οι αδιαφιλονίκητοι ηγέτες των Μουσουλμάνων της περιοχής. Κύριο χαρακτηριστικό τους τον πρώτο καιρό ήταν η αντίδρασή τους στις Κεμαλικές μεταρρυθμίσεις και το τουρκικό κοσμικό κράτος. Για τους παραπάνω λόγους η Τουρκία επιδιώκει την τοποθέτηση «ελεγχόμενων» Μουφτήδων για να είναι δυνατή η χειραγώγηση των Μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης. Η επιλογή του γίνεται από τον Περιφερειάρχη ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, μέσα από έναν κατάλογο ατόμων που καταρτίζει το ειδικό μεικτό συμβούλιο, στη σύνθεση του οποίου μετέχουν δέκα μουσουλμάνοι θρησκευτικοί λειτουργοί και λαϊκοί. Για να μπορεί η μουσουλμανική κοινότητα να διοικείται θρησκευτικά από άτομο με γνώσεις, κύρος και ικανό να γνωρίζει τον τύπο και την ουσία του Ισλάμ από το 1991 θεσπίστηκαν νομοθετικά, υψηλά τυπικά προσόντα από την ελληνική πολιτεία για να διεκδικήσει κάποιος την θέση του μουφτή.

γ. Για την εκτέλεση των θρησκευτικών τους καθηκόντων η μουσουλμανική μειονότητα διατηρεί στη Θράκη 259 τεμένη, εκ των οποίων τα 96 βρίσκονται στον νομό Ξάνθης, στο νομό Ροδόπης υπάρχουν 142 και 21 τεμένη στο νομό Έβρου. Επίσης διατηρούνται 78 μετζίτια, 12 τεκέδες και 305 νεκροταφεία.¹⁵⁰ Επιπλέον υπάρχουν και δύο θρησκευτικά σεμινάρια των οποίων οι απόφοιτοι σπουδάζουν στην Αραβία με υποτροφίες του Ελληνικού Δημοσίου.

δ. Την τελευταία εικοσαετία έχει ξεσπάσει μια αμφισβήτηση του νόμιμα διορισμένου μουφτή από σκληροπυρηνικούς κύκλους της μειονότητας, με το πρόσχημα ότι αυτός δεν θα πρέπει να διορίζεται αλλά να εκλέγεται από τους ομόθρησκούς του, απαίτηση η οποία στερείται οποιασδήποτε νομικής και θρησκευτικής βάσης καθώς αφενός ο ισλαμικός νόμος αναγνωρίζει το δικαίωμα διορισμού του μουφτή ακόμα και σε μη μουσουλμανική χώρα αφετέρου σε καμία χώρα χριστιανική ή μουσουλμανική δεν εκλέγεται ο μουφτής.

ε. Θρησκευτικές Εορτές της Μειονότητας¹⁵¹

(1) Το Kourban Bairam, που γίνεται σε ανάμνηση της θυσίας του Αβραάμ. Αποτελεί μία ευχάριστη εορτή και εορτάζεται 70 ημέρες μετά το Ramazan.

(2) Το Ramazan Bairan, είναι η δεύτερη σε σειρά θρησκευτική εορτή και προηγείται αυτής τριανταήμερη νηστεία. Διαρκεί 5 έως 7 ημέρες.

(3) Γιορτή με θρησκευτικοκοινωνικό χαρακτήρα είναι και η θυσία που διοργανώνεται κάθε δύο ή τρία χρόνια στα πομακοχώρια, ανάλογα τις οι-

¹⁵⁰ Σολταρίδης Συμεών, «Η Δ. Θράκη και οι Μουσουλμάνοι, Τι ακριβώς συμβαίνει»: Εκδόσεις Νέα Σύνορα –Α.Α. Λιβάνη Αθήνα 1990.

¹⁵¹ Μ. Γ.Βαρβούνης «Christian Orthodox and Moslem popular religious customs: A study of influences and practices» JOAS5 1993 σελ 75-90.

κοινωνικές δυνατότητες του τζαμιού της περιοχής. Η γιορτή αυτή έχει έντονο κοινωνικό χαρακτήρα καθόσον καλούνται προσκεκλημένοι από τα γύρω χωριά και πάντα παραβρίσκεται ο Περιφερειάρχης και ο μουφτής.

στ. Αργία για τους μουσουλμάνους είναι η Τζουμα (η Παρασκευή), κατά την οποία οι άνδρες μουσουλμάνοι είναι υποχρεωμένοι να πάνε στην μεσημβρινή προσευχή στο τζαμί. Μετά το τέλος της προσευχής συνήθως γίνονται από τον χότζα ομιλίες πρακτικού περιεχόμενου.

4. Κοινωνική ζωή – Σύλλογοι – Σωματεία – Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

α. Στη Θράκη δραστηριοποιείται μεγάλος αριθμός συλλόγων των οποίων τα μέλη ανήκουν στη μουσουλμανική μειονότητα όπως οι σύλλογοι νέων Ξάνθης και Κομοτηνής, ο σύλλογος μουσουλμάνων δασκάλων αποφοίτων ιεροσπουδαστηρίου, ο σύλλογος επιστημόνων μειονότητας, η ένωση δασκάλων Δ. Θράκης, η Φιλόπρωχος αδελφότητα Μουσουλμάνων Ελλάδας, ο εκπολιτιστικός σύλλογος Χλόης, τα αθλητικά σωματεία Ασωμάτων και Φιλύρας και διοργανώνονται πλήθος εκδηλώσεων όπως διαλέξεις, εκθέσεις εργόχειρου και ζωγραφικής, συζητήσεις γύρω από την πολιτική που πρέπει να έχει η μειονότητα, διοργανώσεις αγώνων πάλης, ποδοσφαιρικές συναντήσεις, αγώνες ανωμάλου δρόμου, ψυχαγωγικές βραδιές κα.

β. Στη Θράκη η μουσουλμανική μειονότητα εκδίδει πέντε εβδομαδιαίες εφημερίδες και αριθμό διαφόρων περιοδικών και εντύπων που εκδίδονται μόνο κατά την διάρκεια εορτασμών.

γ. Στην Κομοτηνή λειτουργούν τρεις ιδιωτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί της μειονότητας. Εκτός από τους ιδιωτικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς η μειονότητα εκφράζεται και μέσα από την ελληνική ραδιοφωνία (ΕΡΑ) Κομοτηνής με μεταδώσεις δύο φορές την ημέρα δελτίο ειδήσεων για την μειονότητα. Ακόμα ο δήμος Κομοτηνής τοποθέτησε υψηλής απόδοσης δορυφορική κεραία προκειμένου όλοι οι μουσουλμάνοι δημότες να μπορούν να παρακολουθούν τα τουρκικά κυρίως προγράμματα. Όλα τα παραπάνω συμβάλουν ώστε οι μουσουλμάνοι της μειονότητας να απολαμβάνουν μια αξιοζήλευτη ελευθερία έκφρασης και ενημέρωσης που όμοια της δύσκολα συναντάς και στα πιο σύγχρονα δυτικά κράτη.

5. Οικονομική Κατάσταση Μουσουλμανικής Μειονότητας

α. Οι μουσουλμάνοι Έλληνες πολίτες απολαμβάνουν σήμερα όλες τις οικονομικές και επιχειρηματικές δυνατότητες που παρέχονται και στους χριστιανούς κατοίκους της συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής. Μέχρι το 1990 υπήρχαν βέβαια αρκετοί οικονομικοί περιορισμοί που εν πολλοίς ήταν απόρροια των

δύσκολων άλλοτε ή των ψυχρών τις περισσότερες φορές ελληνοτουρκικών σχέσεων. Από το 1991 ήρθαν όλοι οι οικονομικοί και άλλοι περιορισμοί που ίσχυαν μέχρι τότε. Ο νόμος 1368 που είχε θεσπιστεί επί κυβερνήσεως Μεταξά καταργήθηκε και οι μουσουλμάνοι έκτοτε απέκτησαν το δικαίωμα της νομής και χρήσης των κινητών και ακινήτων περιουσιακών τους στοιχείων.¹⁵²

β. Με την εφαρμογή της νέας νομοθεσίας έγιναν χιλιάδες αγοραπωλησίες μεταξύ μουσουλμάνων και χριστιανών σε όλη την περιφέρεια της Θράκης. Η απαξίωση των χριστιανών να γίνουν αγρότες οδήγησε σε αύξηση στην συγκέντρωση μεγάλων εκτάσεων γης από τους μουσουλμάνους ενώ σ' αυτό συνέβαλε σημαντικά η οικονομική βοήθεια της Τουρκίας η οποία προσέφερε χαμηλότοκα δάνεια μέσω των τουρκικών τραπεζών για τον σκοπό αυτό. Σύμφωνα με στοιχεία της Ακαδημίας Αθηνών του 1995 στο νομό Ξάνθης επί του συνόλου της καλλιεργήσιμης γης το 71% ανήκει σε μουσουλμάνους, το 23% σε χριστιανούς και το υπόλοιπο 6% είναι δημοτικές εκτάσεις. Οι μουσουλμάνοι γεωργοί καλλιεργούν στην πλειοψηφία τους καπνά εξαιρετικής ποιότητας ενώ το σύνολο των επιδοτήσεων που λαμβάνουν είναι πολύ μεγαλύτερο από το σύνολο των επιδοτήσεων των χριστιανών της περιοχής.

γ. Μεγάλη είναι και η συμμετοχή των μουσουλμάνων σε επιχειρηματικές δραστηριότητες διαθέτοντας εμπορικά μαγαζιά στη Ροδόπη και στην Ξάνθη με ποικιλία παρεχόμενων υπηρεσιών και εμπορευμάτων ενώ σε αντίθεση με το παρελθόν η πελατεία των επιχειρήσεων αυτών αποτελείται από το σύνολο του πληθυσμού της περιοχής ανεξαρτήτως θρησκεύματος ή καταγωγής ένεκα και των ανταγωνιστικών τιμών τους. Τα τελευταία χρόνια και μέσω του κοινοτικού προγράμματος Urban προωθείται και ενθαρρύνεται η μεικτή συμμετοχή ελλήνων και μειονοτικών σε κοινές επιχειρηματικές δραστηριότητες.

δ. Πέρα όμως από τις εμπορικές, οικονομικές δραστηριοποιήσεις των μελών της μειονότητας, υπάρχουν και επιστήμονες που καλύπτουν σχεδόν όλο το φάσμα των επιστημών. Ιδιαίτερα μετά την εφαρμογή του νόμου του 1997 περί εισαγωγής των νεαρών μουσουλμάνων στα Ανώτερα και Ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας παρουσιάσθηκε σημαντική αύξηση των μουσουλμάνων επιστημόνων, περιορίζοντας έτσι και έναν μοχλό πίεσης που χρησιμοποιούσε εκβιαστικά η Τουρκία η οποία απορροφούσε το σύνολο των νέων που ήθελαν να σπουδάσουν μετατρέποντας τους σε υποχείρια της τουρκικής προπαγάνδας. Σήμερα, οι επιστήμονες της μειονότητας έχουν ήδη συνδικαλιστεί ιδρύοντας τον Σύλλογο Επιστημόνων της Μειονότητας. Λίγο αργότερα από την ίδρυση του συγκεκριμένου συλλόγου ιδρύθηκε και η Ένωση Επιχειρηματιών της Μειονότητας.

ε. Σε ότι αφορά το οικονομικό επίπεδο διαβίωσης της μειονότητας αυτό ποικίλει. Η γενική εικόνα που αποκομίζει κάποιος για την οικονομική τους κα-

¹⁵² Δήμητρα Ακριτίδου, «Μουσουλμανική Μειονότητα», Εκδόσεις Βάνιας Θεσ/νίκη 2004, σελ 76..

τάσταση είναι ότι όσοι από αυτούς ασκούν επιστημονικά και εμπορικά επαγγέλματα βρίσκονται σε σαφώς καλύτερη κατάσταση από αυτούς που ασχολούνται με τη γεωργία.

6. Εκπαίδευση

α. Ένα σημείο που παρουσιάζεται έμπρακτα ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της ελληνικής πολιτείας προς τη μουσουλμανική μειονότητα είναι ο τομέας της εκπαίδευσης. Το 1920 λειτουργούσαν 86 μουσουλμανικά δημοτικά σχολεία, στα οποία διδάσκονταν μόνο το Κοράνιο στα Αραβικά. Σήμερα στη Θράκη λειτουργούν 232 δημοτικά σχολεία με περίπου 7.000 μαθητές και πάνω από 450 μουσουλμάνους δασκάλους, αναλογία 1 προς 12 ενώ στα αντίστοιχα ελληνικά σχολεία η αναλογία ξεπερνά το 1 προς 20. Επίσης ενώ η Ελληνική πολιτεία κλείνει για τα ελληνόπουλα όσα σχολεία έχουν λίγους μαθητές για τους μουσουλμάνους ειδικά λειτουργούν σχολεία με λιγότερους από 10 μαθητές. Λειτουργούν επίσης 2 γυμνάσια – λύκεια και 2 ιεροσπουδαστήρια, το ένα στην Κομοτηνή και το άλλο στον Εχίνο, τα οποία δίνουν υποτροφίες στους μαθητές τους για να σπουδάσουν ισλαμική θεολογία τα οποία από το 1995 με το νόμο 2621 κατέστησαν ισότιμα με τα αντίστοιχα εκκλησιαστικά λύκεια εξαετούς φοίτησης. Από το 1952 λειτουργεί η Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης στην οποία φοιτούν απόφοιτοι λυκείων που στην συνέχεια διορίζονται στα μειονοτικά σχολεία ως δάσκαλοι ενώ λειτουργούν επίσης πολλά «κουράν κουρσλαρί» που αποτελούν σχολεία εκμάθησης του Κορανίου χωρίς όμως κρατικό έλεγχο.

β. Με τις ειδικές συμφωνίες του 1951 και του 1968 καθιερώθηκε μεταξύ άλλων η τουρκική γλώσσα ως η μόνη μειονοτική γλώσσα της εκπαίδευσης καθώς επίσης έγινε δυνατή η εισαγωγή των τουρκικών διδακτικών βιβλίων και επιτράπη η είσοδος δασκάλων εκ Τουρκίας στα ελληνικά μειονοτικά σχολεία. Με τις παραπάνω ρυθμίσεις όσοι μουσουλμάνοι θέλουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους και είναι Πομάκοι ή Αθίγγανοι ουσιαστικά υποχρεώνονται από το ελληνικό κράτος να μάθουν τουρκικά δεδομένου ότι η παραπάνω γλώσσα είναι η μοναδική γλώσσα εκπαίδευσης όλης της μουσουλμανικής μειονότητας. Το παραπάνω γεγονός οδηγεί την μειονοτική εκπαίδευση σε μονοπολιτισμική με καθαρά τουρκοκεντρικό χαρακτήρα και προσανατολισμό. Πομάκοι και Αθίγγανοι δύο από τις τρεις συνιστώσες της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, δεν διδάσκονται όχι στοιχεία του πολιτισμού τους αλλά ούτε καν τη μητρική τους γλώσσα. Οι μαθητές μαθαίνουν να διαβάζουν και να γράφουν αραβικά για να μελετούν το Κοράνιο, μαθαίνουν την τουρκική γλώσσα στην παλαιά και στη νέα γραφή για τα υπόλοιπα θρησκευτικά τους βιβλία που είναι διατυπωμένα σε αυτή και τέλος μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα για τα κύρια μαθήματα του σχολείου τους. Την επιβολή εκμάθησης της τουρκικής γλώσσας χρησιμοποιεί και η τουρκική προπαγάνδα ως μέσο εκτουρκισμού των Πομάκων, προσπαθώντας να αποβάλουν την γλώσσα των προγόνων τους.

γ. Σε ότι αφορά την συμμετοχή των γυναικών της μειονότητας στη εκπαίδευση, σύμφωνα με στοιχεία του Συντονιστικού Γραφείου Μειονοτικής Εκπαίδευσης το οποίο έχει έδρα την Καβάλα, στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία της Θράκης φοιτούν συνολικά 6.800 μαθητές από τους οποίους περίπου το 50% είναι κορίτσια. Αντίστοιχα στην μέση εκπαίδευση φοιτούν 1159 μαθητές εκ των οποίων τα 427 είναι κορίτσια. Είναι εμφανής η διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στους φοιτούντες στην δημοτική εκπαίδευση και σ' αυτούς που φοιτούν στη μέση εκπαίδευση. Τηρουμένων των αναλογιών μείωσης από τη μία βαθμίδα στην άλλη παρατηρείται τελικά ότι πολύ λίγα κορίτσια που αποφοιτούν από το δημοτικό συνεχίζουν στο γυμνάσιο. Τα νούμερα διαφοροποιούνται όταν κανείς δει τους αριθμούς όσων αποφοιτούν από το λύκειο. Κατά το σχολικό έτος για παράδειγμα 2000 – 2001 αποφοίτησαν συνολικά 33 κορίτσια και 21 αγόρια, ενώ κατά το ίδιο έτος στα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας εισήχθησαν βάσει των χαριστικών ρυθμίσεων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, συνολικά 70 νέοι (21 γυναίκες) από το νομό Ξάνθης και 77 νέοι (22 γυναίκες) από την Ροδόπη[27]. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι ο νόμος για την εύκολη πρόσβαση - εισαγωγή των μουσουλμανόπαιδων στα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας βοήθησε και βοηθάει στην αύξηση των εισακτέων τα τελευταία χρόνια γεγονός το οποίο μόνο όφελος μπορεί να προσφέρει καθόσον πλέον ο δρόμος των σπουδών δεν είναι πλέον μονόδρομος προς την Τουρκία, με ότι όφελος αυτό συνεπάγεται.

7. Η Άτυπη Εσωτερική Οργάνωση της Μουσουλμανικής Μειονότητας

Η άτυπη εσωτερική οργάνωση της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη περιλαμβάνει τα εξής:

α. Συντονιστική Επιτροπή - Ανώτατη Μειονοτική Επιτροπή

Συστάθηκε το 1995. Για να ικανοποιηθούν όλοι οι δελφίνοι αποφασίσθηκε να συμμετέχουν στην επιτροπή και οι δύο ψευδομουφτήδες, όλοι οι νύν και πρώην Μουσουλμάνοι Βουλευτές, οι εκλεγμένοι εκπρόσωποι δήμων, κοινοτήτων και νομαρχιών και οι πρόεδροι επιστημονικών και επαγγελματικών συλλόγων της μειονότητας και θρησκευτικοί λειτουργοί. Ως σκοπός της επιτροπής καθορίστηκε «η προστασία των πολιτικών και θρησκευτικών δικαιωμάτων της τουρκικής μειονότητας της Δυτικής Θράκης με τη συμμετοχή τοπικών παραγόντων που θα επανδρώσουν τη Συντονιστική Επιτροπή, θα δίνουν τη μάχη για την τήρηση της Συνθήκης της Λωζάννης και των άλλων συμφωνιών που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα με το σκοπό η Συντονιστική Επιτροπή να είναι ο μεγαλύτερος και πιο σημαντικός σύλλογος που έχει ιδρυθεί μέχρι σήμερα».¹⁵³ Παράλληλα με τη Συντο-

¹⁵³ Άρθρο 2 του άτυπου καταστατικού της Συντονιστικής Επιτροπής Τουρκικής Μειονότητας Δυτικής Θράκης. Για περισσότερα βλ. Συρίγου Α., «Δυτική Θράκη: η αθέατη όψη», Νέα Κοινωνιολογία, Τεύχος 29, Χειμώνας 1999-2000, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 78-81.

νιστική Επιτροπή ανασυστάθηκε¹⁵⁴ και η Ανώτατη Μειονοτική Επιτροπή. Η Ανώτατη Μειονοτική Επιτροπή είναι ουσιαστικά το κορυφαίο και μαζικότερο όργανο της μειονότητας, «ο σύμβουλος της Τουρκικής Μειονότητας Δυτικής Θράκης», όπως αναφέρεται στο σχετικό άτυπο καταστατικό.¹⁵⁵ Στην Ανώτατη Μειονοτική Επιτροπή συμμετέχουν όλα τα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής, όλοι οι τοπικοί παράγοντες που δεν είναι στη Συντονιστική (υπολογίζονται σε 35), εκπρόσωποι της μειονότητας από το νομό Έβρου, τη νεολαία και τις γυναίκες (υπολογίζονται σε 14), από τους επαγγελματίες (υπολογίζονται σε 60), από τον οικισμό Ήφαιστο της Κομοτηνής και από τα δημοτικά συμβούλια Σαππών και Ιάσμου. Το σύνολο των ατόμων που συμμετέχουν στην Ανώτατη Μειονοτική Επιτροπή ανέρχεται περίπου σε 160. Η Ανώτατη Μειονοτική Επιτροπή συνεδριάζει τουλάχιστον μία φορά το χρόνο. Η Συντονιστική Επιτροπή αναλαμβάνει να υλοποιεί τις αποφάσεις της Ανώτατης Μειονοτικής Επιτροπής που αφορούν «τη βελτίωση των δικαιωμάτων της μειονότητας».¹⁵⁶ Η Συντονιστική Επιτροπή αποτελεί ουσιαστικά το εκτελεστικό όργανο της Ανώτατης Μειονοτικής Επιτροπής.

β. Το Τουρκικό Προξενείο Κομοτηνής

Η ιστορία του τουρκικού Προξενείου στην Κομοτηνή ξεκινά αμέσως μετά τη Συνθήκη της Λωζάννης. Από το 1923 μέχρι το 1930 στην Θράκη λειτουργούσε ως απλό προξενικό γραφείο υπό την εποπτεία του τουρκικού Προξενείου της Θεσσαλονίκης. Το έτος εκείνο η Τουρκία αναβάθμισε το γραφείο σε Προξενείο με τη σύμφωνη γνώμη της κυβερνήσεως Βενιζέλου.¹⁵⁷ Σημειώνεται ότι παρά την εντύπωση που επικρατεί, το Προξενείο Κομοτηνής δεν λειτουργεί σε αμοιβαιότητα με το αντίστοιχο ελληνικό της Κωνσταντινουπόλεως. Το 1930 η ελληνική κυβέρνηση έχασε την ευκαιρία να ζητήσει σε αμοιβαιότητα τη δημιουργία ελληνικού Προξενείου στην Ίμβρο, ενώ μια δεύτερη ευκαιρία χάθηκε όταν το 1950 η Τουρκία αναβάθμισε το Προξενείο της σε Γενικό Προξενείο. Με την εγκατάσταση του τουρκικού Προξενείου στη Θράκη, η Τουρκία αυτοανακηρύχθηκε ελεγκτής των συνθηκών διαβιώσεως των Μουσουλμάνων της περιοχής και της εφαρμογής της Συνθήκης της Λωζάννης. Το Προξενείο επεδίωξε από την πρώτη στιγμή να εκτουρκίσει τη μειονότητα. Προσφέροντας αφειδώς χρήματα και δύναμη στους εκλεκτούς του, επιλύοντας τις διαφορές μεταξύ των μειονοτικών, ασκώντας έλεγχο στα θρησκευτικά ζητήματα, εκφοβίζοντας τις αδέσμευτες φωνές, προσπάθησε να υποκαταστήσει την ελληνική διοίκηση. Οι προσπάθειές του Προξενείου σήμερα επικεντρώνο-

¹⁵⁴ Τον Ιανουάριο του 1988 μία αυτοαποκαλούμενη Ανώτατη Μειονοτική Επιτροπή κάλεσε τους Μουσουλμάνους της Θράκης σε συγκέντρωση διαμαρτυρίας για τη δικαστική απαγόρευση της χρήσεως του όρου "τουρκικός" από δύο σωματεία της μειονότητας. Η συγκέντρωση της 29ης Ιανουαρίου 1988 έδειξε και το στίγμα της Επιτροπής. Οι διοργανωτές της έκαναν ότι ήταν δυνατόν για να προκαλέσουν και να δημιουργήσουν επεισόδια τα οποία θα εκμεταλλεύονταν στη συνέχεια για να προβάλλουν την εικόνα μίας καταπιεσμένης μειονότητας. Εκείνη την περίοδο η Ανώτατη Μειονοτική Επιτροπή ελεγχόταν πλήρως από τον τότε πολιτευτή Αχμέτ Σαδίκ. Στη συνέχεια περιήλθε σε αδράνεια, λόγω της πληθωρικής παρουσίας του Σαδίκ, για να απενεργοποιηθεί ουσιαστικά μετά το θάνατο του.

¹⁵⁵ Άρθρο 6 του άτυπου καταστατικού της Ανώτατης Μειονοτικής Επιτροπής.

¹⁵⁶ Γεωργίου Βασίλειος, «Η σκιά της Άγκυρας πάνω στην ελληνική Θράκη», Αθήνα: Ρήγας, 1996, Ιμάμ Μεχμέτ – Τσακιρίδου Όλγα, «Μουσουλμάνοι και Κοινωνικός Αποκλεισμός», Αθήνα: Λιβάνη, 2003, Μέκος Ζαφείριος, «Τη Θράκη και τα μάτια σας», Αθήνα: Ηρόδοτος, 2000, Χολέβας Ιωάννης, «Η Θράκη κατηγορεί και αξιώνει», Αθήνα: Πελασγός, 1993.

¹⁵⁷ Α. Αλεξανδρή «Το Ιστορικό Πλαίσιο των Ελληνοτουρκικών Σχέσεων» στο συλλογικό έργο «Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις 1923-1987», Εκδόσεις Γνώση, Αθήνα 1988, σελ. 95.

νται σε δύο σημεία. Το πρώτο σημείο είναι η ιδιαίτερη έμφαση που δίνεται στην προώθηση μειονοτικών, με τους οποίους διατηρεί στενές σχέσεις, ως υποψηφίων σε πολιτικές, δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές. Στόχος της Τουρκίας είναι να δημιουργείται με την εκλογή τους και την άσκηση των καθηκόντων τους η εντύπωση «συνδιοικήσεως» μεταξύ ελληνικών και τουρκικών αρχών. Το δεύτερο σημείο αφορά την οικονομική διείσδυση στην περιοχή. Αυτή επιχειρείται με την ενθάρρυνση δημιουργίας επιχειρήσεων στην περιοχή είτε από μειονοτικούς είτε από επιχειρήσεις από την Τουρκία¹⁵⁸.

γ. Τα Βακούφια¹⁵⁹

Από πολύ παλιά επικρατούσε στους Μουσουλμάνους πιστούς η συνήθεια να αφιερώνουν για θρησκευτικούς λόγους διάφορα αντικείμενα, ιδίως κτήματα, υπό τον τύπο κληροδοτήματος. Αιτία της αφιέρωσης ήταν η επιθυμία προσπέλασης και λατρείας του Θεού (Αλλάχ). Βακούφι («βακ» στα τουρκικά) ήταν λοιπόν, κτήμα αφιερωμένο στο Θεό, το οποίο είτε από μόνο του είτε μέσω των προσόδων του εξυπηρετούσε κάποιον ευαγή, φιλανθρωπικό ή κοινωφελή σκοπό. Για το λόγο αυτό τα βακούφια χαρακτηρίζονταν ως «πράγματα του θείου δικαίου» (*res divini juris*) και ήταν αναπαλλοτρίωτα. Η αφιέρωση γινόταν με δήλωση του αφιερωτή ενώπιον του αρμόδιου ιεροδίκη (καδή), ότι παρέχει την περιουσία του ως διαρκή ελεημοσύνη. Προκειμένου η δήλωση αυτή να καταστεί αμετάκλητη, απαιτούνταν επικύρωσή της από τον ιεροδίκη και καταχώρηση της σχετικής απόφασης σε ειδικό βιβλίο του ιεροδικείου. Ακίνητα αφιερώνονταν μόνο με έγγραφο, το λεγόμενο «βακφιγιέ» (αφιερωτήριο)) το οποίο χρειαζόταν και μεταγραφή. Τα Βακούφια είναι, λοιπόν, ιδρύματα της μουσουλμανικής μειονότητας της Δυτικής Θράκης με θρησκευτικό ή κοινωφελή χαρακτήρα. Ειδικότερα, αποτελούν σύνολα περιουσίας που τάσσονται από Μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης, για την εξυπηρέτηση θρησκευτικών ή κοινωφελών σκοπών και αποκτούν νομική προσωπικότητα με προεδρικό διάταγμα που εγκρίνει τη σύστασή τους.

δ. Τέλος σημαντικό ρόλος στην άτυπη αυτή εσωτερική οργάνωση της μουσουλμανικής μειονότητας διαδραματίζουν οι Μουφτήδες για τους οποίους ενδελεχώς αναφερθήκαμε παραπάνω στην παράγραφο 3β, αναλύοντας τους θεσμούς στο παρόν Παράρτημα.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Ελευθέριος Γ. Ζαγκοντίνος
Συνταγματάρχης (ΤΘ)

¹⁵⁸ Για το ρόλο του Προξενείου σε σχέση με τα γεγονότα του Ιανουαρίου του 1988 βλ. άρθρο του Κ. Ιορδανίδη, «Απομόνωση των Εξτρεμιστών στην Κομοτηνή: Ποιός ο Ρόλος του Τουρκικού Προξενείου;», Καθημερινή, 7 Φεβρουαρίου 1988.

¹⁵⁹ Συμεών Σολταρίδης, «Η ιστορία των Μουφτειών της Δυτικής Θράκης», εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 1997, σελ. 157.

Συνταγματάρχης (ΤΘ)
Ελευθέριος Ζαγκοντίνος
του Γεωργίου (ΑΜ:50181)
Σπουδαστής ΣΕΘΑ
10 Ιουν 2019

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Δ» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Τα όργανα που χρησιμοποιεί η Τουρκία για να εφαρμόσει την προπαγάνδα της στην περιοχή της Θράκης συνοψίζονται στα εξής:

1. Το Γενικό Τουρκικό Προξενείο Κομοτηνής

α. Το Γενικό Τουρκικό Προξενείο Κομοτηνής, αποτελεί τον κεντρικό φορέα άσκησης της τουρκικής προπαγάνδας και πολιτικής στο χώρο της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης. Προσπαθεί διαρκώς να κατευθύνει και να ελέγχει τη μειονότητα, επιδιώκοντας να την καταστήσει όργανο της επεκτατικής τουρκικής πολιτικής, χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους όπως:

(1) Παροχή κάθε είδους διευκολύνσεων στους μουσουλμάνους που επισκέπτονται την Τουρκία και αντίστοιχα παρεμβολή κάθε είδους εμποδίων σ' εκείνους, που δεν βρίσκονται υπό τον έλεγχό του.

(2) Χορήγηση υποτροφιών για σπουδές στην Τουρκία.

(3) Οικονομική ενίσχυση, οργανωτική υποστήριξη και ιδεολογικοπολιτική καθοδήγηση των ακραίων μουσουλμανικών κύκλων.

β. Οι επιδιώξεις του Προξενείου, στην επίτευξη των οποίων συνεπικουρείται από τα ακραία μουσουλμανικά στοιχεία, είναι:

(1) Η καλλιέργεια της τουρκικής συνείδησης σε όλες τις ιδιαίτερες ομάδες, που απαρτίζουν την μειονότητα.

(2) Η παρουσίαση της καθαρά θρησκευτικής μειονότητας ως εθνικής – τουρκικής.

(3) Η σύσφιξη των δεσμών της μειονότητας με την Τουρκία.

(4) Ο προσεταιρισμός ή αν αυτό δεν επιτευχθεί, η απομόνωση των συνετών και μετριοπαθών μουσουλμάνων.

(5) Η προπαγάνδιση της «καταπίεσης» της μειονότητας.

(6) Η συγκέντρωση και αξιοποίηση κάθε είδους πληροφοριών.

(7) Η επιλογή ορισμένων μουσουλμάνων, που μετά από ορισμένη εκπαίδευση στην Τουρκία, θα διαμορφωθούν σε ελεγχόμενους από αυτό ηγέτες της μειονότητας.

(8) Ο έλεγχος και η κατεύθυνση όλων των δραστηριοτήτων της μειονότητας.

(9) Η υπό την καθοδήγησή του αυτόνομη πολιτική έκφραση της μειονότητας στους ελληνικούς αντιπροσωπευτικούς θεσμούς και η προσπάθεια της εξυπηρέτησης, μέσω των εκπροσώπων της, των τουρκικών επεκτατικών σχεδίων.

2. Οι Μουσουλμάνοι Ηγέτες της Μειονότητας

Στα ηγετικά στελέχη της μειονότητας ανήκουν οι θρησκευτικοί λειτουργοί, οι επιστήμονες, οι πολιτικοί και οι οικονομικά ισχυροί μουσουλμάνοι της Θράκης. Διακρίνονται κυρίως σε δύο κατηγορίες:

α. Σε μετριοπαθείς και συνετούς, οι οποίοι επιθυμούν καλές σχέσεις με τους χριστιανούς της περιοχής και επιδιώκουν την επίλυση των προβλημάτων, με τη συνεργασία της ελληνικής διοίκησης. Αυτοί δεν δέχονται να τεθούν υπό τον έλεγχο του Προξενείου, γι' αυτό και δεν έχουν καλές σχέσεις με αυτό και τους καθοδηγούμενους απ' αυτό ακραίους κύκλους.

β. Σε ακραίους και φανατικούς, οι οποίοι βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο του Προξενείου και προωθούν συνειδητά τις επεκτατικές επιδιώξεις της τουρκικής πολιτικής. Αυτοί επηρεάζουν κυρίως τους μουσουλμάνους των αγροτικών και υποανάπτυκτων περιοχών της Θράκης.

3. Οι Τούρκοι Εκπαιδευτικοί

α. Η εκπαίδευση της μειονότητας αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί στρατηγικής σημασίας παράγοντα στη προσπάθεια της Άγκυρας για τον εκτουρκισμό του μουσουλμανικού στοιχείου και τη χρησιμοποίησή του ως βραχίονα για την προώθηση των επεκτατικών σχεδιασμών της. Γι' αυτό και ο έλεγχος της εκπαιδευτικής διαδικασίας ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την προσέγγιση των επιδιώξεών της.

β. Το ελληνικό κράτος, για να παρεμποδίσει τη μετατροπή των μειονοτικών σχολείων σε χώρους τουρκικής προπαγάνδας από μουσουλμάνους δασκάλους που σπουδάζουν στην Τουρκία και εκπαιδεύονται ειδικά για να παίξουν τον ρόλο προπαγανδιστών του εκτουρκισμού, έχει ιδρύσει την Ειδική Παιδαγωγική

Ακαδημία Θεσσαλονίκης (Ε.Π.Α.Θ) στην οποία φοιτούν μουσουλμάνοι που στη συνέχεια διορίζονται δάσκαλοι στα μειονοτικά σχολεία.

γ. Η ηγεσία της μειονότητας, με την καθοδήγηση του Προξενείου, προσπαθεί να απομονώσει και να εξουθενώσει τους μουσουλμάνους δασκάλους, που έχουν αποφοιτήσει από την Ε.Π.Α.Θ. Έτσι ενώ αποδέχονται τους χριστιανούς δασκάλους που διδάσκουν Ελληνικά, γιατί τους θεωρούν ξένο σώμα, από το οποίο δεν κινδυνεύει ο έλεγχός τους επί της μειονότητας, ασκούν αφόρητες πιέσεις στους ομοθρήσκους τους και στις οικογένειές τους, εκτός και αν υποκύπτουν στις πιέσεις και ευθυγραμμιστούν μαζί τους.

4. Οι Μουσουλμάνοι Ιερουργοί

α. Σε αντίθεση με την Τουρκία η χώρα μας εξασφάλισε την ελεύθερη άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων των μουσουλμάνων της ελληνικής Θράκης. Η θρησκευτική ηγεσία της μειονότητας αποτελείται από τους τρεις μουφτήδες Κομοτηνής, Ξάνθης και Διδυμοτείχου, οι οποίοι μισθοδοτούνται από το ελληνικό κράτος.

β. Παρά την απόλυτη κατοχύρωση των θρησκευτικών δικαιωμάτων και της λατρείας, μια μεγάλη μερίδα του μουσουλμανικού κλήρου, υπό την καθοδήγηση της τουρκικής προπαγάνδας και του Προξενείου, έχει αρχίσει να προσχωρεί σε ανθελληνικές θέσεις ενώ μουσουλμάνοι ιερουργοί που τηρούν μετριοπαθή στάση επιδιώκοντας αρμονική συνύπαρξη χριστιανών και μουσουλμάνων και δεν εμπλέκονται σε πολιτικές διενέξεις μη υπακούοντας στην Τουρκική προπαγάνδα γίνονται αντικείμενο απαίτησης για αντικατάσταση από τη μεριά της Τουρκίας με άλλους της αρεσκείας τους που εκπληρώνουν τους σκοπούς της.

γ. Κατά τις θρησκευτικές εορτές των μουσουλμάνων που πραγματοποιούνται στα διάφορα τεμένη οι ψευτομουφτήδες μεταφέρουν τα ανθελληνικά μηνύματα της Τουρκικής Προπαγάνδας στους πιστούς μουσουλμάνους. Τα ίδια μηνύματα διαβάζουν οι Ιμάμηδες μέσα στα τζαμιά στη διάρκεια της προσευχής με κύριο στόχο από τη μια μεριά να φανατίσουν τους μειονοτικούς συμπολίτες απέναντι στη χώρα μας και από την άλλη να τους καταδείξουν ότι η μητέρα πατρίδα τους είναι η Τουρκία.

5. Ο Μειονοτικός Τύπος

α. Η δύναμη του τουρκόφωνου τύπου είναι μεγάλη. Αποτελεί έναν από τους προσδιοριστικούς παράγοντες της στάσης και των αντιλήψεων, που διαμορφώνει η μειονότητα για το Ελληνικό Κράτος και τις σχέσεις της με τους Χριστιανούς.

β. Πολλές φορές εκτρέπεται και με ανθελληνικά άρθρα, που υποτίθεται ότι γράφονται για τη διεκδίκηση δικαιωμάτων, διαβρώνει και δυναμιτίζει τις ειρηνικές σχέσεις. Πολλές φορές πάλι οι παράνομες οργανώσεις των εξτρεμιστών μουσουλμάνων της μειονότητας, προσπαθούν να τρομοκρατήσουν τους μη μουσουλμάνους κατοίκους της Θράκης και μέσα από την αρθρογραφία συνιστούν στους μουσουλμάνους να είναι οπλισμένοι για κάθε ενδεχόμενο επιδιώκοντας και δυναμιτίζοντας αναταραχές καθώς κάθε διαταραχή στις σχέσεις χριστιανών και μουσουλμάνων στην περιοχή, βλάπτει την Ελλάδα και ευνοεί την επεκτατική πολιτικής της Τουρκίας, που θέλει να τονίσει την ύπαρξη προβλήματος στη Θράκη. Η πραγματικότητα αυτή δίνει την εξήγηση για τον ανθελληνισμό των εντύπων, που άλλοτε εκφράζεται άμεσα και άλλοτε με αλληγορίες και ποιήματα.

γ. Πρωτοστάτες και λάτρεις της τακτικής αυτής είναι οι εφημερίδες «Ιλερί» (Εμπρός), «Ακίν» (Επιδρομή) της Κομοτηνής και «Τρακιανίν Σεσί» (Φωνή της Θράκης) της Ξάνθης, που δίνουν κάθε τόσο δείγματα του μίσους που τις διακατέχει. Επιπρόσθετα δεν πρέπει να ξεχνάμε και τον Τουρκικό τύπο και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης που συμβάλουν τα μέγιστα σ' αυτή την προσπάθεια.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Ελευθέριος Γ. Ζαγκοντίνος
Συνταγματάρχης (ΤΘ)

Συνταγματάρχης (ΤΘ)
Ελευθέριος Ζαγκοντίνος
του Γεωργίου (ΑΜ:50181)
Σπουδαστής ΣΕΘΑ
10 Ιουν 2019

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Ε» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΦΙΑ

1. Ακριτίδου Δήμητρα, «Μουσουλμανική Μειονότητα», Εκδόσεις Βάνιας Θεσ/νίκη 2004.
2. Αλεξανδρής Αλέξης, «Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις», Αθήνα, Γνώση, 1991.
3. Αλεξανδρής Αλέξης, «Το Ιστορικό Πλαίσιο των Ελληνοτουρκικών Σχέσεων, Ελληνοτουρκικές σχέσεις 1923-1987», Εκδόσεις Γνώση, Αθήνα 1988.
4. Ανδρεάδης Κ.Γ., Η μουσουλμανική μειονότης της Δυτικής Θράκης, Θεσσαλονίκη: Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών / Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 1956.
5. Ασημακοπούλου Φωτεινή - Χρηστίδου Σεβαστή, «Η Μουσουλμανική Μειονότητα της Θράκης και οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις», Αθήνα: Λιβάνης 2002.
6. Βακαλόπουλος Κωνσταντίνος, «Ιστορία του Βορείου Ελληνισμού. Θράκη», Εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1993.
7. Βαρβούνης Μ.Γ., «Παραδοσιακός Πολιτισμός των Πομάκων της Θράκης», Αθήνα: Οδυσσέας, 2000.
8. Γεωργίου Βασίλειος, «Η σκιά της Άγκυρας πάνω στην Ελληνική Θράκη», Αθήνα: Ρήγας, 1996.
9. Γεωργαλίδου Μ., «Η Αφήγηση: Η Συνομιλιακή Διαπραγμάτευση Ζητημάτων Ταυτότητας στο Πλαίσιο της Δίγλωσσης Γλωσσικής Κοινότητας των Μουσουλμάνων της Ρόδου», Πρακτικά. 6th International Conference on Greek Linguistics, 2004.
10. Γιαννόπουλος Γ., «Σύντομη ιστορία της Δωδεκανήσου».
11. Γονατάς Νεόφυτος - Κυδωνιάτης Παρασκευάς, «Η Μουσουλμανική Μειονότητα της Θράκης», Κομοτηνή: Εκλογή, 1985.

12. Γεωργαλάς, Γεώργιος, «Η Προπαγάνδα, Μεθοδική και Τεχνική της Αγωγής των Μαζών», Γεωργιάδης, Αθήνα, 1967.
13. Γκίνης Γ., «Τουρκία το Γειτονικό Ηφαίστειο», Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1991.
14. Γλυκατζή – Αρβελέρ Ελένη, «Γιατί το Βυζάντιο», Αθήνα: Μεταίχμιο, 2012.
15. Διβάνη Λένα, «Ελλάδα και Μειονότητες. Το Σύστημα Διεθνούς Προστασίας της Κοινωνίας των Εθνών», Εκδ. Νεφέλη 1995.
16. Ευαγγελόπουλος Δημήτριος, «Τεχνολογία Υποταγής Συνειδήσεως», Εκδ. Έσοπτρον, Αθήνα 2000.
17. Ευθυμίου Μ. «Εβραίοι και Χριστιανοί στα Τουρκοκρατούμενα Νησιά του Νοτιοανατολικού Αιγαίου».
18. Ευαγγελόπουλος Δημήτριος, Τα»εχνολογία Υποταγής Συνειδήσεως», Εκδ. Έσοπτρον, Αθήνα 2000.
19. Έξαρχος Γιώργης, «Αυτοί είναι οι Τσιγγάνοι», Εκδ. Γαβριηλίδης, Αθήνα 1996.
20. Ζάρακας Ν., «Τοπωνύμια της νήσου Κω, στα Κωακά», Τομ. Β΄.
21. Ζεγκίνη Ε., Ο Μπεκτασισμός στη Δυτική Θράκη, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 1988.
22. Ζεγκίνη Ε., Οι Μουσουλμάνοι Αθίγγανοι της Θράκης, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη, 1994.
23. Θεοδωρακόπουλος Παναγιώτης , «Προπαγάνδα η Ένδοξη», Εκδ. Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2006.
24. Ιμάμ Μεχμέτ – Τσακιρίδου Όλγα, «Μουσουλμάνοι και Κοινωνικός Αποκλεισμός», Αθήνα: Λιβάνη, 2003.
25. Καλογερόπουλος, Ν.Α., «Η Προπαγάνδα Μέσον Βιασμού των Λαών» Β΄ Έκδοσης-Συμπληρωμένη, Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1986.
26. Καφετζή Δ. Ευγενία, «Οι Μουσουλμανικές Μειονότητες της Θράκης και οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις από τη Συνθήκη της Λωζάννης μέχρι σήμερα», Αθήνα: Γόρδιος, 2011.
27. Κοπάκης Μανώλης, «Θράκη: Η Μειονότητα σήμερα», Αθήνα: Νέα Σύνορα-Α.Α. Λιβάνη, 2000.
28. Κιτσίκης Δ., «Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, 1280-1924», Εστία, Αθήνα 1988.

29. Λιάπης Αντ., «Οι Πομάκοι μέσα στο Χρόνο», Θρακική Επετηρίδα IV.
30. Λιάπη Αντώνιος, «Η Υποθηκευμένη Γλωσσική Ιδιαιτερότητα των Πομάκων», Θρακική Εταιρεία, Κομοτηνή, 1995.
31. Λιάπη Αντώνιος, «Γλωσσάριο της Ρωμανί, όπως την μιλούν οι Μουσουλμάνοι Ρωμά της ελληνικής Θράκης (ελληνο-ρωμανό)», Κομοτηνή, 1998.
32. Μέκος Ζαφείριος, «Οι Πομάκοι στη Θράκη», εκδ. Ηρόδοτος, Θεσσαλονίκη 2001.
33. Μέκος Ζαφείριος, «Τη Θράκη και τα Μάτια σας», Αθήνα: Ηρόδοτος, 2000.
34. Μέκος Ζαφείριος, «Θράκη, Συνιστώσες του Μειονοτικού Προβλήματος», Ηρόδοτος & Δικηγορικός Σύλλογος Ροδόπης, Αθήνα-Κομοτηνή, 1995.
35. Νικολόπουλος, Ηλ., «Πολιτικές Δυνάμεις και Εκλογική Συμπεριφορά της Μουσουλμανικής Μειονότητας στη Δυτική Θράκη: 1923-1955», Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, Τόμος Η', Αθήνα 1990-91.
36. Παναγιωτίδης Ναθανάηλ, «Μουσουλμανική Μειονότητα και Εθνική Συνείδηση στη Σχολική Ηλικία, Αλεξανδρούπολη: Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Έβρου, 1995.
37. Παπαδημητρίου Παναγιώτης, «Οι Πομάκοι της Ροδόπης», Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, 2003.
38. Παπαχριστοδούλου Χ., «Ιστορία της Ρόδου».
39. Πόλυς Μυλωνάς, «Οι Πομάκοι της Θράκης», εκδ. Νέα Σύνορα – Λιβάνη, Αθήνα 1990.
40. Σέλλα-Μάζη Ελένη, «Διγλωσσία και Ολιγότερο Ομιλούμενες Γλώσσες στην Ελλάδα», στο «Το Μειονοτικό Φαινόμενο στην Ελλάδα. Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών», εκδ. Κριτική, Αθήνα 1997 (επιμέλεια: Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης - Δημήτρης Χριστόπουλος)
41. Σολταρίδης Συμεών, «Η Δ. Θράκη και οι Μουσουλμάνοι, Τι ακριβώς συμβαίνει»: Εκδόσεις Νέα Σύνορα –Α.Α. Λιβάνη Αθήνα 1990.
42. Σολταρίδης Συμεών, «Η ιστορία των Μουφτειών της Δυτικής Θράκης», εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 1997.
43. Συρίγος Α., «Δυτική Θράκη: η αθέατη όψη», Νέα Κοινωνιολογία, Τεύχος 29, Χειμώνας 1999-2000, Εκδόσεις Παπαζήση.
44. Τσιούμης Κωνσταντίνος, «Οι Πομάκοι στο Ελληνικό Κράτος (1920-1950), Ιστορική Προσέγγιση», Προμηθεύς, Θεσσαλονίκη, 1997.

45. Τσιτσελίκης Κωνσταντίνος, «Μουσουλμανικές Κοινότητες στην Ελλάδα πριν και μετά το 1923: Δικαιικές Συνέχειες και Ιδεολογικές Ασυνέπειες», στο Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης (επίμ.) (2006).

46. Τσιτσελίκης Κωνσταντίνος «Η θέση του Μουφτή στην Ελληνική Έννομη Τάξη», στο συλλογικό έργο «Νομικά Ζητήματα Θρησκευτικής Ετερότητας στην Ελλάδα», επιμέλεια Χριστόπουλος, εκδόσεις Κριτική, & ΚΕΜΟ, Αθήνα 1999.

47. Χατζηβασιλείου Β., «Ιστορία της Νήσου Κω, Αρχαία-Μεσαιωνική-Νεότερη».

48. Χολέβας Ιωάννης, «Η Θράκη Κατηγορεί και Αξιώνει», Αθήνα: Πελασγός, 1993.

49. Χιδίρογλου Παύλος, «Οι Έλληνες Πομάκοι και οι σχέσεις τους με την Τουρκία», Εκδ. Τέλεθριον, Αθήνα, 1984.

50. Χίτλερ Αδόλφος. «Ο Αγών μου» ,Αντιφασιστική Βιβλιοθήκη, ΑΘΗΝΑ.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

51. Βαρβούνης Μ. Γ. «Christian Orthodox and Moslem popular religious customs: A study of influences and practices» JOAS5 1993.

52. Berktaç Halil, «Η Ελληνοτουρκική Ανταλλαγή Πληθυσμών», Αθήνα: Κριτική ΑΕ & ΚΕΜΟ, 2006.

53. Chomsky Noam «Η Χειραγώγηση των Μαζών» ,Scripta, ΑΘΗΝΑ 1997.

54. Chomsky, Naom, «Η κουλτούρα της τρομοκρατίας», μετάφραση Ελένη Σωτηρίου, Αθήνα, 2000 Νέα Σύνορα Α. Λιβάνη.

55. Kaurinkoski, K. «Globalization in the life of small island towns: Changes for better or worse? The case of the island of Kos (Greece)», Cultural Analysis, vol. 10, Berkely, University of California, 2011.

56. Snow, Nancy, Information war. American propaganda, Free Speech and Opinion Control Since 9-11, Seven story Press, New York, 2002.

57. Tsitselikis, K., «Greece, in Yearbook of Muslims in Europe», vol II, J. S. Nielsen, S. Akgönül, A. Alibašić, Br. Maréchal & Ch. Moe (eds.), 2010.

58. United Nations, Human Rights, Office of the High Commissioner, Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation, New York and Geneva: United Nations, 2010.

59. Wagstaff, J.M., «The Turkish speaking people of Greece», στο συλλογικό έργο «The Turkic people of the World», editor Bainbridge, Kegan Paul International, England, 1993.

60. «World Directory of Minorities», Minority Rights Group, Longman, 1991.

61. Pratkanakis, Antony, Aronson, Elliot, «the age of propaganda. The every day use and abuse of persuasion», Revised edition, New York.

62. K. Henry, «The Ottoman Empire in Europe», Budapest 1989.

63. V. Stochove, «Voyages du Levant faites aux annees 1630, 1631, 1632, 1633», Βρυξέλλες 1662.

64. Guerin Ile de Rhodes 1856,(μτφ) Μ. Παπαϊωάννου

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

65. Ασδραχάς Σ., «Κατακερματισμός της Αγροτικής Ιδιοκτησίας», Ερανιστής Τεύχ. 17.

66. Σ. Χιωτάκης, «Θρησκεία και το Μάθημα των Θρησκευτικών σε Συνθήκες Πολιτισμικού Πλουραλισμού», Επιστήμες Αγωγής, Τεύχος 4.

67. Σ. Χιωτάκης, «Πολυπολιτισμικότητα εναντίον Πολυπολιτισμικότητας».

68. Παπαϊωάννου Εμμανουήλ, «Ο Τουρισμός στην Αρχαία Ρόδο», Ρόδος 2400 χρόνια-Διεθνές Συνέδριο.

69. Τσιούμης Κωνσταντίνος, «Η Μουσουλμανική Μειονότητα της Δ. Θράκης και οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις (1923-1940)», Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.

70. Εμπειρίες Καψή ως Υφυπουργού Εξωτερικών, στο Καψής Ι., «Οι Τρεις Μέρες του Μάρτη», Νέα Σύνορα, Αθήνα 1990.

71. Λ. Διβάνη – Φ. Κωνσταντοπούλου, Έρευνα – Επιστημονική εΕπιμέλεια: «Δωδεκάνησος , Η μακρά πορεία προς την ενσωμάτωση (Διπλωματικά έγγραφα από το Ιστορικό Αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών), Υπουργείο Εξωτερικών – Πανεπιστήμιο Αθηνών Τομέας Διεθνών Σπουδών Νομικού Τμήματος.

72. Απογραφή της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.) του 2001.

73. Δ΄ Σώμα Στρατού, «Οδοιπορικό στα Πομακοχώρια», 1996.

74. «Τα προβλήματα των Τούρκων της Ρόδου μεταφέρονται στην Ευρώπη», άρθρο εφημερίδας «ZAMAN» της 8ης Αυγούστου 2008.

75. Άρθρο εφημερίδας Ελεύθερος Τύπος, 7 Αυγ 2008 «Παιχνίδια προπαγάνδας για τους Τούρκους σε Κω και Ρόδο».

76. Άρθρο του Κ. Ιορδανίδη, «Απομόνωση των Εξτρεμιστών στην Κομοτηνή: Ποιός ο Ρόλος του Τουρκικού Προξενείου;», Καθημερινή, 7 Φεβρουαρίου 1988.

77. Enet, «Η Ανταλλαγή Πληθυσμών στο Διεθνές Δίκαιο», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Φεβρουάριος 10, 2013.

78. Άρθρο του Κ. Καλλιγά στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 18.2.1990.

79. Εφημερίδα «ΒΡΑΔΥΝΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ» 13.7.1986

80. Εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ» 31.8.1989.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ

81. Συνθήκης Ειρήνης τους 1946.

82. «Η Συνθήκη της Λωζάνης (το πλήρες κείμενο)», Ιμβριακή Ένωση Μακεδονίας - Θράκης, <http://imbrosunion.com/174-2/> (accessed Φεβρουάριος 11, 2014), εισαγωγή της Συνθήκης.

ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ

83. Γιώργος Δούδος, Η Συνδιάσκεψη της Λοζάνης. Azinlikca, no. 24 (2006) <http://azinlikca.blogspot.gr/2007/07/1.html> (accessed Φεβρουάριος 12, 2014).

84. Δημοσθένης Κωνσταντίνου, Νομική και Διπλωματική κατάσταση της Θράκης, Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών, Μάρτιος, 2013, <http://www.elisme.gr/en/2013-01-08-09-4642/item/42-51> (accessed Φεβρουάριος, 2014)

85. <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=342564> (accessed Φεβρουάριος 10, 2014).

86. Ιμβριακή Ένωση Μακεδονίας - Θράκης, «Η Συνθήκη της Λωζάνης», <http://imbrosunion.com/1742/>

87. Πολιτική Μειονοτήτων Υπουργείο Εξωτερικών www.mfa.gr/www.mfa.gr.

88. <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/3738#page/1/mode/2up>

89. https://www.academia.edu/4215596/THE_PLANNED_GENOCIDE_OF_THE_TURKS_OF_WESTERN_THRACE

90. <http://library.warpropagandathinkquest.org>

91. <http://www.propagandacritic.com/articles>.

92. <http://www.propagandacritic.com/articles/intro.why.html>.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Ελευθέριος Γ. Ζαγκοντίνος
Συνταγματάρχης (ΤΘ)